

PAVEL SCHEUFLER

TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Mgr. et BcA. Kristýna Erbenová

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Institut tvůrčí fotografie

Opava, 2016

PAVEL SCHEUFLER

TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Obor: Tvůrčí Fotografie

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus

Oponent: odb. as. Mgr. Josef Moucha

Mgr. et BcA. Kristýna Erbenová

Institut tvůrčí fotografie

Opava, 2016

Abstrakt

Diplomová práce se zaměří na život a dílo předního českého historika, teoretika, kurátora, pedagoga, a sběratele Pavla Scheuflera, který se specializuje na oblast historie fotografie do roku 1918, a který svou prací podstatně přispěl k popularizaci dané oblasti a k rozšíření veřejného povědomí o nejdůležitějších českých fotografech 19. století a počátku 20. století.

Jedná se o monografický celek, zachycující jak biografické detaily, tak ucelený souhrn sběratelské, publikační a kurátorské aktivity, a zároveň prezentaci autorské tvorby Pavla Scheuflera.

Klíčová slova:

Pavel Scheufler, fotografie, historie, dějiny, 19. století, Rakousko-Uhersko, monarchie, publikace, popularizace, výstavní činnost, kurátor

Abstract

The diploma thesis will focus on the life and work of the eminent Czech historian, theorist, curator, teacher and collector Pavel Scheufler, who specializes in the history of photography from its beginning in 1839 through to the year of 1918, and whose work significantly contributed to the popularization of this era and enhanced public awareness of important Czech photographers of the 19th century and the beginning of the 20th century.

The work will function as a monograph, depicting biographical details as well as a comprehensive summary of the collecting, publishing and curatorial activities, as well as the presentation of original works by Pavel Scheufler.

Key words:

Pavel Scheufler, photography, history, 19th century, Austria-Hungary, monarchy, theory, popularization, exhibitions, publications, curator

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna ERBENOVÁ**
Osobní číslo: **F121003**
Studijní program: **N8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obory: **Tvůrčí fotografie**
Tvůrčí fotografie
Název tématu: **T: Pavel Scheuffler**
Téma anglicky: **T: Pavel Scheuffler**
Zadávací ústav: **Institut tvůrčí fotografie**

Zásady pro vypracování:

Práce se zaměří na život a dílo předního českého historika, teoretika, pedagoga a sběratele Pavla Scheufflera, který se specializuje na oblast historie fotografie do roku 1918, a který svou prací podstatně přispěl k popularizaci daného oboru a k rozšíření veřejného povědomí o důležitých českých fotografech 19. století.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Semin odborné literatury:

Scheuffler, Pavel: Teze k dějinám fotografie do roku 1914. Skripta FAMU, vydalo AMU, Praha 2000.
Scheuffler, Pavel: Galerie C. K. fotografů. Grada Publishing, Praha 2001.
Scheuffler, Pavel: Fotografie v Čechách 1839-1914. Praha 1990.
Scheuffler, Pavel - Hozák, Jan: Krásné časy. Rudolf Bruner-Dvořák, momentální fotograf. Praha : Grafoprint - Neubert, Národní technické muzeum, 1995.
Scheuffler, Pavel: František Krátký. Český fotograf před sto lety. Praha : Baset, 2004.
Scheuffler, Pavel: Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918. NAMU Nakladatelství Akademie múzických umění, Praha, 2013.

Vedoucí diplomové práce: **Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS**
Institut tvůrčí fotografie

Datum zadání diplomové práce: **25. července 2013**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. června 2016**

Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

Mé poděkování patří prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi za ochotu a trpělivost při vedení mé diplomové práce. Velmi děkuji Mgr. Pavlu Scheuflerovi za spolupráci a vstřícnost při poskytování nezbytných údajů a materiálů pro vypracování práce.

Souhlasím, aby tato práce byla zveřejněna zařazením do Univerzitní knihovny SU v Opavě, knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

Prohlašuji,

že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a na základě uvedených pramenů a literatury.

Opava, červen 2016

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

Obsah

• Úvod	7
• Kdo je Pavel Scheufler?	11
• Sběratelská a popularizační činnost Pavla Scheuflera	30
• Publikační činnost Pavla Scheuflera	44
• Kurátorská činnost Pavla Scheuflera	73
• Autorská tvorba Pavla Scheuflera	95
• Závěr	104
• Literatura a prameny	105
• Přehled díla Pavla Scheuflera - publikace	108
• Přehled díla Pavla Scheuflera - články	115
• Přehled díla Pavla Scheuflera - výstavy	128
• Jmenný rejstřík	135

Úvod

Fotografie, médium věrného zachycení obrazu, má za sebou bezmála dvousetletou historii, během níž se proměňovala její technologie, funkce i styl a estetika. Velmi významně se pak vyvíjela přístupnost a rozsah přítomnosti fotografie v běžném životě a lidské společnosti. Zatímco v tuto chvíli jsme obklopeni pohyblivými, stabilními i vícerozměrnými replikacemi reality takřka na každém kroku a ve všech zorných úhlech, v samých počátcích zachycení předkamerové reality šlo o pokračování výtvarných snah a tendencí z předchozích staletí, o souběh technologické možnosti a lidské touhy po dokonalém vyobrazení. Chemickotechnologické procesy přitom byly nazírány bezmála coby zázrak, byly vzácností, raritou, která vzbuzovala nadšení a provokovala zvědavost. Dialektická povaha dějin, periodické opakování již dříve objeveného a poznatého, nás dnes paradoxně navrácí ke zrodu fotografie, a to hned v několika aspektech. Jako by přetechnizovaná, zplanělá a devalvovaná medialita vedla k základním antropologickým konstantám, mezi něž patří oslnění z bezprostředního doteku se vznikajícím obrazem, sentiment vztahující se k věcem minulým, podvědomá idealizace předchozích epoch a dějů, stejně jako vášeň pro vše nové, byť bylo novým kdysi dávno.

Fascinace těmito aspekty je vlastní Pavlu Scheuflerovi, který se věnuje především dějinám fotografie se specializací na období do roku 1918, nicméně svou pozornost směřuje i ke sféře digitálního fotografického obrazu. Z jeho článků a knih cítíme až chlapeckou zvědavost objevovat a rozkrývat každou kuriozitu na cestě fotografie, stejně jako ověřovat nejmodernější digitální přístroje a jejich možnosti.

Vývoj fotografie je možné sledovat a vykreslovat mnoha způsoby. Klasická historiografie se často drží přesných datací, závislosti na obsahu a specifikách technologie. Zdůrazňuje rovněž vliv velkých dějin a ideologizaci nápodoby reality. Akademický způsob uvažování o dějinách fotografie se občas omezuje na jedinečné osobnosti či vyhraněné skupinové aktivity stejně jako na konkrétní národní kontext. Jejím sítem procházejí verifikovaná díla a jejich tvůrci, vytváří se status historicky prověřeného vysokého umění. V posledních dvaceti letech se však do monolitu lineárně či monograficky pojímaného toku dějin a vývoje umění vklínily úvahy dekonstruuující synchronní pojetí a nabízející průhledy do průmyslového či rukodělného zrodu díla, vytvářející novou představu o evoluci média, nikoliv na základě výlučných artefaktů, ale

díky nahlédnutí do všednodennosti provozu i estetického cítění běžného tvůrce i recipienta. Velké dějiny se drolí na stovky menších příběhů, v jejichž detailech však roste ještě dramatictější potenciál. Příběh, narativ a jeho vyprávění se stávají základní metodou Scheuflerova pojetí světa, aniž by bylo nutné je nadmíru teoretizovat, analyzovat a interpretovat. Fakta a z nich generovaná story mluví vlastní, obecně srozumitelnou řečí.

Právě tento druh pohledu přináší Pavel Scheufler a obohacuje jím nejen tuzemskou historiografii, ale přispívá jím i k univerzálnímu uchopení dějin a umění vůbec. Nezdá se přitom, že by tak postupoval z vnější nutnosti dané žánrem vlastního psaní ani odborného trendu, z celku jeho činnosti naopak ční organická, přirozená motivace, kdy si předmět zájmu a osobní postoj k němu hledají sounáležitou formu. Badatelství a práce historika jsou nesené vnitřní potřebou vyvěrající z již zmíněné touhy poznávat a zviditelňovat.

Odborný, profesionální přístup k historické materii bývá nezdá se spojen s analytickou distancí a kontrastuje s identifikací historika s objektem odborného zájmu, která je naopak vlastní nadšencům a amatérům. Ne tak v případě Pavla Scheuflera, jenž dokonale propojuje akademickou reflexi se zodpovědnou prací sběratele uchovávaného značnou část rané fotografie pro odborný výzkum i budoucí prezentaci. Stejný význam má pro něj archivní záchrana, jako i zpřístupnění publiku a popularizace. Neomezuje se na okruh profesionálů, ale vtahuje do světa fotografie další příznivce a fanoušky z řad široké veřejnosti. K dovršení vztahu mezi historikem a předmětem jeho zájmu pak chyběla jen sama tvorba, ověření si hlubších tvůrčích principů, technologických podmínek a variant, osobní svědectví ze vzniku artefaktu a v neposlední řadě takřka psychotherapeutický zážitek z katarze poskytnuté vlastní kreativitou.

Tyto tři oblasti jsou třemi základními zájmy Pavla Scheuflera, znamenají ale rovněž tři úhly pohledu na jeho názory a činnost, stejně jako jsou vytyčením použité metodologie a základního řazení této práce. Ta se bude snažit o komplexní postižení osobnosti a jejího díla, k čemuž neodmyslitelně patří jak aspekt biografický, tak archivně-badatelský a esteticko-analytický. V souladu s moderní historiografií se v práci pokusíme nikoliv o totalitní výklad, ale předmět zkoumání podrobíme takovému pohledu, jenž odpovídá jeho povaze. Osobnost a dílo složené z mnoha rysů určených řadou faktorů je potřeba skládat coby mozaiku několika dílů s různými tvary, barvami a odstíny. Scelujícím principem a jednotící perspektivou pak bude – stejně jako

v úvahách Pavla Scheuflera – příběh, narativ, jenž je přítomen jak v jeho nazírání na vývoj fotografie, tak i v jeho pohledu na estetický artefakt.

Struktura práce bude uplatňovat podobný princip narativní výstavby. Po úvodní biografické části, která se zaměří na vyprávění životního příběhu Pavla Scheuflera, vytyčení klíčových momentů formujících autorovo počínání, ale i na rozkrývání jeho četných aktivit, budou jednotlivé kapitoly kopírovat základní postupy Scheuflerovy vlastní práce, která má poměrně jasně vymezené okruhy. Od badatelských a sběratelských aktivit, jimž se bude věnovat kapitola druhá (Sběratelská činnost Pavla Scheuflera), se dostaneme k publikační a spisovatelské tvorbě v následující kapitole (Publikační činnost Pavla Scheuflera) a celý příběh Scheuflerova postupu zakončíme kapitolou o jeho výstavním a popularizačním působení (Kurátorská činnost Pavla Scheuflera). Jako určitá nadstavba či epilog pak bude fungovat poslední kapitola Autorská tvorba, která se bude zabývat osobní uměleckou, fotografickou, beletristickou a poetickou produkcí Pavla Scheuflera.

Z dostupných zdrojů o Scheuflerově životě a díle jsou zdaleka nejprístupnějším a nejobsáhlejším pramenem Scheuflerovy vlastní knižní publikace a webové stránky www.scheufler.cz, které jsou jakýmsi virtuálním muzeem a elektronickým archivem části jeho četné Sbírky Scheufler. Kromě Scheuflerova osobního archivu tato práce dále vychází z několika rozhovorů a e-mailové korespondence s autorem (pořízených v období duben–červenec 2016) a z interview poskytnutých jiným médiím.¹ Podnětným zdrojem informací a inspirace se pak kromě samotné osobnosti a díla Pavla Scheuflera stala bakalářská práce Kristiny Hrabětové z roku 2003 s názvem *Pavel Scheufler – historik fotografie*, která vznikla na katedře fotografie FAMU. Práce se věnuje tématu práce historika jako takové, k čemuž využívá Scheuflerova příkladu. Nesnaží se tedy o zmapování a rozbor všech jednotlivých děl autora, ale o obecnější popis historikova života a jeho četných aktivit v několika různých oblastech.

Co se týče literatury na téma reflexe Scheuflerovy autorské tvorby, je situace poněkud obtížnější, což je dáno tím, že je Pavel Scheufler nahlížen především jako historik, publicista a kurátor, nikoliv jako fotograf-umělec či spisovatel-umělec. Scheufler navíc

¹ Jedná se například o několik rozhovorů v rámci výstavních a oborových aktivit pro Český rozhlas Vltava (např. <http://prehraovac.rozhlas.cz/audio/3626334>), dále pro Českou televizi (pořady *Česká fotka*, *Dopisy od Karla Čapka* a další) nebo Radio Praha (<http://www.radio.cz/cz/rubrika/kultura/vystava-ukazuje-promeny-prahy-behem-ctyr-desetileti>). Dále s Scheuflerem vyšlo několik rozhovorů pro internetové weby, např. <http://www.fotografovani.cz/novinky/pavel-scheufler-fotografii-mam-prilis-rad-nez-abych-se-ji-zivil-152612cz>. Nejprínosnějším pak byl rozhovor pro portál Reportér magazín <http://reportermagazin.cz/digitalni-klasik>

využívá fotografii jen jako jeden z mnoha prostředků uměleckého vyjádření a nachází zálibu spíše ve zkoušení technických možností než v budování celistvých tematických celků, takže jeho fotografický korpus není tak známý a své vlastní fotografie vystavoval jen několikrát. Za zmínku však stojí například katalog k výstavě z roku 1989, kde Pavel Scheufler spolu s tehdejší ženou Kateřinou vystavovali jako jedni z prvních digitálně upravované snímky.² Z těch nejsoučasnejších zdrojů je to pak například speciální vydání magazínu *Moment*, v němž se objevil malý profil Scheuflera jako fotografa.³

V neposlední řadě je potřeba zmínit literaturu, která posloužila k metodologickému uchopení života a díla Pavla Scheuflera. Práce vychází z metody biographical research, která kombinuje disciplíny historiografie a etnografie a v posledních dvaceti letech je výrazně na vzestupu. Biografický výzkum obrací svou pozornost především k individuálnímu vnímání kariéry a subjektivní interpretaci dějin i životních příběhů s důrazem na příběh/narativ a vztah či kontrast mezi tzv. life history (pozice jedince v kontextu historických událostí, sociálního zařazení a životních zkušeností) a life story (způsob, jakým subjekt sám buduje a interpretuje příběh svého vlastního života). Jedním z hlavních prostředků biografického výzkumu jsou pak tzv. turning points / epifanie, což jsou klíčové momenty či zásadní události v lidském životě, podle nichž se následně strukturuje celé vyprávění.⁴

² Ačkoliv měla výstava i katalog název „Kateřina Scheuflerová: fotografie z let 1986–1989“ a oficiálně Pavel Scheufler jako autor uveden není, na celé koncepci a podobě fotografií se manželé podíleli spolu. Nicméně je pozoruhodné, jak se Pavel Scheufler vzdal autorských práv ve prospěch manželky, což jediné dokazuje to, že nikdy neměl velké ambice být vnímán jako umělec či fotograf.

³ *Moment* (speciál): 25. výročí založení Centra FotoŠkoda, Praha: Centrum FotoŠkoda, květen 2016.

⁴ Více se metodě Biografického výzkumu, včetně podrobné terminologie a odkazů na odbornou literaturu, věnuje magisterská diplomová práce: Erbenová, Kristýna: *Paul Fierlinger: exilová melancholie*. Olomouc, 2015. diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta.

Kdo je Pavel Scheufler?

Životní příběh a mnoho podob Pavla Scheuflera

Při vyprávění životního příběhu Pavla Scheuflera se setkáváme s několika zásadními momenty, které určily celou jeho životní dráhu a v důsledku celou kariéru.

Ondřej Příbyl: Pavel Scheufler, daguerrotypie, 2012

Pavel Scheufler, celým jménem Pavel Benedikt Scheufler, se narodil 25. září 1950 v pražském Podolí, kde také strávil své dětství jako nejstarší z pěti dětí. Otec, PhDr. Vladimír Scheufler, CSc., český etnograf a hudební skladatel, i matka, PhDr. Jaroslava Scheuflerová, rovněž etnografka, pracovali v Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV.⁵ Mladý Pavel s rodiči často jezdil po výzkumech, což přispělo k formování jeho pozitivního vztahu k historii a badatelského zájmu. Největší vliv však měl na Pavla jeho

⁵ Otec se zabýval především lidovou tvorbou, tancem a uměleckými řemesly, své výzkumy a sběry prováděl na Jablunkovsku, Hlučínsku, Těšínsku, ale i v zahraničí, např. v Rumunsku. Přednášel na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a věnoval se rovněž publikační činnosti, napsal mnoho odborných i popularizačních článků, statí a monografií. Viz https://cs.wikipedia.org/wiki/Vladim%C3%ADr_Scheufler.

dědeček a kmotr Benedikt Šarda, který byl vášnivým sběratelem historických fotografií. Přestože byl dědeček původem z Moravy, obdivoval Prahu a zajímal se o její dějiny. Nejvíce tedy sbíral staré fotografie Prahy a postupně tak dal dohromady velkou sbírku děl od nejznámějších fotografů 19. století: Františka Fridricha, Jindřicha Eckerta, Františka Krátkého, Jana Langhanse a dalších. Jako řidič tramvaje brával dědeček malého Pavla často na výlety po Praze a byl to on, kdo ho naučil fotografovat svým deskovým fotoaparátem. Dodnes Pavel vzpomíná na to, jak v sedmi letech exponoval svůj první záběr – parní lokomotivu na nádraží v Bubenči. Ve vyprávění Scheuflerova života se tedy dostáváme k prvnímu iniciačnímu momentu, kdy bylo mladému Pavlovi představeno fotografické umění. Svůj první vlastní fotoaparát Praktika Super TL pak získal v 19 letech, kdy se k fotografování po krátké odmlce v pubertě opět vrátil.

Malý Pavel s prarodiči.

„Ten dědeček byl velmi důležitý a sehrál v mém životě významnou roli. Povoláním byl řidič tramvaje, což bylo tenkrát vážené povolání. On miloval veřejnou dopravu a mě bral hodně s sebou, takže i já jsem si to oblíbil a zůstalo mi to dodnes. Rád jezdím vlakem a tramvají, nemám auto ani řidičák.“⁶

Kromě fotografie měl Pavel již od raného dětství v oblibě vyprávění a psaní nejrůznějších příběhů, což mu zůstalo po celý život a vyústilo v jeho publikační aktivity. Nejdříve psal pohádky a povídky, pak i román, který ve 3. třídě uveřejňoval na pokračování na školní nástěnce. Ostatně to, že v rodě Scheuflerů se projevují spisovatelské geny, bylo patrné už u Pavlova otce, stejně jako u strýce Jiřího, který byl spisovatelem a věnoval se hlavně mystice a filozofii.⁷

⁶ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 11. 7. 2016.

⁷ https://cs.wikipedia.org/wiki/Ji%C5%99%C3%AD_Scheufler

„Psaní jsem měl rád od malička. Dokonce ještě než jsem uměl psát, tak jsem mamince svoje pohádky diktoval. Psal jsem i básně, ale nejvíc mě bavily povídky. Hrál to velkou roli. Psaní pro mě bylo vždycky důležité, protože jsem si tím jakoby čistil mozek a dělal si pořádek v hlavě, a pomáhalo mi to.“⁸

Samotné prostředí Prahy, rodinného uspořádání i vliv rodičů a dědečka jsou tedy klíčovými komponenty, jež jsou v rozhovorech opakovány a jimž je věnována pozornost. Jako nejstarší syn z početné rodiny si Pavel vypěstoval smysl pro zodpovědnost a pracovitost. Výkonnost, organizační schopnosti a workoholismus Scheuflerovi zůstaly, díky čemuž má za sebou značný rozsah práce hned v několika oblastech.

Prarodiče s matkou v Krči v roce 1938 a dědeček na koláži z roku 1989.

„Byli jsme velká rodina, bylo nás sedm a žili jsme hodně skromně. Nikdy jsme třeba neměli televizi. Všechno bylo organizované, musel jsem se starat. Na druhou stranu byl můj otec liberální a toleroval hodně věcí, ale naučil mě práci, že prostě musím udělat svoje povinnosti, a pak se neřešili nějaké hlouposti, kterých jsem taky dělal dost.“⁹

⁸ <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/kontakt/kdo-jsem.html>

⁹ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 7. 7. 2016.

Velmi aktivní byl Pavel už ve školních letech. Na devítiletce vedl zeměpisný kroužek, později při práci na studiích Kroužek mladých historiků. Důležitými momenty v Scheuflerově životě od samého mládí jsou tedy jeho snahy rozvíjet sebe i ostatní, sdílet a předávat vědomosti, popularizovat vybranou látku a touha něco změnit ve svém společenském okruhu. Také proto se Pavel Scheufler po střední škole hlásil nejdříve na právnickou fakultu, i když neúspěšně.

Mladý Pavel jako pionýr.

„Byl jsem ovlivněný tím rokem 1968, kdy mi bylo 18 let. Paragrafy a procesy, o tom se doma nemluvalo. Byl jsem šokován z toho, co se tady dělo, a chtěl jsem to jakoby nějak napravovat. Touha pomáhat a být užitečný byla veliká. Takže jsem se přihlásil na práva, kam jsem se těsně nedostal, byl jsem první pod čarou.“¹⁰

Aby nebyl rodině na obtíž a zaopatřil sám sebe i svou přítelkyni a později první ženu Ivanu, začal Scheufler pracovat v Regionálním muzeu Kolín, kde působil od září 1969 do jara 1970. Následně získal práci v Muzeu hlavního města Prahy, kde strávil 18 let. Nejprve žil s manželkou v Praze, po několika letech se však rozvedli kvůli jejímu odjezdu za rodinou do Německa¹¹ a Scheufler se z potřeby většího klidu odstěhoval z Prahy. S druhou ženou Vlastou se usadil v nedalekých Všetatech a společně vychovávali dceru Pavlu (*1977).¹² K práci v muzeu si Scheufler přibral studium na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, a jelikož měl od malička kladný vztah k historii, vybral si právě tento obor. Již při studiu v 70. letech se začal orientovat spíše na oblast každodenních dějin obyčejného života než na takzvanou velkou historii. Rozhodnutí pro toto zaměření je dalším klíčovým bodem v Scheuflerově životě, neboť své přesvědčení o důležitosti „každodennosti“,

¹⁰ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 7. 7. 2016.

¹¹ Scheuflerova první žena Ivana byla dcera významného muže roku 1968, Jiřího Kosty, který byl nucen emigrovat a ona zůstala v Čechách, čímž její rodina trpěla.

¹² První Scheuflerova dcera, Pavla Moore, je úspěšnou muzikantkou a muzikoložkou, žije v Irsku a vyučuje hudbu a zpěv.

všedních zvyků a rituálů po celý svůj život dále prohluboval a nabyl tak potřebných znalostí k vydání svých prvních textů. Scheufler se soustředil např. na dějiny piva, jídla, zábavy, lásky, prostituce, ale právě i na dějiny fotografie jako média s výrazným potenciálem dokumentování lidského života.

„Mě zajímala ta každodennost, protože je důležitá, protože ta dělá ty dějiny, obyčejní lidé, ne podepsané smlouvy. Myslím si, že lidi hrají větší roli v občanské společnosti než to, na čem se dohodnou politici. K fotografii mě dostal hlavně tento zájem o každodenní dějiny a tušil jsem, že médium fotografie je něco, co ovlivňuje spoustu lidí. Protože fotka je dokumentace současnosti.“¹³

Pavel Scheufler: Miškovice, 1976, Muzeum hl. m. Prahy

Scheuflerovi se podařilo skloubit zájmy a koníčky s profesním životem. V Muzeu hlavního města Prahy měl na starosti sbírku fotografických negativů, souběžně se však věnoval i fotografování příměstských oblastí Prahy¹⁴, jednak aby si přilepšil finančně, ale také právě kvůli jeho osobní filozofii a přesvědčení, že muzea mají dokumentovat současnou podobu každodenního života. Zaznamenával přidružené pražské obce a domy na formát 6 × 9 cm fotoaparátem Mamiya Super 23.¹⁵

¹³ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 11. 7. 2016.

¹⁴ Některé Scheuflerovy fotografie z tohoto období viz publikace Čerňanský, Martin; Procházka, Lubomír: *Vesnice a osady na území Velké Prahy s památkami slohové a lidové architektury*. Praha: Hlavní město Praha – odbor památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy, 2015.

¹⁵ Fotoaparát středního formátu Mamiya press Super 23 byl poprvé představen v roce 1967 a byl oblíbený především pro svoji lehkost a možnost fotografovat z ruky.

Dalším důležitým zlomem v Scheuflerově životě bylo jeho rozhodnutí orientovat se právě na „vzdálenější“ a méně populární dějiny období Rakouska-Uherska, jelikož byla v této oblasti v českém prostředí mezera na trhu. Při studiu dějin fotografie se Scheufler seznámil s dílem Rudolfa Skopce¹⁶, který ho velice ovlivnil. Velký obdiv k němu byl později zásadním důvodem, proč se po Skopcově smrti Scheufler podílel na záchranně starých fotografických publikací ze Skopcovy knihovny a skupoval je po různých antikvariátech. Vytvořil tak vlastní hodnotnou sbírku historické fotografické literatury.

„Když Skopec v roce 1975 zemřel, byl to velký problém, protože po něm zbyla obrovská sbírka a tady nebyla žádná instituce, která by to zhodnotila a dostala od jeho synů. Takže oni to postupně rozprodávali a já jsem pak spoustu věcí kupoval po antikvariátech. Pamatuji si, jak jsme s Janem Mlčochem seděli a rozhodovali o tom, co zachránit.“¹⁷

Snaha přispět k popularizaci dávné historie české fotografie Scheuflera postupně dovedla až k prvním publikačním a kurátorským počínům. Částečně i díky tomu, že Pavel Scheufler převzal a zdědil po dědečkovi jeho sbírku historických fotografií, byl v roce 1978 vyzván ke spolupráci spolu s Antonínem Dufkem a Jaroslavem Andělem na výstavě „Kouzlo staré fotografie“ v Moravské galerii v Brně. Kromě kurátorství rovněž přispěl textem a medailonky zastoupených autorů do katalogu výstavy.¹⁸ Na přelomu let 1981 a 1982 pak již uspořádal svou první samostatnou výstavu s fotografiemi Viléma Horna v Okresním vlastivědném muzeu v České Lípě, doprovázenou brožurou s textem a fotkami.¹⁹

¹⁶ Rudolf Skopec (1913–1975) byl historik a teoretik fotografie, věnoval se však i praxi a pedagogice. Jeho největším přínosem jsou *Dějiny fotografie v obrazech od nejstarších dob k dnešku* (Praha: Orbis, 1963). Více viz https://cs.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Skopec.

¹⁷ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 7. 7. 2016.

¹⁸ Dufek, Antonín; Anděl, Jaroslav; Scheufler, Pavel: *Kouzlo staré fotografie* (katalog výstavy). Brno: Moravská galerie v Brně, 1978. Výstava Kouzlo staré fotografie se konala v Moravské galerii v Brně u příležitosti 60. výročí rozpadu Rakouska-Uherska. Bylo vystaveno na 1 200 fotografií z celého světa, většina z nich znázorňovala bývalou aristokracii vídeňského dvora.

¹⁹ Více o výstavách realizovaných Scheuflerem viz kapitola „Kurátorská činnost Pavla Scheuflera“.

„Tehdy jsem ještě psal Vilém, teď už důsledně Wilhelm. Dělal jsem to na vlastní popud, protože jsem si říkal, že je třeba někde začít, tak jsem začal tím Hornem, který byl český Němec, daguerrotypista a byl nejen první velkou postavou u nás, ale i významným průkopníkem fotografie v Německu. Takže to byly moje začátky.“²⁰

Wilhelm Horn: portrét dámy, vizitka, kolem 1860

V roce 1982 Scheuflerovi rovněž vyšla první kniha *Plzeňský Prazdroj 1842–1982*, v níž uplatnil nejen své znalosti a zájem o dějiny piva, ale také historické snímky. Přelomovým momentem byl pro Pavla Scheuflera rok 1984, kdy po rozsáhlém a systematickém bádání o Praze a pražských fotografických ateliérech dokončil a vydal svou první knihu z dějin fotografie. Rozsáhlá publikace s názvem *Praha 1848–1914* měla velký úspěch, včetně několika ocenění a obnoveného vydání, a odstartovala tak Scheuflerovu spisovatelskou, kurátorskou a publikační kariéru. Díky značnému ohlasu knihy uspořádal Scheufler v roce 1986 doplňující výstavu v Muzeu hlavního města Prahy s názvem “Fotografie v Praze 1839–1914” a při této příležitosti zorganizoval i setkání historiků a teoretiků fotografie.²¹ Pavel Scheufler tak měl poprvé možnost vyprávět příběh starých fotografií – v tomto případě v podání města Prahy – tak, jak autorsky zamýšlel: v jeho celistvosti – od počátečního sběratelského zaujetí přes detektivní badatelské zkoumání a sestavení celého narativu do literární a tištěné podoby až k jeho následnému převyprávění ve formě exponátů vystavených v galerijním prostoru.

„Na Prahu jsem se soustředil nejvíc, protože jsem ji znal. Dělal jsem víc věcí najednou, protože mě zajímaly, ale pak jsem se postupně přeorientoval jen na ty dějiny fotografie, což bylo nejserióznější.“²²

²⁰ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 7. 7. 2016.

²¹ 1. pražské setkání historiků a teoretiků fotografie uspořádalo Muzeum hlavního města Prahy ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem ve dnech 25. - 26. září 1986. Program se věnoval teorii fotografie a otázkám postavení fotografie v muzeích. Další obdobná setkání, organizovaná Pavlem Scheuflerem, se uskutečnila v listopadu 1987 a v listopadu 1988.

²² Tamtéž.

Pavel Scheufler, Kateřina Scheuflerová:
Charaktery aneb Muž v historii, ferrotypie, 1989

80. léta byla pro Pavla Scheuflera důležitá jak v profesním, tak v osobním životě. Potkal svou třetí ženu Kateřinu, s níž mnoho let profesně i kreativně spolupracoval,²³ a usadil se v Újezdě nad Lesy, kde vychovával svou druhou dceru, také Kateřinu (*1985). V roce 1988 v Scheuflerově životě nastaly dva podstatné zvraty. Z kariérních důvodů odešel z Muzea hlavního města Prahy a začal pracovat pro Národní technické muzeum v Praze²⁴, kde zůstal až do roku 1997. Měl na starosti fotografickou sbírku a oddělení historie fotografické a filmové techniky, což korespondovalo s jeho zájmem o historii fotografie i o technické aspekty fotografování. Podílel se také na zpracovávání muzejních sbírek a sestavil

²³ Kateřina Scheuflerová (*1954) vystudovala Střední uměleckoprůmyslovou školu v Praze, pracovala v architektonickém ateliéru a zabývala se ilustracemi, navrhováním nábytku, výrobou šperků a jiných objektů. Spolupracovala s Muzeem hl. m. Prahy na kreslení vědeckých kreseb středověkých vykopávek. Ve spolupráci s Pavlem Scheuflerem byla průkopnicí počítačového zpracování fotografie u nás. Viz www.katerinascheuflerova.estranky.cz

²⁴ Národní technické muzeum bylo otevřeno 28. 9. 1910, samostatné oddělení fotografie bylo založeno v roce 1932 a v roce 1951 byla otevřena expozice věnovaná fotografické a filmové technice. Viz <http://www.ntm.cz/muzeum/historie-muzea>.

katalogy daguerrotypií, ambrotypií, slaných papírů apod. Dalším zlomovým okamžikem byly vážné zdravotní problémy, Scheufler onemocněl zánětem srdeční chlopně a 22. prosince 1988 prodělal operaci srdce. Musel tedy na nějaký čas zvolnit, ovšem jeho pracovní nasazení a entuziasmus neodezněly ani v tomto případě.

„V tu dobu bylo zrovna 150. výročí fotografie a spousta výstav, které už jsem připravoval, takže jsem téměř hned začal pracovat, odmítl jsem jet do lázní i invalidní důchod. Byl to dost velký šok, ale nevím, proč to přišlo, možná jak jsem po tolika letech změnil místo v práci, přičemž já nemám rád změny, tak ta psychika byla asi trochu podlomená.“²⁵

V době, kdy Scheufler potkal svou třetí ženu Kateřinu, se již dlouho věnoval fotografickým experimentům a ušlechtilým postupům, videoartu a zkoušení nových možností fotografického vyjádření. Od poloviny 80. let se navíc intenzivně zajímal o oblast digitální fotografie a byl nadšený možnostmi digitalizace. V digitalizaci viděl ideální prostředek pro trvalé konzervování obrazové hodnoty historických fotografií. Se svou ženou však tyto zájmy ještě prohloubil a našel v ní společníka nejen v osobním a rodinném životě, ale i v pracovním prostředí. Podíleli se nejen na přípravě podkladů pro výstavy a knihy, ale i na rekonstrukci a digitalizaci starých fotografií. Společně se také věnovali autorské tvorbě, především spojení fotografie, videa, malby i dalších zásahů a jako jedni z prvních umělců vytvářeli digitálně upravované výtvarné fotografie. Pavel Scheufler byl dokonce členem Svazu českých výtvarných umělců, nejdříve jako představitel videoartu, až později jako teoretik.²⁶

„O digitalizaci jsem se začal zajímat po roce 1985. Používal jsem tenkrát počítač s nástrojem, který se jmenoval Pericolor, a na něm jsem zpracovával staré oskenované fotky a zasahoval do nich.“²⁷

²⁵ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 11. 7. 2016.

²⁶ Viz heslo „Videoart“ In: Horová, Anděla (ed.): *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*. N–Ž, Praha: Academia, 1995, s. 904.

²⁷ Tamtéž.

Díky jeho snaze předávat informace byla a dodnes je jednou z mnoha Scheuflerových aktivit i pedagogická činnost. Od roku 1982 začal vyučovat dějiny fotografie na Pražské fotografické škole, kde setrval až do roku 1995. V té době už také pět let externě působil na katedře fotografie FAMU, kde přednášel dějiny fotografie do roku 1918 pro české, posléze i zahraniční studenty. Práci na FAMU se věnoval celých 15 let, až do roku 2015 a podle vlastních slov na této škole působil velmi rád, přednášet a diskutovat se studenty Scheuflera velmi nabíjelo. Nepovažuje se sice za čistokrevného a ukázkového pedagoga a svou pedagogickou činnost sám odsunuje až za aktivity badatelské (fotografická archeologie), fotografické (především experimentování s technikou), publicistické a spisovatelské, baví ho však předávat znalosti druhým a vyvozovat nové poznatky ze společného dialogu.

Pavel Scheufler ve své pracovně, 2016.

I ze zповědí některých absolventů FAMU a bývalých studentů Pavla Scheuflera lze vycítit, jak byl oblíbený. Slovy Romana Dietricha byl Scheufler *“jako pedagog vždycky laskavý a nikdy se nesnažil demonstrovat jakoukoli převahu, což je na umělecké škole velké umění.”*²⁸ V rámci pedagogického působení na FAMU Scheufler také vedl mnoho teoretických prací studentů a podle Danicy Kovačević se s ním výborně konzultovalo a měl vždy konstruktivní komentáře a připomínky. *“Dodal mi těžko sehnatelné materiály, bez kterých bych diplomovou práci nedokázala napsat. Pořád se snažil vzdělávat dál a pravidelně chodil se studenty na výstavy. Na přednáškách dokázal podávat zajímavé informace a mluvit tak, aby udržel pozornost studentů.”*²⁹

Nicméně, ačkoliv si této práce a mladých lidí na FAMU s jejich nápady Scheufler velmi cenil, úvazek po mnoha letech sám z vlastní iniciativy ukončil.

²⁸ Z rozhovoru s Romanem Dietrichem, 3. 8. 2016.

²⁹ Z rozhovoru s Danicou Kovačević, 7. 8. 2016.

“Když se změnilo obsazení katedry, byl jsem mírně zmaten z ubírání nového vedení, nebyla mi jasná nová koncepce směřování, což je asi můj problém, ne vedení katedry.

Usoudil jsem, že v nejlepším třeba odejít a nutno dát šanci mladým, dynamickým, elastickým...Nevím, jak to konkrétně s onou výukou vypadá teď. O mé přednášky býval dost zájem, zkoušku dělalo i 30 studentů za semestr.”³⁰

V současnosti Pavel Scheufler lektoruje už jen vzdělávací program Centra FotoŠkoda, kde v roce 2003 začal vést lekce Večerní FotoŠkoly, rozdělené do několika dlouhodobých kurzů určených pro začínající i pokročilé amatéry, kteří si chtějí prohloubit znalosti fotografické tvorby i digitální techniky. Na programu výuky ve FotoŠkole i v mnoha jiných oblastech (fotografické workshopy, digitalizace historických negativů, příprava výstav) Scheufler spolupracuje se svou nynější ženou Lenkou, překladatelkou a fotografkou.

„Sice nejsem klasický učitel, stejně jako nejsem klasický vědec, ale mě to baví. Baví mě lidem předávat věci, co znám a umím, a baví mě být s nimi ve styku. Vždycky se mi po tom stýská, chybí mi to, když je konec školního roku. Ono to nabíjí. Vyčerpává, ale i nabíjí.”³¹

Pavel Scheufler s kolegou demonstruje mokrý kolodiový proces pro televizní pořad *Příběh české a slovenské fotografie*, 1997.

³⁰ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 1. 8. 2016.

³¹ Tamtéž.

Jak již bylo naznačeno několikrát, Pavel Scheufler byl vždy velmi činným organizátorem a iniciátorem nejrůznějších aktivit a projektů určených k popularizaci fotografie a k záchraně historického fotografického dědictví. Zásadním se pro Scheuflera stal moment, kdy měl možnost zastávat funkci v Radě Českého rozhlasu ve dvou po sobě navazujících funkčních obdobích (1992–2002).³² Do určité míry se mu tak splnilo přání přispívat k veřejnému životu a mít možnost něco změnit. Díky velkému zápalu byl Pavel Scheufler rovněž opakovaně členem představenstva Komory fotografů České republiky (od 1994) a americké společnosti The Daguerreian Society (od 1996).³³ Od osmdesátých let Scheufler také pravidelně přispívá články s nejrůznější fotografickou tematikou do mnoha magazínů a časopisů, ať už o fotografických žánrech a fototechnice, či o jednotlivých fotografech nebo populárních místech z dob Rakouska–Uherska.³⁴ Za zmínku stojí například seriál z roku 1986 “Fotografie v české společnosti 19. století” pro *Československou fotografii*.³⁵ Stejně tak se Scheufler podílel spolu s Antonínem Dufkem a Vladimírem Birgusem na obsáhlém seriálu “Fotografie v českých zemích a na Slovensku” pro *Revue Fotografie* k příležitosti 150. výročí vynálezu fotografie v roce 1989. Dále Scheufler v letech 1996–2013 působil jako redaktor v časopise *Advanced Foto Video* (později jen *Foto Video*), a výrazně tak popularizoval jednotlivé fotografické žánry, historické etapy i osudy konkrétních tvůrců v širším záběru.³⁶ Během let 1996–1999 navíc

³² Ve druhém funkčním období od 26. 2. 1997 do 25. 2. 2002 měl Pavel Scheufler roli tajemníka a tiskového mluvčího, takže byl krátce i předsedou. Viz <http://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?org=421&id=4809&l=cz>.

³³ The Daguerreian Society vznikla v roce 1988 jako nezisková skupina věnovaná historii, vědě a umění daguerrotypie. V roce 2007 a 2012 společnost změnila a rozšířila své poslání a zahrnula všechny formy raných fotografických procesů. Komunitu kurátorů a vědců, sběratelů a obchodníků, historiků, fotografů a umělců, stejně jako studentů a učitelů z celého světa sjednocuje společný zájem o fotografii 19. století. Viz <http://www.daguerre.org/>.

³⁴ Z velkého množství periodik uvedme např. tato: *Československá fotografie*; *Revue fotografie*; *Ateliér*; *Umění a řemesla*; *Literární noviny*, *Lidové noviny*, magazín *Slovo k historii*; *Krkonoše*, *Jizerské hory: měsíčník o přírodě a lidech*; *PC World – MacWorld*; *Dotyk: revue pro vztah umění a byznysu*; *Art & Antiques*, *Advanced Foto Video*.

³⁵ Scheufler zde v jednotlivých tematických kapitolách chronologicky vypráví příběh zrodu a vývoje fotografie v 19. století, od camery obscury až po amatérskou uživatelskou fotografii.

³⁶ Scheufler se věnoval hlavně textům z praxe, ale i nejrůznějším tematickým okruhům, mimo jiné například: akt, portrét, autoportrét, černobílá fotografie, fotomontáž, sportovní fotografie, krajina, design, móda, architektura, street fotografie, a další. Z historie fotografie to pak byly jednotlivé etapy vývoje či profily konkrétních fotografů, například český piktorialismus, počátky aktu, Jindřich Eckert, Enrique Stanko Vráz, Alberto Vojtěch Frič, Ladislav Sitenský a další.

Scheufler vytvořil pozoruhodný seriál pro časopis *Antique* "Galerie c. k. fotografů", který se později stal podkladem pro stejnojmennou publikaci.³⁷

Scheuflerovy odborné texty se rovněž objevily v řadě katalogů, sborníků, kolektivních i encyklopedických děl, z nichž některé sám inicioval či editoval.³⁸ Popularizační aktivity Scheufler rozvíjel i mimo tištěná média. Podílel se na několika multimediálních projektech³⁹ a připravoval pořady pro rozhlasové vysílání.⁴⁰ Jako konzultant rovněž spolupracoval na mnoha televizních pořadech o historii, fotografii a konkrétních osobnostech z dějin fotografie.⁴¹ Na dokumentu *Zapomenutý fotograf Rudolf Bruner-Dvořák* z roku 1997 má dokonce Pavel Scheufler zásluhy i jako spoluautor scénáře.⁴²

Pavel Scheufler v televizním dokumentu
Dopisy od Karla Čapka, 2015.

³⁷ Seriál uvedl do širšího povědomí mnoho jmen zapomenutých českých fotografů 19. století, mezi nimi například: Carl Pietzner, Jan Tomáš, Josef Böttinger, František Duras, Bratři Adlerové, Moritz Klempfner, Moritz Ludwig Winter, Jan Posselt, Josef Seidel, Wilhelm Horn, Jan Maloch, Antonín Markl, Josef Pírka, Vojtěch Kramer, a další.

³⁸ Např. *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: ASCO, 1993.; *Co je fotografie: 150 let fotografie*. Praha: Videopress, 1989.; *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*. Praha: Academia, 1995.; *Technické základy fotografie*. Praha: Komora fotografických živností, 2002.; *Sex a tabu v české kultuře 19. století*. Praha: Academia, 1999.; *Praha historická*. Praha: Pražský svět, 2005.; *Karel Šmirous: Autochromy*. Praha: Národní technické muzeum, 1993. Jako editor sestavil např. sborník *Ochrana fotografických sbírek*. Lomnice nad Popelkou: České foto a Studio JB, 1998.

³⁹ Např. *Zlomky z dějin počítání*. Praha: AutoCont – Studio DADA, 1995.; také velmi zdařilý multimediální CD-ROM *Franz Kafka žil v Praze*. Praha: Avantgarde Factory, 2000.

⁴⁰ Např. seriál *Hovory o fotografii* pro Český rozhlas České Budějovice, který měl celkem 8 dílů a věnoval se fotografickým tématům a žánrům 19. století – portrétu, krajině, aktu, humoru, reportáži, fotografování techniky a dalším.

⁴¹ Kromě pořadů uvedených již v předchozí kapitole (*Česká fotka* z roku 2016 a *Dopisy od Karla Čapka* z roku 2015) se jedná např. o dokument *Zátiší: O jedné z nejstarších fotografií světa* (1997) či televizní seriál *Příběh české a slovenské fotografie* (1997).

⁴² Film vznikl v roce 1993 jako doprovodný projekt k výstavě *Krásné časy. Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf*. Kromě Scheuflera se na scénáři podílel i Jan Hozák a Jan Boněk, který dokument režíroval.

Scheufler se rozsáhle věnoval také popularizační činnosti za hranicemi České republiky, především v německy mluvících zemích. Přednášel a psal odborné studie o česko-německé tematice, o konkrétních fotografech dvojí národnosti z dob monarchie, ale například i o české národní identitě.⁴³

„Snažím se ty příhraniční věci pokrývat, protože je neustále třeba připomínat, že tu byla velmi početná menšina Němců. Proto jsem také v první polovině 90. let často jezdil do Německa a měl jsem různé přednášky. Proto pořád říkám, že jsem hlavně popularizátor, nejsem klasický typ vědce, který by zapáleně seděl v nějaké baňce a občas něco vyprodukoval.“⁴⁴

Scheuflerův zájem o digitální technologie ho motivoval ke spolupráci na založení Unie českých počítačových a multimediálních umělců, touha po prohloubení důležitosti odkazu fotografického média Scheuflera zase vedla k iniciování založení občanského sdružení České foto, pod jehož hlavičkou se podařilo zorganizovat hned několik prospěšných projektů.⁴⁵ Jedním z nich bylo založení kamenné instituce fotografie, která by sbírala a zastřešovala pozůstalosti jednotlivých autorů. Instituci se nakonec podařilo založit a vybudovat v prostorách zrenovované renesanční jezuitské koleje v Jindřichově Hradci, a tak vznikla obecně prospěšná společnost Národní muzeum fotografie, jež měla ambice

⁴³ Například tyto studie o mýtech a symbolech v české fotografii, o Wilhelmu Hornovi nebo obecně o české fotografii:

Scheufler, Pavel: „Mythen und Symbole in der tschechischen Photographie. Bohemia. Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder“. In: *A Journal of History and Civilisation in East Central Europe*. 35, č. 2, (1994,) s. 300–351; Scheufler, Pavel: „Wilhelm Horn und seine Nachfolger. Die sechziger Jahre des 19. Jahrhunderts in der tschechischen Fotografie.“ In: *Fotografie* (Leipzig), č. 7 (1986), s. 268–273; Scheufler, Pavel: „Photographie.“ In: *Böhmen im 19. Jahrhundert. Vom Klassizismus zur Moderne*. München – Berlin – Frankfurt a. M.: Propyläen Verlag, 1995 s. 371–381.

⁴⁴ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 7. 7. 2016.

⁴⁵ Celým názvem České foto: sdružení na podporu fotografie vzniklo v roce 1995 s cílem pomáhat rozvoji fotografie, zachraňovat historické fotografické hodnoty a podporovat významné projekty a publikační i výstavní aktivity. Viz např. sborník *Ochrana fotografických sbírek*. Lomnice nad Popelkou: České foto a Studio JB, 1998.

stát se velkým národním muzeem.⁴⁶ Scheuflerova idea spočívala v adekvátní státní a regionální podpoře, v systematictější péči o fotografické kulturní dědictví a v kvalitních aktivitách muzea, jež zahrnovaly i spolupráci s tuzemskými a zahraničními partnery. Hlavním cílem bylo povýšit prestiž a celkové vnímání fotografie jako umění v českých zemích.

„Udivovalo mě, že takováto země, která má Funkeho a Sudka a je velmi fotograficky významná, nemá své kamenné muzeum fotografie, a říkal jsem si, že by mělo vzniknout. Také jsem trochu bolestně nesl a kolikrát i na vlastní oči zažil, když zemře významný fotograf nebo fotografa, co se stane s jejich pozůstalostí. Muzea a archivy si vyberou nějaké věci a nějak se to celé rozebere a rozdrobí.“⁴⁷

Dnes má však instituce spíše regionální charakter a je známá pod jménem Muzeum fotografie a moderních obrazových médií. Soustředí se především na výstavní, vzdělávací, prezentační a digitalizační činnost, ale i na sbírání historické a současné fotografie i fotografické techniky. Nicméně, současný výstavní program muzea odpovídá kvalitě vedení, ve kterém nikdy nebyl skutečný odborník coby ředitel nebo hlavní kurátor. Muzeum také přišlo o rozhodující část sbírek, které jsou dnes v soukromých archivech v Praze.

Další aktivitě spojené s digitálními technologiemi měl Scheufler možnost se věnovat od roku 1995, kdy vymyslel novátorský projekt Elektronické muzeum fotografie. Tento koncept se mu podařilo zrealizovat díky spolupráci s firmou CD-FOTO BLER, jež vydala celkem osm titulů na CD nosičích. Původně byla distribuce komerční pro širokou veřejnost, později se spolupracovalo i s veřejnými institucemi, díky čemuž vznikly například soubory jako *Pošta historická a Daguerrotypie Uměleckoprůmyslového muzea*.⁴⁸

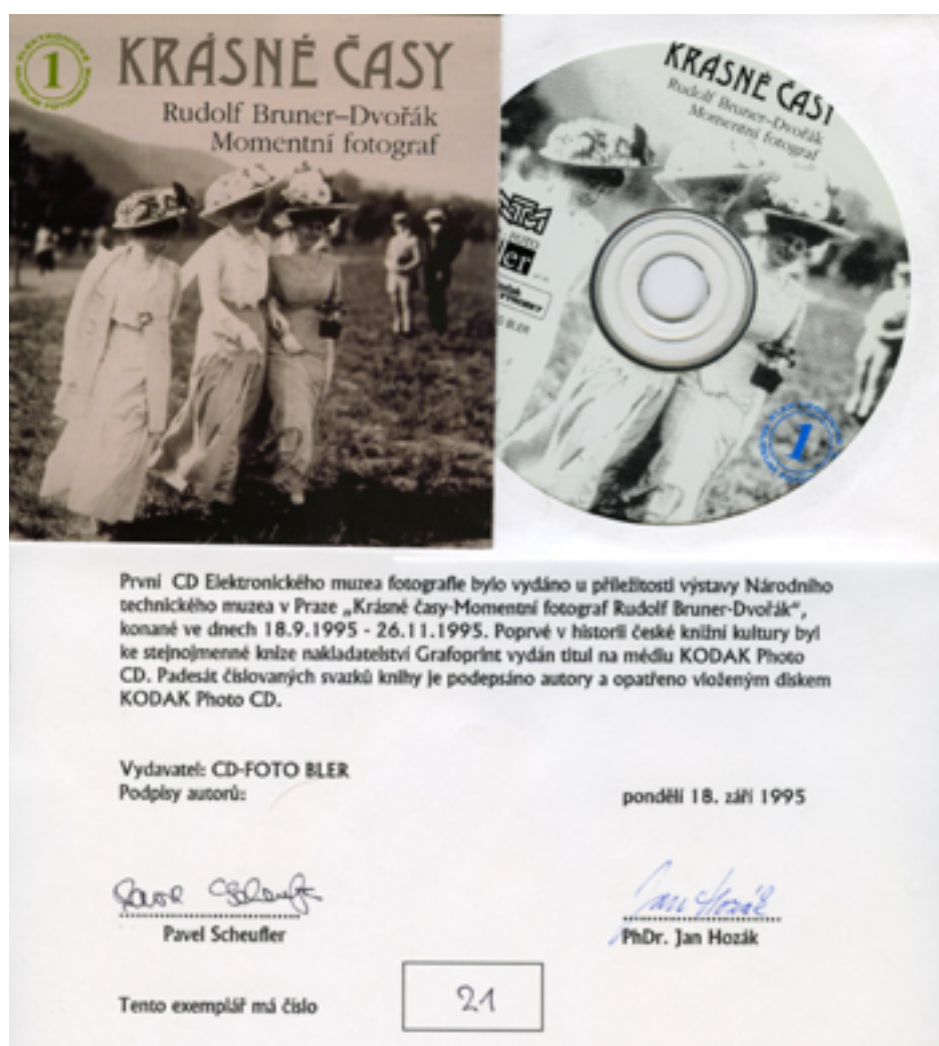
⁴⁶ S představou národního fotografického muzea přišli jako jedni z prvních Rudolf Skopec s Erichem Einhornem už v roce 1960. Další podobné pokusy zřídit kamennou instituci fotografie vznikaly opakovaně od konce 80. let, patřil mezi ně například i projekt Anny Fárové nebo další významná centra fotografie jako Pražský dům fotografie nebo České centrum fotografie. O založení muzea fotografie v Jindřichově Hradci se zasloužilo občanské sdružení Muzeum fotografie a město Jindřichův Hradec již od roku 1999, oficiálně byla činnost muzea zahájena 21. června 2002. Více viz <http://www.mfmom.cz/muzeum.html>.

⁴⁷ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 11. 7. 2016.

⁴⁸ Fotografie převážně ze sbírky Scheufler byly digitalizovány v kvalitě 8bit o maximální velikosti 18MB a byly vypáleny ve speciálním formátu Kodak Photo – CD. Více o tomto formátu i celém projektu viz Scheufler, Pavel; Heller, Jiří: „Elektronické muzeum fotografie a digitální archivace fotografií“ In: *Ochrana fotografických sbírek*. Lomnice nad Popelkou: České foto a Studio JB, 1998.

Scheuflerovy důvody pro takovýto virtuální elektronický projekt vycházejí z jeho zaujetí pro digitalizační techniku.

„Já jsem věřil tomu, že když se vezme historická fotka a převede se do nul a jedniček, že tu bude na věčné časy. Problém je pak v nosičích, samozřejmě, to nevydrží dlouho, z hlediska životnosti je to problém. Ale principiálně je digitální kopírování bez ztráty kvality. A o to jde. Takhle ta fotka v roce 1995 vypadala, takovou měla kvalitu a tak je zachovaná. Je to kód. Možnost kopírování je v digitalizaci o kus dál z hlediska historického dědictví. Takže zodpovědnost velí, abychom kvalitně digitalizovali.“⁴⁹

První CD projektu Elektronické muzeum fotografie bylo vydáno u příležitosti knihy a výstavy *Krásné časy. Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf.*, 1995.

V současnosti se Pavel Scheufler věnuje přípravě výstav a několika publikací z oblasti dějin a techniky fotografie, pořádá přednáškové cykly, besedy a fotografické workshopy, společně s manželkou Lenkou soustavně zpracovává a digitalizuje fotografie z vlastní Sbírky Scheufler i historické snímky a negativy z jiných zdrojů. Zabývá se také čtením nad dobovými fotografiemi a srovnáváním lokací, na nichž byly historické fotografie pořízeny, s jejich současnou podobou.⁵⁰ Tuto zdánlivě nezajímavou tematiku Scheufler čtenářům servíruje zábavnou a interaktivní formou, často s humornými poznámkami a chytlivými názvy („Velikán při čtení“, „Manžel v zavinovačce“, „Hoří nám cililink“, „Záhada korunovačních klenotů“), což demonstruje jeho schopnost diváky zaujmout a převyprávět kýžený příběh. Dalším Scheuflerovým vysněným projektem podobného rázu je plán získat fotografie, které v 70. a 80. letech vytvořil pro Muzeum hlavního města Prahy jako dokumentaci tehdejší podoby příměstských reálií, následně negativy zdigitalizovat a k nim zhotovit současné záběry stejných míst.

V Národním památkovém ústavu pak Pavel Scheufler dále rozvíjí svou vědecko-výzkumnou činnost. Kromě odborných konzultací a studií týkajících se historie fotografie a péče o fotografické dědictví⁵¹, se Scheufler v NPÚ účastní pětiletého projektu v rámci NAKI (Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní kulturní identity)⁵², jenž se zaměřuje na metodiky zpracování fotografií pro různé paměťové instituce (muzea, galerie, objekty památkové péče aj.). Pro následující rok 2017 rovněž připravuje encyklopedii fotografujících aristokratů z období monarchie nebo projekt o Františku Josefovi ve formě publikace s názvem *Císař, následník trůnu na fotografiích Rudolfa Brunera-Dvořáka*.

⁵⁰ Např. pro magazín *Reportér* Pavel Scheufler připravuje seriál Tajemství historické fotografie, v němž se věnuje čtení nad vybranými fotografiemi z vlastní sbírky. Viz <http://reportermagazin.cz/author/pavel-scheufler/>. Pro portál idnes.cz Scheufler organizuje interaktivní sérii 100 pohledů na Česko, při němž jsou čtenáři zapojeni do procesu objevování historických a současných podob jednotlivých geografických lokalit a měst. <http://zpravy.idnes.cz/sto-pohledu-na-cesko.aspx>.

⁵¹ Např. studie, v nichž Scheufler popisuje metodické souvislosti interpretace historických snímků. Viz Scheufler, Pavel: „Metodika Digitální a digitalizované fotografie.“ ZPP 2015/75, č. 4, s. 396; Scheufler, Pavel: „Popisování reversů a aversů na fotografiích.“ ZPP 2016/76, č. 1, s. 123.

⁵² NAKI je výzkumným programem Ministerstva kultury, v rámci nějž jsou podporovány projekty aplikovaného výzkumu a vývoje z oblasti národní a kulturní identity. Doba trvání programu je stanovena od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2017. V rámci projektu NPÚ se zkoumá „Historický fotografický materiál – identifikace, dokumentace, interpretace, prezentace, aplikace, péče a ochrana v kontextu základních typů paměťových institucí“. Hlavními řešiteli jsou: Národní technické muzeum, Moravská galerie v Brně, Národní památkový ústav, České vysoké učení technické v Praze / Fakulta stavební, Akademie múzických umění v Praze / Filmová a televizní fakulta. Více viz <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-instituce/cinnosti/veda-a-vyzkum/7848-historicky-fotograficky-material-identifikace-dokumentace-interpretace-prezentace-aplikace-pece-a-ochrana-v-kontextu-zakladnich-typu-pametovych-instituci>.

„Vždy jsem dělal víc věcí najednou, až dodnes. Multitasking mi ale nevyhovuje, protože pak člověk není tak výkonný, musí přepínat a nesoustředí se pořádně. To by člověk musel mít několik klonů. Bavilo by mě to, naklonovat se, každý klon by dělal něco svého a večer by se dali všichni dohromady do sebe. Tak nějak bych si to představoval. Je hrozné, jak to utíká a co člověk všechno nestíhá.“⁵³

Pavel Scheufler ve svém archivu, 2016.

Pavel Scheufler je muž mnoha tváří a podob. K obsáhlému výčtu jeho aktivit, jež zdaleka přesahují jednu jedinou oblast, přičemž v mnoha z nich je naprostým odborníkem, by se dalo poznamenat jediné: Pavel Scheufler je nejen historikem, sběratelem, badatelem, archivářem, popularizátorem, kurátorem, publicistou, pedagogem, přednášejícím, průkopníkem, spisovatelem, fotografem, umělcem, ale především velmi čínorodým mužem, který neustále rozšiřuje poznatky a vědomosti své i jiných. Za svůj dlouhodobý přínos fotografii byl Pavel Scheufler v dubnu 2016 oceněn Asociací profesionálních fotografů jako Finalista v kategorii Osobnost české fotografie 2015. V 90. letech měl také díky své dlouhodobé práci a akademickému působení velmi blízko k docentuře, nicméně tímto směrem se sám rozhodl nevydat.

“Hodně lidí mi říkalo, abych si docenturu udělal, ale já jsem měl tak hodně aktivit a nabral jsem si tolik věcí, že na to nebyl čas. A navíc to pro mě není tak důležité. Myslím si, že není tak podstatné, kolik titulů má člověk před jménem a za jménem, měřítkem je hlavně dobře vykonaná práce.“⁵⁴

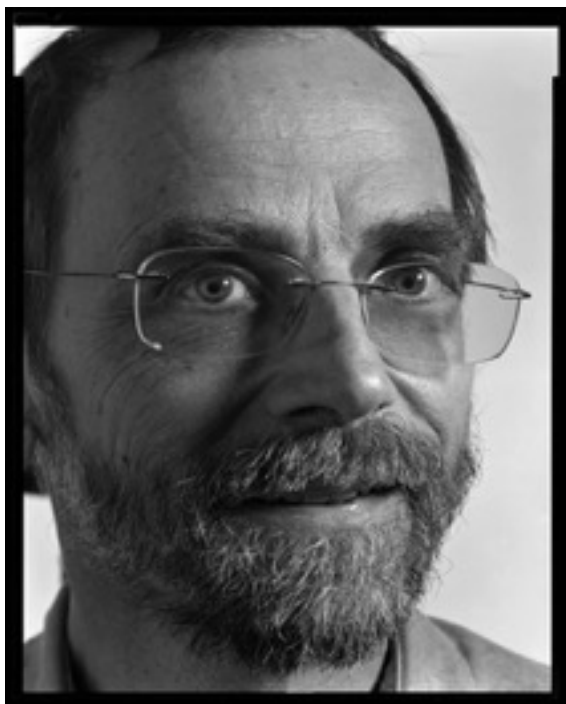
⁵³ Rozhovor s Pavlem Scheuflerem, 11. 7. 2016.

⁵⁴ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 11. 7. 2016.

Pavel Scheufler má obrovský podíl na propagaci počátků české fotografie. Celkově uspořádal na 94 výstav z dějin fotografie nejen v České republice, ale i v Německu, na Slovensku, v Rusku, v Itálii a Španělsku, napsal přes 200 článků, statí a studií a vydal na 46 knih, mezi něž patří i zásadní monografie nejvýznačnějších fotografů epochy Rakouska-Uherska. Pomohl tak zpřístupnit díla i životní osudy autorů, které by jinak byly kvůli dějinným událostem v této zemi zcela zapomenuty. Právě díky Pavlu Scheuflerovi se jména jako František Krátký, Rudolf Bruner-Dvořák, Jindřich Eckert, František Fridrich, Josef Binko či Jan Langhans dostala do širšího povědomí a stala se součástí českého kulturního dědictví.

Podle vlastních slov se Pavel Scheufler nepovažuje za stereotypního vědce, který by byl uzavřen ve své vlastní badatelské bublině v zapadlých archivech. Je to jeho obliba ve sdílení a vyprávění příběhů, jež ho motivuje k rozmanitým popularizačním aktivitám. Navíc dokáže své vědomosti a poznatky předávat dál s lehkostí i s humorem, aniž by tím daná látka ztrácela na závažnosti a významu. A právě to jsou přednosti a kvality úspěšného popularizátora, jakým Pavel Scheufler bez pochyby je.

“Mohu říci, že většinou jsem opravdu dělal, co jsem chtěl, co mi působilo radost a potěšení a přitom mít pocit, že současně vytvářím něco, co má smysl, co po mně zůstane. Oživovat paměť, křísit zapomenuté, a tak.”⁵⁵

Gabriela Gernat Ksandr: Pavel Scheufler, z projektu “SUDEK + 111”

Sběratelská a popularizační činnost Pavla Scheuflera

Jak již bylo zdůrazněno v úvodu, příběh vývoje fotografie má mnoho peripetií a jeho rekonstrukce je z mnoha důvodů nesnadná. Fotografie nebyla po řadu desetiletí hodnocena coby vysoké umění, proto se i schraňování jednotlivých artefaktů řídilo spíše pravidly pro spotřební zboží či předmět denní potřeby. Uchovávání rovněž znesnadňuje snadná zkáza výsledného média či jeho negativního předobrazu v důsledku postupujících chemických změn či mechanického poškození. Pozdější snadná replikace pozitivu z negativu nepřispívala k pečlivé archivaci fotografických děl a řada výjimečných kolekcí tak byla navždy poškozena nebo i ztracena.

O to cennější je pečlivá sběratelská práce zahrnující především ranou fotografii, která často zůstává v ústraní za velkými jmény tvůrců 20. století (především meziválečné a poválečné fotografie). Pavel Scheufler přitom příběh fotografie 19. století vypráví jako moderní román s paralelními ději, odbočkami, mísením vysokého a nízkého a s řadou zdánlivě podružných, o to však barvitějších epizod.

„Dneska fotí prakticky každý člověk. Řekl bych, že to, co byla literatura v 19. století, tedy základní komunikační nástroj, tak dnes je to obraz a fotka. Fotografie nikdy nebudou mít tu roli jako tehdy knihy, ale pro lidi je to základní komunikační prostředek. To je strašně důležité. A tak jsem se tenkrát orientoval tímto směrem, protože fotka je dokumentace současnosti.“⁵⁶

Pavel Scheufler ve svém archivu, 2016.

Sbírka Scheufler obsahuje asi 30 000 pozitivů a negativů. Zachycuje hlavně vývoj české fotografické tvorby z období Rakouska-Uherska v souborech skleněných i želatinových negativů, stereofotografií, v kolekcích vizitek, kabinetek i pohlednicových formátů ateliérové produkce doby c. k. Jedná se o rodinnou sbírku založenou Benediktem Šardou ve 20. letech. Zájmem a filozofií Benedikta Šardy bylo sestavit sbírku s důrazem na dokumentární charakter snímků, především ze staré Prahy. Nešlo tedy tolik o uměleckou kvalitu fotografií. Sbírka obsahuje záběry z mnoha zemí, oblastí a žánrů od inscenovaných ateliérových portrétů až po krajinářské, místopisné či reportážní fotografie. Podle Scheuflerových slov má sbírka po jeho smrti připadnout Uměleckoprůmyslovému muzeu, s nímž má dobré vztahy a pro nějž v minulosti externě pracoval, např. na zpracování a sestavení daguerrotypické sbírky.

„Svou závěť jsem psal někdy v roce 1992. Jde mi o to, aby žena sbírku nerozprodala kvůli nějakým existenčním problémům. Základem je pořád ta dědečkova sbírka. On se k tomu dostal z lásky k Praze, měl ji velmi rád a rozhodl se dokumentovat pražský život. Někdy Drtikol a umělecké fotky ho nezajímaly. Ale Alois Zych tam třeba byl, jeho knížka aktů.“⁵⁷

Již od 80. let Scheufler fotografie ze sbírky pravidelně používá ve své publikační a kurátorské činnosti. Svůj fond pozitivů i negativů s manželkou postupně digitalizuje a pečlivě archivuje s detailními lokačními údaji. Ať už pracuje na jakémkoli projektu a má přístup i k jiným sbírkám, vždy se soustředí na to, aby mohl čerpat především z vlastních zdrojů. Zároveň tím však i motivuje ostatní instituce, aby své prostředky kvalitně zpracovávaly a digitalizovaly.⁵⁸ V 90. letech část sbírky Scheufler propagoval i v projektu Elektronické muzeum fotografie, pro nějž sestavil osm tematických okruhů vydaných na CD nosičích. Některé tituly měly fungovat jako profilové monografie známých fotografů (např. *Jindřich Eckert* z roku 1997 či *František Fridrich. Místopisný fotograf* z roku 1995) nebo jako elektronický doprovod k výstavám či knihám (např. *Krásné časy. Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf* z roku 1995, nebo *Stará Praha Jana Langhanse* z roku 1998), jiné dal Scheufler dohromady ve spolupráci s veřejnými institucemi a jejich sbírkami (např.

⁵⁷ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 7. 7. 2016.

⁵⁸ Největším problémem při bádání je podle Scheuflera přerušovaná kontinuita vývoje, pro české dějiny typická. Události let 1918, 1938, 1948 a 1989 prý způsobily, že některé věci buď zmizely, nebo byly vyhozeny a mnoho fotografů přišlo o svoje ateliéry. (Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 11. 7. 2016.)

Daguerrotypie v Uměleckoprůmyslovém muzeu v roce 1998 nebo Pošta historická v roce 1997, jež byla výběrem sta fotografií z Poštovního muzea v Praze). Stejně jako Pošta historická prezentovala fotografie s poštovní a dopravní tematikou v podobě portrétů zaměstnanců, ale i interiérů či exteriérů úřadů, titul Dávné krásy z roku 1996 zahrnoval stovky aktů rozličných druhů z prvních desetiletí dějin fotografie.⁵⁹

“Trochu jsem to rozšířil, ale dědečkova sbírka je pořád základ. Jsou to tisíce pozitivů i tisíce negativů. Není jednoduché to mít to odpovědně uložené, neboť například některé negativy mají rozměry 25 x 32 cm nebo spočívají na samohořlavé podložce. Nejsem instituce, muzeum, nikdo mne nepodporuje.”⁶⁰

Rudolf Bruner-Dvořák: Bosna, školačky, 1906

Rudolf Bruner-Dvořák: Bosna, tržiště, 1906

Největší přínos má Sbírká Scheufler co se týče díla Rudolfa Brunera-Dvořáka, jehož kolekce je v České republice zdaleka nejrozsáhlejší, včetně několika set fotografií z cest do Bosny. Od Františka Krátkého je ve fondu zase několik set záběrů z Ruska a dále se sbírka vyznačuje značným zastoupením stereofotografií i autochromů. Některé snímky jsou ve Sbírce Scheufler zastoupeny dokonce vícekrát, jelikož se Scheufler zajímá o porovnávání tzv. dubletů. Například František Krátký pravidelně duplikoval své záběry tak, že nejdříve fotografoval na želatinové filmy nebo na drátové negativy a z různých

⁵⁹ Celkem 49 fotografií aktů ze Sbírká Scheufler bylo zařazeno Jiřím Jaskmanickým do objemné výstavy mapující tento žánr: *Akta erotika*, Galerie Nadace ABF, Praha, 1. 7. – 4. 9. 2016. Více viz <http://www.aktaerotika.eu/>.

⁶⁰ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem pro Reportér magazín: <http://reportermagazin.cz/digitalni-klasik/>

důvodů je pak přefotil na skleněné desky. Komparace obou zdrojů je pak velmi zajímavá a poskytuje určitý vhled do pracovních postupů autora, jak uvažoval a jak svůj záměr modifikoval. Jindy byl zase Scheufler z finančních důvodů donucen část své sbírky prodat, např. fond daguerrotypií (celkem 48), byl až na několik výjimek předán Uměleckoprůmyslovému muzeu a nemalá část sbírky byla prodána Moravské galerii na konci 70. let, kdy Pavel Scheufler připravoval výstavu Kouzlo staré fotografie.

„Tehdy jsem bohužel Moravské galerii prodal spoustu věcí, což byla velká chyba. Toho hrozně lituju. Ale udělal jsem to kvůli penězům a taky trochu kvůli Dufkovi, on byl takový mýtus, člověk k němu vzhlížel a já jsem si ho hrozně vážil. Ale byla to chyba, prodal jsem to za směšné peníze.“⁶¹

Rudolf Bruner-Dvořák: František Josef I. na manévrech

Rudolf Bruner-Dvořák: František Ferdinand d'Este v letovisku St. Moritz

Fotografie z archivu sbírky, které Scheufler prezentuje na svých webových stránkách i jinde, by se daly roztrždit do čtyř oblastí – podle konkrétních událostí a osob, geografických míst, technických specifik a širších tematických okruhů:

Konkrétní události a osobnosti: Ve Sbírce Scheufler jsou zastoupeny fotografie známých figur veřejného života i záběry jedinečných událostí. Například dvorní fotograf Rudolf Bruner-Dvořák zachytil život Františka Ferdinanda d'Este a Františka Josefa I. či německého císaře Viléma, ale také několik momentů s T. G. Masarykem či s populárním českým hercem Jindřichem Mošnou. Rudolf Bruner-Dvořák rovněž fotografoval korunovační průvod srbského krále Petara I. Karadordeviče v Bělehradě 21. září 1904.

⁶¹ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 7. 7. 2016.

Mezi zajímavé soubory patří také série pozitivů s portréty indiánů, které kolem 1900 zhotovil Alberto Vojtěch Frič z originálních negativů italského malíře Guida Boggianiho. K významným celosvětovým událostem zaznamenaným na fotografické médium patří Paříž a Světová výstava v roce 1900, k těm lokálním pak Národopisná výstava československá, která se konala v Praze ve dnech 15. května až 31. října 1895 a mapovala české lidové tradice.

„Oživlý mýtus selství a zájem o ‚čistého venkovského člověka‘, nezkaženého industrializací a průmyslovými městy, zapůsobil na mnohé, zejména amatérské fotografy... Fotografie na výstavě byly jednak součástí jednotlivých expozic, kde měly dokladový charakter, jednak se prezentovala fotografie jako samostatný tvůrčí obor či podnikatelský záměr.“⁶²

František Krátký: Kolébka Františka Palackého na Národopisné výstavě československé, 1895

⁶² Viz <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/fotoarchiv,narodopisna-vystava,124.html>. O fotografii a Národopisné výstavě napsal Pavel Scheufler podrobnější studii „Fotografové a Národopisná výstava československá“, která vyšla ve sborníku *Odkaz Národopisné výstavy československé 1895 v oblasti etnografie, muzejnictví a památkové péče* vydaném Národním zemědělským muzeem Praha v roce 2015.

Geografická místa: Do této oblasti patří jednak Praha a její reálie (Pražský hrad, Klementinum, Karlův most a povodeň 1890, Karlovo náměstí, pražské mosty, Hlavní nádraží, Obecní dům, Žofín a Slovanský ostrov, Traubova vila), jednak ostatní populární města (Františkovy Lázně, Kutná Hora, lázně Luhačovice, Mariánské Lázně, Warszawa a Wien). Dalším okruhem jsou nejznámější české hrady a zámky (Karlštejn, Bezděz, Zvíkov) a oblíbené turistické destinace v Čechách, jako např. České Švýcarsko, jež bylo první českou oblastí systematicky zachycovanou fotografií již od září 1853; Hruboskalsko; Krkonoše; Šumava, kterou zachytil Jindřich Eckert v letech 1880–1882; Posázaví; Vltava od pramene až po soutok. V neposlední řadě je třeba zmínit zahraniční cestovatelské fotografie, např. z Itálie, kterou na stereofotografické diapozitivy zvečnil František Krátký v roce 1897, dále pak záběry Bosny, již fotografoval Rudolf Bruner-Dvořák; Podkarpatské Rusi; válečného a poválečného Ruska, které fotografoval neznámý legionář. Rusko také fotografoval František Krátký v roce 1896 u příležitosti korunovace cara a hospodářské výstavy v Novgorodě, nicméně soustředil se i na památky a život Moskvy, Petrohradu a dalších měst. Jak bylo pro Krátkého typické, „některé snímky ze své cesty převedl do stereodiapozitivu a koloroval, některé zkopíroval a distribuoval jako stereofotografie ve fotografické nebo tiskové kvalitě.“⁶³

František Krátký: Katedrála sv. Václava v Olomouci, stereonegativ, kolem 1890

Technická specifika: Jedná se především o stereofotografie z mnoha zemí a rozličné tematiky. Z konkrétních lokací jsou ve Sbírce Scheufler nejvíce zastoupeny Karlovy Vary ve 3D a již zmíněné ručně kolorované stereofotografie z Itálie roku 1897 od Františka Krátkého. Stereofotografie byla velmi oblíbeným fenoménem v 19. století, prohlížení stereosnímků ve speciálním kukátku bylo populární zábavou a zahrnovalo široké spektrum námětů od inscenovaných výjevů po každodenní lidskou činnost.

„Stereofotografii můžeme považovat za první obrazové médium tvořené pro široké lidové vrstvy, tedy pro masovou zábavu. Stereofotografie tak měla zásadní význam pro proměnu fotografie v komunikační prostředek... Stereosnímky jsou tudíž nesmírně zajímavým, i když stále nedoceněným pramenem poznání soudobého životního stylu, zejména ve směru postižení každodennosti.“⁶⁴

František Fridrich: Karlovy Vary, Vřídlo - Sprudel, kolem 1868

Tematické okruhy: Tato oblast je zdaleka nejrozsáhlejší a zahrnuje nejrůznější motivy, jimž byla v období Rakouska-Uherska věnována pozornost. Mezi tyto okruhy patří např.: auto na fotografiích doby c. k.; fotografování kuriozit, bizarní fotografické scény; daguerrotypie z USA; děti; lovy a hony; hospody, pití piva a pivovarnictví; herečky a herci; hrady a zámky; letní radovánky; fotografování manévřů; maškarní převleky; města v Království českém; fotografický akt v českých zemích před F. Drtikolem; pes ve věku monarchie; povodně v Čechách; sport v Království českém; svatby; Vánoce a advent; zábavy; zaměstnání a živnosti; žena a móda; živé obrazy a fotografické scény. Zajímavým fenoménem, jenž stojí za podrobnější rozbor, je např. sociální fotografie v českých zemích do roku 1918. Ačkoliv se žádný z fotografů programově nevěnoval sociálním otázkám, je pozoruhodné, nakolik byl silný zájem o známé osobnosti, jednotlivé typologie lidí, etnologické motivy, otázky identity či vzhled a stylizaci. Například Jindřich Eckert v 60. letech 19. století vytvořil soubor vizitek s názvem *Fotografické album* s portréty známých osobností, především politiků a vědců. Tematika identity, vzhledu, převleků a proměn zase souvisela s rolí divadla ve společnosti 19. století a také s funkcemi vizitek, jejichž prostřednictvím se lidé prezentovali a dávali najevo svou jedinečnost a jinakost. Na portrétní umění, obzvláště způsob, jakým fotograf svůj fotografovaný subjekt zobrazil, byl kladen velký důraz.

„Inscenovanost a aranžovanost jako základní znaky fotografie 19. století byly samozřejmě zčásti podmíněné i možnostmi soudobé fototechniky. První cyklus ‚neherců s převleky‘ vznikl u nás na daguerrotypiích již v roce 1848.“⁶⁵

Jindřich Eckert: Joachim Haspinger a Andreas Hofer vedou lid do boje, 1880

⁶⁵ <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/fotoarchiv,herecky-a-herci-epochy-do-1918,58.html>

Sběratelská a popularizační činnost Pavla Scheuflera zahrnuje kromě bádání, vyhledávání a skupování historických fotografií (především z období do roku 1918) i jejich následnou archivaci, dataci, zpracování včetně restaurování a profesionální digitalizace a nakonec poskytování snímků pro výstavní, publikační i jiné účely. Kromě zpřístupňování starých záběrů Scheufler zasvětil své poslání i propagaci života a díla jednotlivých fotografů, rovněž hlavně z období do 1918. Na svých stránkách nabízí rozsáhlou encyklopedii medailonů nejdůležitějších i méně známých osobností fotografické živnosti z epochy c. k. Z těch nejslavnějších fotografujících autorů se v první řadě jedná o následující jména, kterým se Scheufler ve své práci věnuje nejvíce a jejichž základní profil a význam si ve zkratce připomeňme:

- **Jindřich Eckert** neboli Heinrich Eckert byl podle Scheuflera nejvýznamnější osobností české fotografie 19. století nejen proto, že obdržel na 44 medailí, několik čestných titulů, ale také protože se angažoval v charitě a ve veřejném životě. Ve své době měl velmi důležité postavení a velký vliv, například na činnost fotografických organizací a časopisů.⁶⁶

Jindřich Eckert: autoportrét, 1868

- **Rudolf Bruner-Dvořák** používal titul „momentní fotograf“, jelikož se jako průkopník reportážní a žurnalistické fotografie specializoval na práci v exteriéru, nejrůznější politické, vojenské, sportovní i kulturní události. Spolupracoval s časopisem *Český svět* a věnoval se architektuře i dokumentaci z cest na západ i jih Evropy.⁶⁷

Rudolf Bruner-Dvořák: Boby v St. Moritz, 1908

⁶⁶ O Eckertových fotografiích Prahy si lze stáhnout článek „Eckert a jeho fotografie Prahy“. <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/ke-stazeni/z-dejin-fotografie,jindrich-eckert-a-jeho-fotografie-prahy,13.html>.

⁶⁷ Více viz následující texty ke stažení: „Životní osudy Rudolfa Brunera-Dvořáka“ a „Počátky momentní fotografie a zrod fotografické reportáže v Království českém“, <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/fotografove,b,bruner-dvorak-rudolf,189.html>.

- **František Krátký** měl fotoateliér v Kolíně a zaměřoval se především na stereofotografie, na zaznamenávání života na českém venkově i na cestopisný dokument z cest do zahraničí.⁶⁸

František Krátký: Rozsévačka u Lipan, 1893

- **František Fridrich** byl dalším významným fotografem 19. století, který se dočkal i mezinárodního věhlasu. Jeho fotografie, převážně Prahy a lázeňských měst, se prodávaly po celém světě a propagovaly tak českou zemi. Největší úspěch zaznamenal v době vizitkového rozmachu během 60. a 70. let 19. století.⁶⁹

- **Jan Langhans** byl nejdůležitějším portrétním fotografem a schopným podnikatelem, jeho ateliér měl pověst nejprestižnějšího portrétního ateliéru v Praze a byl proslulý i mezi nejznámějšími osobnostmi tehdejší společnosti.⁷⁰

Jan Langhans: Operní pěvec Otakar Mařák, 1907

⁶⁸ Text z roku 2002 o životních osudech fotografa ke stažení zde: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/fotografove,k,kratky-frantisek,209.html>.

⁶⁹ Část textu z knihy *Stará Praha Františka Fridricha* ke stažení zde: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/ke-stazeni/z-dejin-fotografie,zivotni-osudy-frantiska-fridricha,43.html>.

⁷⁰ Text o životě fotografa z knihy *Stará Praha Jana Langhanse* zde: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/ke-stazeni/z-dejin-fotografie,zivotni-osudy-jana-langhanse,17.html>.

- **Karel Šmirous** byl průkopníkem v oblasti barevné fotografie, o níž psal i odborné texty, a dokonce patentoval několik vynálezů. Známý je především díky svým autochromům s vytříbeným smyslem pro barevné ladění.

Karel Šmirous: Řečtí bojovníci u Marathónu při sokolském sletu, červen 1912

Josef Binko: Mraky na Vysočině, gumotisk, kolem 1906

- **Josef Binko** byl sice amatérský fotograf, věnoval se však technicky i umělecky náročné formě fotografie v souladu s filozofií piktorialismu a jeho ušlechtilé fotografické tisky se vyznačují jedinečnou poetickou atmosférou a lyrickou jemností. Vedle dokumentační hodnoty mají tak jeho snímky i nadprůměrnou uměleckou kvalitu.

- **Jaroslav Feyfar** byl rovněž fotoamatérem, vynikl však kvalitami svých fotografií Krkonoš, mezi něž patří jak exteriéry krajín, tak dokumentární záběry z každodenního života v Jilemnici.⁷¹

Jaroslav Feyfar: Typy z Jilemnice, 1908

Pavel Scheufler se dále věnuje **historiografii fotografie** do roku 1918, a to v podobě detailně zpracovaného a precizně sestaveného seznamu údajů o vývoji fotografie v českých zemích, uspořádaného podle jednotlivých let od vynálezu fotografie v roce 1839. Databáze obsahuje velmi podrobné informace, které poskytují širší obrázek a napomáhají pochopení dobového kontextu. Díky Scheuflerovi jsou tak dějiny fotografie do roku 1918 důkladně zmapovány do nejmenších detailů.

Scheuflerova knižní sbírka navíc obsahuje historické publikace, tedy první články a studie nejen o dějinách, ale i o teorii fotografie. Jelikož v prvních desetiletích 19. století měla fotografie stále status nového média, které se rapidně rozvíjelo a neustále inovovalo, většina textů se logicky věnuje technickým aspektům a technologickým novinkám. Scheuflerovu knihovnu asi ze třetiny tvoří pozůstalost po Rudolfovi Skopci a mnoho textů z ní je nabídnuto volně ke stažení. Tento soubor publikací je tak cenným zdrojem informací a raritních kousků. Z těch nejzajímavějších uveďme například tyto tituly:

⁷¹ Část textu o Feyfarově životě z knižní monografie ke stažení zde: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/ke-stazeni/z-dejin-fotografie,zivot-jaroslava-feyfara,19.html>.

- *Fotografie nynější doby na základě vědy a zkušenosti založená*⁷² od Antonína Markla z roku 1863 je první fotografickou příručkou napsanou v české řeči, která se věnuje nejen technickým, ale i estetickým a společenským stránkám fotografie.
- *O fotografii na suchých deskách* od Vojtěcha Šafaříka z roku 1876⁷³ byla první vědecky odbornou studií, v níž Šafařík detailně popsal fyzikálně-chemické základy fotografických procesů, například mokrého kolodiového procesu a jeho výborné citlivosti.
- *Fotografie ve vědě a praxi*⁷⁴ od Vladimíra Nováka z roku 1908 je jednou ze základních publikací ve své oblasti. Obsahuje šest přednášek doprovázených experimenty a ukázkami diapozitivů.
- *O fotografii v barvách pomocí desky autochromové*⁷⁵ od Vladimíra Jindřicha Bufky je prvním důležitým dílem o technice autochromu v barevné fotografii, již Bufka propagoval v textech i na přednáškách s projekcemi.
- *Žeň světla a stínu – Problém umělecké fotografie v teorii a praxi s uměleckými přílohami*⁷⁶ z roku 1910 je stěžejním dílem Jaroslava Petrůky, v němž formuloval poznatky o umělecké fotografii, která má podle něj kromě estetických pravidel i svá vlastní specifika vycházející z technické povahy fotografického média.

„Skopec a jeho Dějiny fotografie byly nejlepší zdroj, je až neuvěřitelné, kolik je tam materiálu. Ze Skopcovy knihovny jsem zachránil knihy asi za 90 tisíc. Takže vlastně sbírám fotky a knížky. Mám všechny české knížky o fotografii, které vyšly do roku 1918. Některé mám dokonce i ve více vydáních. Např. Jaroslav Petrůka a jeho *Žeň světla a stínu* je úžasná kniha. Moc důležitá knížka, první velká teoretická kniha fotografie. Legendární.“⁷⁷

⁷² Markl, Antonín: *Fotografie nynější doby na základě vědy a zkušenosti založená*. Praha: Alois Kreidl, 1863.

⁷³ Šafařík, Vojtěch: „O fotografii na suchých deskách“. Zvláštní otisk *Chemických listů*, Praha 1876.

⁷⁴ Novák, Vladimír: *Fotografie ve vědě a praxi*. Praha: J. Otto, 1908.

⁷⁵ Bufka, Vladimír Jindřich: *O fotografii v barvách pomocí desky autochromové*. Praha: E. Weinfurter, 1910.

⁷⁶ Petrůka, Jaroslav: *Žeň světla a stínu*. Praha: B. Kočí, 1910.

⁷⁷ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 11. 7. 2016.

Jak již bylo naznačeno v předešlé biografické kapitole, Pavel Scheufler vypráví příběh fotografií ze své sbírky prostřednictvím tzv. **čtení fotografií**. Tuto popularizační metodu se mu velmi dobře daří aplikovat jednak v médiích,⁷⁸ nejvíce však na jeho webových stránkách, které jsou hlavním zdrojem obsáhlé fotogalerie a jakýmsi virtuálním internetovým muzeem. Zde je Scheufler povoláným zprostředkovatelem dávných a často ztracených osudů a příběhů zachycených v dobových záběrech. Scheufler vybírá konkrétní snímky, které stojí za pozornost a poukazují na zajímavé události, vytahuje je z nádooby kolektivní paměti dějin a koření je čtivým a erudovaným komentářem. Pravidelně nám tak umožňuje nahlédnout do prostředí z období monarchie s přidanou hodnotou edukativních a humorných poznatků. Už samotné názvy naznačují dobovou náladu a atmosféru, především jsou však chytlavé, mnohdy až poetické či ironické, a poukazují na schopnost upoutat pozornost i u zdánlivě nezajímavých oblastí z historie (např. „Opice v muzeu“, „Básník v lese“, „Manžel v zavinovačce“, „Dívka Noc“, „Mravopočestný akt“, „Zábava v pekle“, „Vyhánění z ráje“, „Karlův most pukl“, „Otrok a pokrok“, „Rekordní lijavec 1897“, „Polepšený loupežník Václav Babinský“, „Otec tažený dcerami“, „Chtělo by se tančit!“, „Duch a mniši“, „Následník trůnu a srnec“, „Herec Mošna našel houbu!“).

Díky své metodě a schopnosti vyprávět příběh fotografie natolik poutavě, vtahuje do něj Pavel Scheufler i laiky, pro něž se konkrétní fotografie či cyklus stávají vstupní branou do dávno uplynulých dějů a sociální reality.

Rudolf Bruner-Dvořák: Makaci v expozici muzea Františka Ferdinanda d'Este ve Vídni, 1904

⁷⁸ Např. seriály Tajemství historické fotografie pro magazín *Reportér*, viz <http://reportermagazin.cz/author/pavel-scheufler/>, nebo 100 pohledů na Česko pro portál idnes.cz, viz <http://zpravy.idnes.cz/sto-pohledu-na-cesko.aspx>.

Publikační činnost Pavla Scheuflera

Stejně jako v případě archivářských aktivit je i Scheuflerova odborná a publicistická reflexe dějin fotografie nesena snahou o objevování a doplnění základního narativu o doposud neznámé epizody. Pavel Scheufler provádí svá bádání a vypráví o těch z autorů, kteří zůstávali stranou dosavadní historiografie, jindy pak horizontální linii příběhu fotografie doplní překvapivou vertikální tematizací, která nabízí zajímavá propojení a průniky různých kontextů. Výjimečně liberální je Scheufler i v tematizaci geografické, kdy přirozená centra (Praha) jsou automaticky doplňována zdánlivou periferií, které je však věnována symetrická pozornost (Krkonoše, Šumava, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně a další). Touha po vyprávění příběhu navíc vede Scheuflera i mimo rozsáhlý obor fotografie směrem k sociálním a kulturním dějinám zaměřujícím se na téma každodennosti.

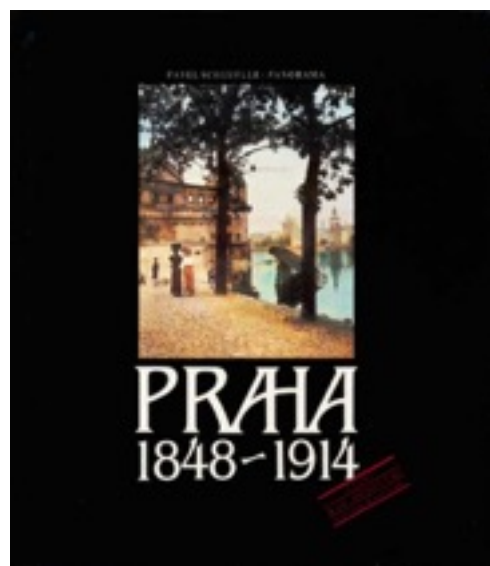
Jelikož Scheuflerova kompletní publikační aktivita čítá na několik set článků, budou v této kapitole zmíněny především knihy a monografie, okrajově i nejdůležitější texty v katalogích vydaných k výstavám, chronologicky od nejstarších po nejsoučasnější.⁷⁹

Rudolf Bruner-Dvořák: Auguste Rodin a Alfons Mucha na Slovácku, červen 1902

K Scheuflerovým prvním spisovatelským počínům patří popularizační texty týkající se obecného zájmu o každodennost. Již v roce 1977 publikoval studii s názvem “Zásobování v Praze v letech 1. světové války” ve sborníku *Etnografie dělnictva* 9.⁸⁰ V dalších letech se pak věnoval dějinám jídla a nápojů, především piva a spolupracoval například s tehdejší Společností pro racionální výživu. V roce 1982 mu pak vyšla jeho vůbec první kniha k výročí Plzeňského Prazdroje s názvem **Pilsner Urquell 1842-1982**, s vícejazyčným textem (českým, ruským, anglickým a německým). Tematice piva se Scheufler věnoval i v dalším textu s názvem **Čtení o pivu** s podtitulem “Knížka o pití a výrobě piva v Čechách”, který zveřejnil pod pseudonymem Pavel Benedikt v roce 1992. V tomtéž roce Scheufler sepsal i jiný sešitový příběh, tentokrát pod jménem Pavel Pay o dějinách prostituce s názvem **Prodejná láska** - “Historie nejstaršího řemesla v deseti kapitolách”. Pod stejným pseudonymem publikoval i svou zatím poslední popularizační knihu mimo obor fotografie, opět s tematikou lásky. **Příběhy lásky v dějinách** vyšly v roce 1996 jako mozaika milostných příběhů 62 notoricky známých dvojic, včetně Adama a Evy, biblických a bájných legend i historicky doložených událostí.

“Začátkem 90. let byla tahle témata populární a mě baví psát, takže jsem to sepsal. Pavel Pay jsem používal proto, že moje tehdejší manželka se jmenovala Kateřina a měla Kay jako svou zkratku, takže já jsem byl Pay. Byla to taková hříčka. A Benedikt jsem měl kvůli tomu, že se tak jmenoval dědeček a i já jsem křtěný Benedikt.”⁸¹

⁸⁰ Scheufler, Pavel: “Zásobování v Praze v letech 1. světové války” In: *Etnografie dělnictva* 9. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1977, s. 143 - 197.

⁸¹ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 11. 7. 2016.

Jak již bylo zmíněno v kapitole o životě Pavla Scheuflera, jeho prvním publikačním počinem z oblasti historie fotografie byla spolupráce na katalogu k výstavě “Kouzlo staré fotografie” v Moravské galerii v Brně v roce 1978, kam přispěl textem o fotografiích a fotografech zastoupených na výstavě z období 19. století. Prvním samostatným výstupem pak byla rovněž brožura k výstavě „Vilém Horn – průkopník fotografie, 1809–1891“ v Okresním vlastivědném muzeu v České Lípě na přelomu let 1981 a 1982, dále malá knížka k výstavě „Fotografie v Praze 1839–1914“ v Muzeu hlavního města Prahy z roku 1986, která navazovala na Scheuflerovu vůbec první fotografickou publikaci ***Praha 1848–1914. Čtení nad dobovými fotografiemi*** z roku 1984. Tato veleúspěšná poučná encyklopedie pražského života má 296 stran, 332 fotografií a ruské, anglické, německé a francouzské resumé. V roce 1986 vyšla v druhém vydání, v roce 2004 pak v třetím, inovovaném s názvem *Praha 1848–1914. Hledání ztraceného města*. Jak již naznačuje sám podtitul první verze, jedná se doslova o čtení tehdejších snímků, neboť Scheufler historické záběry doprovází popisným textem o vybraných oblastech soudobého života. Kniha je rozdělena do čtyř hlavních kapitol (Místopis, Volný čas, Svět práce a Události), které dále obsahují menší okruhy, ať už geografické (městské části), kulturní (divadla, biografy, muzea, hostince atd.) či pracovní (průmysl, doprava, služby, školství atd.). Obraz této živé a neustále se měnící metropole je pak završen autentickými citacemi z dobového tisku (např. *Fotografický obzor*, *Národní listy*, *Květy*, *Česká včela*). Na konci je připojena i obsáhlá faktografie k dějinám pražské fotografické scény a seznam nejvýznamnějších pražských fotografů s životopisnými údaji. Tento postup v koncipování knihy a v řazení fotografií je svěží a zábavnou alternativou ke klasickým akademickým encyklopediím, především však skutečně navozuje tehdejší atmosféru období Rakouska-Uherska. Při prohlížení čtenář nejednou pocítí záchvěvy nostalgie, aniž by kdy měl s tímto dávným životem jakoukoliv zkušenost. Tuto důmyslnou strategii při sestavování obsahu používal Pavel Scheufler opakovaně i v pozdějších publikacích podobného rázu.

„Mnohé ze snímků budou možná překvapením, některá z jmen kdysi významných a proslulých fotografů vstoupí snad i do širšího povědomí. Rok 1848 je nejen mezníkem historickým, ale i zlomem ve způsobu zobrazování města. V tomto roce je totiž konkrétně doložen první snímek Prahy.“⁸²

⁸² Scheufler, Pavel: *Praha 1848–1914. Čtení nad dobovými fotografiemi*. Praha: Panorama, 1984, s. 5.

Pro svou první monografii si Pavel Scheufler vybral život a dílo Jindřicha Eckerta, který byl ve své době považován za nejvýznamnější osobnost fotografie v českých zemích. Knihu **Jindřich Eckert** vydalo nakladatelství Odeon v roce 1985 ve své edici Umělecká fotografie. Publikace obsahuje 95 fotografií doprovázených textem, poznámkovým aparátem a ruským i německým resumé. Scheufler poprvé představil širšímu publiku tvorbu a pověst této slavné osobnosti pražského veřejného života. Ke svému vyprávění použil nejen autorovy vlastní fotografie, ale i dobové snímky, dochované archiválie a úryvky ohlasů z tehdejšího tisku. Pozoruhodná je široká škála typů a žánrů Eckertových fotografií, ze které Scheufler zručně sestavil výsledný výběr – obsahuje jak ateliérové portréty a inscenované živé obrazy, tak cestopisné a krajinářské záběry či pražskou architekturu a reálie. Za zmínku stojí například slavný skupinový portrét českých umělců s Augustem Rodinem z roku 1902 nebo Eckertovy rentgenogramy ze souboru Fotografování při světle katodovém, které Eckert zhotovil již v roce 1896 a jež odkazují k novému vynálezu konce 19. století i k autorově chuti experimentovat a hledat nové výrazové možnosti.

„Eckert se dokázal na svých fotografiích povznést z chladné popisnosti převažující na snímcích jeho doby a tvůrčím způsobem se snažil fotografii přenést z holé účelovosti do sfér umělecké tvorby.“⁸³

Jindřich Eckert: Pavilon na Černém jezeře, kolem 1882

Jelikož v 70. a 80. letech Pavel Scheufler pracoval v Muzeu hlavního města Prahy, bylo logické, že své bádání soustředil na pražskou fotografickou scénu. Kromě práce na již zmíněné encyklopedii *Praha 1848–1914* také po několik let soustavně mapoval pražské fotografické ateliéry z doby do roku 1918.⁸⁴ Výsledky své práce se mu podařilo vydat v roce 1987 jako odbornou publikaci v podobě dvou svazků pod titulem ***Pražské fotografické ateliéry 1839–1918***. První díl zahrnoval léta 1839–1889, tedy prvních padesát let ateliérové fotografie v Praze, druhý pak léta 1889–1918. Oba svazky jsou vyčerpávajícím seznamem všech majitelů fotografických ateliérů doplněným tabulkami, poznámkami, literaturou a přehledem nejvýznamnějších tvůrců.

V roce 1989 se Scheufler podepsal pod dvě rozdílné knihy. Jednak probádal historii a sepsal monografii třech generací fotografů Šechtů – slavného Ignáce Schächtle a následníků Josefa Šechtla a manželského dua Marie a Josefa Šechtlových. ***Jižní Čechy objektivem tří generací*** obsahují kromě textu i černobílé a barevné fotografie, a jsou tak příběhem proměn tvorby tohoto tábořského rodu fotografů od roku 1876.

„Ignác Josef, první z generace, který se psal ještě německy Schächtl, byl fotograf romantik, jeden z nemnoha průkopníků momentní fotografie u nás. Druhý z generace, Josef Šecht, přivedl rodinný podnik díky své pověsti a preciznosti k úžasnému rozkvětu.

*Marie, která se do ateliéru přivdala, obohatila fotografování třetí generace o ženský emotivní prvek. V šedesátých letech patřila k nejúspěšnějším fotografům „poezie všedního dne“.*⁸⁵

Ignác Josef Schächtl: Autoportrét, 1870

Josef Šecht: Portrét Anny Stocké-Šechtlové, 1909

⁸⁴ Kromě zmíněných publikací o Praze sepsal Scheufler rovněž studijní texty, viz:
Scheufler, Pavel: *Přehled vývoje fotografie v Praze v letech 1839–1918. I. 1839–1889*.
Praha: Učební texty FAMU, SPN, 1987.

Scheufler, Pavel: *Přehled vývoje fotografie v Praze v letech 1839–1918. II. 1889–1918*.
Praha: Učební texty FAMU, SPN, 1991.

⁸⁵ Scheufler, Pavel: *Jižní Čechy objektivem tří generací. Ignác Schächtl, Josef Šecht, Marie a Josef Šechtlovi*. České Budějovice: Jihočeské nakladatelství, 1989.

Druhým počinem Pavla Scheuflera z roku 1989 byla další obrazová encyklopedie **Fotografické album Čech 1839–1914**, v níž se mu podařilo navázat na kvality i úspěch knihy *Praha 1848–1914*. V této publikaci o 464 stranách s 462 fotografiemi nám Scheufler předkládá obraz a proměny společnosti a každodenního života v českých zemích v prvních desítkách let vývoje média, v éře experimentů fotografických technik. Jednotlivé výjevy různého druhu jsou doplněny poučnými i humornými komentáři, celý narativ knihy pak doprovází medailony vybraných fotografů, faktografie, terminologický slovník, odborná literatura a ruské, německé i anglické resumé. Široký rozsah žánrů je rozdělen do pěti hlavních tematických okruhů s dalšími podkapitolami: Krajina a sídla (města, venkov, pamětihodnosti atd.), Doprava a cestování (plavba, železnice, doprava ve městě), Práce a pracovní prostředí (průmysl, zemědělství, řemesla, vzdělání, věda aj.), Volný čas a zábava (Zvyky a obřady, sport, nevšední události a další). Zajímavá je především poslední kapitola Fotografické ateliéry, která přehledně přibližuje fotografické řemeslo a úlohu fotografie v tehdejší době (např. část Rodinné album jako dokument a fetiš).

„Ateliérový portrét byl v minulém století naprosto dominující oblastí fotografické práce a většina dochovaných fotografií se také týká běžného zakázkového portrétního především identifikační – vizitkovou –, a nikoli reprezentační funkci.“⁸⁶

V roce 1993 Pavel Scheufler sepsal odbornou příručku **Historické fotografické techniky** s přehledem nejpoužívanějších historických postupů jak pro profesionály, tak amatéry i všechny ostatní, kdo se zajímají o tuto práci. Ve stejné době Scheufler také dokončil společně s dalšími kolegy dlouholetou práci na **Encyklopedii českých a slovenských fotografů**, jež obsahuje na 600 hesel a byla jednou z prvních národních encyklopedií fotografů.⁸⁷ Pavel Scheufler zpracovával autory do roku 1918, údaje k pozdějším obdobím zase Vladimír Birgus a Antonín Dufek.

⁸⁶ Scheufler, Pavel: *Fotografické album Čech 1839–1914*. Praha: Odeon, 1989, s. 416.

⁸⁷ Viz Scheufler, Pavel; Birgus, Vladimír: *Fotografie v českých zemích 1839–1999. Chronologie*. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 153.

Další vydanou publikací, na níž se Pavel Scheufler spolupodílel svým textem, je velmi zdařilý a rozsáhlý katalog o díle našeho patrně nejznámějšího autochromového tvůrce **Karel Šmirous. Autochromy z let 1908–1955**, vydaný u příležitosti stejnojmenné výstavy Národního technického muzea v Praze. Tato dvojjazyčná, česko-anglická brožura prezentuje nejen dílo a příběh života Karla Šmirouse, ale také širší pozadí počátků barevné fotografie ve světě i u nás včetně podrobné vědecké analýzy zrodu a vývoje technologie autochromu. Studie pak doprovází soubor Šmirousových barevných fotografií z rastrových diapozitivů od místopisných a krajinářských záběrů až po dokumentární a portrétní snímky i několik aktů. Díky specifickým vlastnostem autochromu a Šmirousově citu pro kompozici a barevné ladění působí díla často spíše jako obrazy než fotografie, především u Šmirousových oblíbených přírodních motivů nejrozumnějších druhů flory.

„...s první v širší praxi používanou technikou barevné fotografie experimentovali v Čechách mnozí fotografové, zejména amatéři. Jejich práce se ale nenalezly. Je zvláštní ironií osudu a souvisí to i s peripetiemi vývoje v našem středoevropském prostoru, že se u nás dochovalo tak mizivé množství autochromů. Soubor Karla Šmirouse je – pokud je známo – největším v Čechách. Již v tomto faktu, nehledě k estetickým kvalitám Šmirousových prací, je skryta jeho výjimečnost.“⁸⁸

Karel Šmirous: Pobřeží ve Francii, autochrom, nedatováno

⁸⁸

Scheufler, Pavel: *Karel Šmirous. Autochromy z let 1908–1955*. Praha: Národní technické muzeum, 1993, s. 37.

V následujícím roce se Pavel Scheufler zaměřil na tvorbu fotoamatéra **Jaroslava Feyfara**, který se orientoval na každodenní život v Krkonoších na počátku 20. století. Do té doby málo známé dílo tohoto venkovského lékaře a muže mnoha zájmů prezentuje Scheufler svým oblíbeným všeobsahujícím způsobem – výběr nejdůležitějších snímků doplňuje studií, v níž se kromě tvůrčova života a práce věnuje i širšímu kontextu doby a fotografické praxe.

„V krajině Jaroslav Feyfar dlouho volil, než stiskl spoušť. Byl typem fotografa, který skutečnost nově netvořil, nic nepřetvářel, zachycoval jen její výsek v určitém, pro něj zajímavém pohledu. ... Zachycoval hory, jak je viděl, veskrze realisticky, plasticky, bez příkras malebných šablon a manýr.“⁸⁹

K jednom z nejvýznamnějších příspěvků Pavla Scheuflera týkajícího se historiografie fotografie se dá zcela jistě zařadit jeho kniha **Krásné časy. Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf**, na níž se podílel společně s Janem Hozákem v roce 1995. Monografie tohoto průkopníka reportážní a novinářské fotografie obsahuje 158 snímků s popisky, úvahu nad dílem, dobovou recepci, německé i anglické resumé a doprovodné texty o životních osudech Brunera-Dvořáka i o počátcích momentní fotografie v Království českém. Kniha byla doprovázena i dalšími projekty, jež Scheufler také inicioval a spoluvytvořil – rozsáhlou výstavou, digitálním souborem na CD a televizním dokumentem *Zapomenutý fotograf Rudolf Bruner-Dvořák*.

„Rudolf Bruner-Dvořák byl jak osobností pohybující se ve dvou diametrálně odlišných sociálních světech, tak také osobností dvou epoch, tradicionalistického století devatenáctého a století dvacátého, předjímající moderní životní styl i moderní fotografickou práci. Na řadě jeho snímků nalezneme principy moderní fotografické reportáže, přestože k tomu – opět paradoxně – neměl objektivně podmínky. Jeho nejpoužívanějším formátem byly skleněné desky formátu 18 x 24 cm.“⁹⁰

Jaroslav Bruner-Dvořák: Žofie Chotková a Rudolf Bruner-Dvořák, 1906

⁸⁹ Scheufler, Pavel: *Jaroslav Feyfar*. České Budějovice: FOTO MIDA, 1994.

⁹⁰ Scheufler, Pavel; Hozák, Jan: *Krásné časy. Rudolf Bruner-Dvořák* (kat. výst.). Opava: Slezské zemské muzeum, Kabinet fotografie, 14. 5. - 10. 6. 1996.

V téžte roce publikoval Pavel Scheufler první díl z trilogie věnované příběhu staré Prahy – **Stará Praha Františka Fridricha**, ve kterém poprvé kombinuje vícejazyčné popisky (anglické, německé, francouzské a španělské). Kniha obsahuje na 160 fotografií Prahy z doby šedesátých a sedmdesátých let 19. století, kdy Fridrich soustavně zachycoval realitu i atmosféru hlavního města, což mu vyneslo jeho pozdější úspěchy v mnoha dalších zemích. Kromě úvah o životě Františka Fridricha i jeho spolupracovníka Jana Malocha Scheufler opět přidává esej o fotografování Prahy ve zlatém věku fotografie. Důvody pro toto tematické zaměření a vznik celé trilogie popisuje Scheufler následovně:

„Fridrich byl někdo tak populární a důležitý ve své době, ale stále nemá svoji vlastní pořádnou monografii, akorát tu publikaci Stará Praha. Já jsem samozřejmě chtěl, aby to byla čistá monografie, ale zase z ekonomických důvodů mě donutili to zaměřit na Prahu, aby to bylo víc prodejné. Soukromí nakladatelé takto prostě uvažují. Proto je ta řada Stará Praha Františka Fridricha, Jindřicha Eckerta a Jana Langhans. Ještě jsem chtěl udělat Františka Krátkého, Rudolfa Brunera-Dvořáka nebo Mulače, ale to už nějak nevyšlo.“⁹¹

O dva roky později tedy následoval druhý díl pražské knižnice: **Stará Praha Jindřicha Eckerta**, v níž Scheufler uplatňuje stejný postup (fotografie, texty, vícejazyčné popisky, přehled pramenů, výstav a bibliografie, stejné grafické řešení). Jindřich Eckert je zastoupen snímky Prahy z let 1863–1903, tedy z doby počátků proměn (např. oprava Karlova mostu po povodni v září 1890, stavba Rudolfiny, stavba nového mostu Františka I., první parní plavby, tramvaje, automobily apod.), vše v dobré tiskové kvalitě a velkém formátu A4. Do jisté míry měl tak Scheufler možnost aktualizovat a vylepšit Eckertovu monografii z roku 1985.

„Praha byla Eckertovou životní láskou. Nasvědčují tomu nejen jeho fotografie chápané mnohdy jako služba městu, ale i celá jeho práce pro obec, naplněná entuziasmem a sebeobětováním.“⁹²

Poslední částí edice Stará Praha je pak **Stará Praha Jana Langhans**, jež dokonce vyšla ve třech samostatných jazykových verzích, v české, anglické (*Old Prague from Jan Langhans*) a německé (*Das alte Prag des Jan Langhans*). Langhansovy záběry Prahy pocházejí z přelomu 19. a 20. století, a jsou tedy jakousi závěrečnou tečkou za předešlými

⁹¹ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 7. 7. 2016.

⁹² Scheufler, Pavel: *Stará Praha Jindřicha Eckerta*. Praha: Forma, 1997, s. 25.

díly.⁹³ Mnoho snímků zobrazuje již neexistující či pozměněná místa (řetězovou lávku, pomník Radeckého, rozestavěný chrám sv. Víta a další). Přestože se Jan Langhans proslavil jako majitel úspěšného ateliéru a jako portrétista slavných osobností⁹⁴, věnoval se i fotografování krajiny a architektury. Kniha tedy reprezentuje Jana Langhanse i jako fotografa městského.⁹⁵

„Langhansovy snímky Prahy, pořizované od konce osmdesátých let 19. století do počátku století našeho, jsou pozoruhodnou reakcí na rostoucí zájem o fotografickou momentku. A zároveň v nich nalezneme studie atmosféry a světelných poměrů a až na třetím místě je zájem o vystižení monumentality památkového objektu v duchu soudobých fotografických snah. Některé můžeme označit jako náladové momentky a mezi profesionálními fotografy té doby působí vskutku výjimečně.“⁹⁶

František Fridrich, Karlovo náměstí, u nemocnice, 1870

⁹³ Původně bylo v plánu v edici pokračovat a zmapovat i pražské působení Františka Krátkého, Rudolfa Brunera-Dvořáka nebo Jan Mulače, ovšem podle Scheuflerových slov se to už nepodařilo. Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 11. 7. 2016.

⁹⁴ „Jít k Langhansovi znamenalo mít záruku kvality a solidnosti.“ In: Scheufler, Pavel: *Stará Praha Jana Langhanse*. Praha: Baset, 1998, s. 7.

⁹⁵ Je však nutné zdůraznit, že kniha byla připravována ještě před nálezem Langhansova archivu osobností v září 1998. O této události je psáno níže.

⁹⁶ Scheufler, Pavel: *Stará Praha Jana Langhanse*. Praha: Baset, 1998, s. 30.

Rok 1999 byl pro Pavla Scheuflera rokem spolupráce s kolegy historiky fotografie. Společně s Janem Mlčochem připravil výstavu doprovobenou stejnojmenným katalogem **Český piktorialismus 1895–1928** v Českém centru fotografie. Záměrem bylo nastínit obrysy vývoje a fází piktorialismu v tvorbě českých fotografů zastoupených 61 exponáty pocházejícími převážně ze soukromých sbírek. Scheufler s Mlčochem sice byli nuceni pracovat s omezenou dostupností materiálů, přesto se jim podařilo vykreslit obraz tohoto fotografického směru reprezentativně a jejich práce má zásadní přínos. Katalog obsahuje kromě dvou studií o piktorialismu – přičemž Pavel Scheufler se zaměřil na jeho technologická, umělecká i myšlenková východiska ⁹⁷ i barevnou obrazovou část v invenčním grafickém řešení se základními informacemi o jednotlivých autorech. Zastoupeni jsou jak fotoamatéři (Emil Wiesenberger, Otto Šetele, Ludvík Pinka, Jaroslav Feyfar, Josef Binko, Jaroslav Petrák, Augustin Škarda, Karel Kruis, Jaroslav Krupka, Jan Srp), tak profesionálové a velikáni fotografie (Jan Langhans, J. Schumpeter, Karel Novák, Vladimír Jindřich Bufka, František Drtikol, Jindřich Vaněk, Karel Kanderál, Jan Posselt, Drahomír Josef Růžička, Josef Sudek, Jaromír Funke, Adolf Schneeberger a Arnošt Pikart). Zajímavé je například zařazení Rudolfa Brunera-Dvořáka, jelikož se specializoval hlavně na reportážní přímou fotografii a piktorialistická práce pro něj byla raritní.

„Negativ se stal jen základním materiálem pro další dotvoření, každý výsledný pozitiv byl do jisté míry originál. Manuálními zásahy fotografa bylo možno (ne u všech technik) podstatně pozitiv ovlivnit, včetně tonálních hodnot a barevnosti. V podstatě nesmírně stoupl význam autorského rukopisu, do popředí se dostaly tradiční hodnoty umělcovy osobnosti, zejména jeho originalita.“⁹⁸

Karel Kruis: Krajina, 1914

⁹⁷ Tato studie „Piktorialismus přelomu století“ je ke stažení zde: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/ke-stazeni/z-dejin-fotografie,fotograficky-piktorialismus-prelomu-stoleti,35.html>.

⁹⁸ Scheufler, Pavel; Mlčoch, Jan: *Český piktorialismus 1895–1928* (kat. výst.). Praha: České centrum fotografie, 1999, s. 7.

Naprosto zásadní událostí pro historiografii fotografie byla Scheuflerova spolupráce s Vladimírem Birgusem na publikaci **Fotografie v českých zemích 1839–1999. Chronologie**, která jako vůbec první u nás předkládá komplexní příběh české fotografie. Ve formě encyklopedické příručky chronologicky shrnuje nejdůležitější fakta z celých dosavadních dějin fotografie v naší zemi. Práce si neklade za cíl vyprávět dějiny v podobě čtivého příběhu, naopak se soustředí na věcnou podobu s důrazem na data. Rok po roce jsou detailně popsány jednotlivé události, text však zahrnuje i oblast společenského života, kultury, politiky a ekonomiky, čímž umožňuje pochopit i širší souvislosti. Faktograficky hutný text je pak prokládán reprodukcemi fotografií, jež nejlépe reprezentují svou dobu. Pavel Scheufler se logicky zaměřil na období 1839–1918 a rovněž sepsal doplňující kapitoly Zásady ukládání fotografických sbírek, Principy konzervace fotografií a Digitální rekonstrukce historických fotografií. Velkým přínosem knížky je kromě vyčerpávající faktografie i podrobný seznam literatury k dějinám české fotografie (fotografická literatura vydaná v českých zemích do roku 1918, literatura k dějinám fotografie epochy Rakouska-Uherska vydaná po roce 1919, literatura k české fotografii z období 1918–1999, literatura ke konzervaci fotografií a identifikaci historických fotografických technik) i terminologický slovník a jmenný rejstřík všech zastoupených fotografů, teoretiků a historiků. To vše dělá z publikace *Fotografie v českých zemích 1839–1999* základní zdroj pro bádání v oboru.

„Fotografování znamenalo novou a jinou kvalitu v dějinách zobrazení, přičemž na rozdíl od předcházejících způsobů byl autor závislý na zobrazované skutečnosti. ... Fotografie 19. století v mnohem větší míře než moderní fotografie 20. století pracovala s iluzí prostoru, který v ateliérových pracích byl vždy konstruován. Inscenován byl také děj na snímcích, uměle byl navozován i zobrazený pohyb. Inscenovanost, iluze, konstrukce, divadelnost – jsou jedněmi z určujících znaků fotografie 19. století.“⁹⁹

⁹⁹ Scheufler, Pavel; Hozák, Jan: *Tvář průmyslové doby / Svědectví fotografie*. Praha: ČVUT – Výzkumné centrum průmyslového dědictví a Národní technické muzeum, 2007, s. 25–26.

V rámci svého pedagogického působení na Katedře fotografie FAMU Pavel Scheufler sepsal učebnici ***Teze k dějinám fotografie do roku 1914***. Tento studijní materiál stručnou a čtivou formou poskytuje základní orientaci v dějinách fotografie do roku 1914, a to nikoliv přístupem chronologickým jako v předchozí práci, ale naopak zaměřením se na tematické okruhy a narativ. Teze se věnují jak jednotlivým žánrům, tak fotografické technice i vývoji fotografického obrazu a jeho postavení ve společnosti. Text má však funkci jen jako prvotní seznámení s problematikou fotografie v 19. století a předpokládá další studium z obsáhlého přehledu oborové literatury.¹⁰⁰

„Fotografie 19. století ... byla jiná než fotografie moderní ... Fotograf minulého století, do určité míry vyčerpán zápasem se svou fotografickou technikou, zpravidla nešel pod povrch věcí, nesnažil se o pochopení vztahů a souvislostí a to také vedlo k důrazu na objektivní (komplexní) postižení skutečnosti. I veřejnost očekávala od fotografů především ‚objektivní‘ komplexní svědectví, zprávu, popis, nikoliv fotografův osobní dojem. Právě osobní angažovanost, osobní svědectví (včetně zpráv o svém já pomocí fotografie), je jednou z významných charakteristik moderní fotografie.“¹⁰¹

Velmi zdařilou publikací, jejíž koncepci měl Pavel Scheufler na starost, je katalog k výstavě ***Karel Čapek – Fotograf / Photographer*** konané v Obecním domě v Praze v říjnu 2000. Ačkoliv se jedná „pouze“ o doprovodnou práci pro výstavu, je tento katalog o 176 stranách s 54 fotografiemi a paralelním anglickým textem krásným objektem, který by neměl chybět v žádné knihovně. Grafická úprava Jaroslava Barty dává vyniknout skvěle vytištěným fotografiím ve velkém formátu na kvalitním nažloutlém papíře. Obrazy ilustrují Čapkův vlastní text „Člověk a kamera“ i Scheuflerovu studii o příběhu umělcovy fotografické tvorby, včetně faktografie o Čapkově publicistické aktivitě v oblasti fotografie. Karel Čapek je nám představen jako nadaný fotograf s citem pro obrazovou kompozici a vystihnutí světla, přičemž většina Čapkových snímků spadá pouze do velmi krátkého období 1930–1932. Na jeho portrétech můžeme vidět známé osobnosti, které se objevovaly v Čapkově životě (bratr Josef, manželka Olga Scheinpflugová, prezident T. G. Masaryk, spisovatel Josef

¹⁰⁰ Scheufler se současnou manželkou Lenkou dokonce připravili materiály i k anglickému vydání, ale podle Scheuflerových slov všechny podklady dodnes leží na FAMU a zatím nic nevyšlo.

¹⁰¹ Scheufler, Pavel: *Teze k dějinám fotografie do roku 1914*. Praha: Katedra fotografie FAMU, 2000, s. 66.

Kopta, herec Eduard Kohout, anglický spisovatel John Galsworthy a další). Z Čapkových zátiší zase můžeme vycítit atmosféru autorova každodenního života, ze záběrů zahrady pak tendence k poetickému rozjímání. Místopisné dokumentární snímky Oravy a z cest do Holandska a Norska dokonce doprovází Čapkovy náčrtky a zápisky ze zúčastněného pozorování. A nakonec samozřejmě nechybí ani slavné fotografie štěněte Dášeňky a její matky Iris. Publikace je i jakousi aktualizovanou a vylepšenou verzí práce z roku 1989 *Karel Čapek fotografuje...*¹⁰², na níž se Pavel Scheufler také podílel a díky níž si mohl na chvíli „odskočit“ od dějin 19. století do jiných sfér. Velký úspěch výstavy i samotného katalogu pak měl za následek vydání španělské (a katalánské) verze v roce 2008 ve Valencii.¹⁰³

*„Vysvětlení Čapkovy záliby ve fotografování má mnohem hlubší kořeny související se samotnými základy jeho přístupu ke světu. A je příznačné, že jestliže se domníval, že principu určité činnosti porozuměl, přestávala ho aktivně zajímat a přecházel na jinou zájmovou oblast. Proto Čapek aktivně fotografoval pouhé dva roky, což však stačilo, aby se v očích veřejnosti stal tehdy nejznámějším českým fotoamatérem.“*¹⁰⁴

Na počátku nového milénia se Pavel Scheufler rovněž vrátil k jednomu ze svých oblíbených témat – Praze – při práci na české i anglické verzi knihy ***Pražský svět*** (*World of Prague*), která vznikla v rámci projektu Praha – Evropské město kultury roku 2000. Převážně fotografická publikace nabízí celkem 434 fotografií z různých let (od roku 1850 až po rok 2000), na nichž konfrontuje historickou a nynější podobu pražských reálií a demonstruje tak, jak se měnilo hlavní město i samotný přístup k fotografování architektury a atmosféra různých epoch. Komentáře k jednotlivým snímkům poskytují bližší informace o vývoji a proměnách známých pražských míst, která jsou geograficky

¹⁰² Scheufler, Pavel; et al.: *Karel Čapek fotografuje...* Praha: Vydavatelství Novinář, 1989, 163 s.

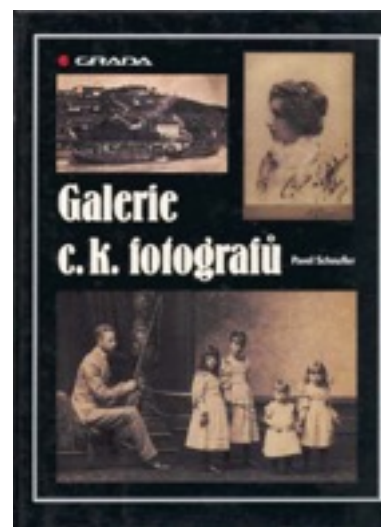
¹⁰³ Scheufler, Pavel: *Karel Čapek Fotógrafa / Fotógrafo*. Valencia: MuVIM a UPM v Praze, 2008, 136 s.

¹⁰⁴ Scheufler, Pavel: *Karel Čapek – Fotograf / Photographer*. Praha: Obecní dům, 2000, s. 141.

roztříděna (Hradčany a Pražský hrad, Malá Strana, pražské mosty, Staré Město, Josefov, Nové Město, Vyšehrad). Scheuflerův popularizační text v závěru knihy „Prvních sto let fotografií Prahy (1839–1919)“ pak opět rozšiřuje čtenářovy znalosti. Tato metoda komparace záběrů, již Pavel Scheufler rád používá, umožňuje nejen možnost přenést se do příběhů minulých časů a poznat jednotlivé lokace v širším kontextu, ale také určitý odstup od problémů současného světa.

„Symbolickým završením stoletého vývoje fotografie byla výstava ‚Sto let české fotografie‘, která tehdy byla snad největší výstavou toho druhu na světě a která představila fotografii ze všech možných úhlů pohledu, práce současné i historické. Výstava byla symbolickou tečkou za stoletou epochou největšího hledání fotografů. A nikdo netušil, že výstava se uskutečňuje v době, která byla počátkem vlády totalitních režimů na půl století.“¹⁰⁵

V roce 2001 Scheufler svou dlouhodobou práci při bádání a mapování prvních osmdesáti let fotografie opět zúročil v knize **Galerie c. k. fotografů**, v níž se věnuje osudům a tvorbě 68 fotografů z epochy Rakouska-Uherska. Prostřednictvím těchto medailonů jednotlivých osobností Scheufler vykresluje panorama doby, ve které se zrodila a následně vytříbila moderní česká fotografie. Publikace však není žádnou nudnou encyklopedií, naopak jak již samotný název napovídá, Scheufler zkonstruoval pestrou galerii rozličných artefaktů ve stylu dobových muzejních expozic. Erudovaný text doprovází na 391 černobílých i barevných zrekonstruovaných historických fotografií různého druhu, z nichž každý byl typický pro určitou část vyprávěného příběhu – daguerrotypie, slaný papír, albuminový papír, vizitky, kabinetky, stereofotografie, diapozitivy, ušlechtilé tisky, rentgenogramy, suchý Taupenotův proces. Jednotlivé epizody vyprávění kopírují chronologický vývoj fotografického média a jeho žánrů (portrétní, cestopisná, živnostenská, dokumentární, volnočasová, vědecká a umělecká fotografie). *Galerie c. k. fotografů* tak navazuje na *Fotografické album Čech* z roku 1989 a opět se soustředí nejen na přesná fakta, ale i jejich provázání s širším kontextem společenských dějin.

¹⁰⁵

Scheufler, Pavel: *Pražský svět. World of Prague*. Praha: Pražský svět vydavatelství, 2000, s. 436.

„Jako celek ukazuje tato galerie cesty fotografie nikoli jedinou cestu a nikoli jeden příběh, ale mnoho cest, neboť fotografie byla již v 19. století velmi proměnlivá a měla řadu modifikací. Jednou z cest může být dráha od živnosti k uměleckému zanícení, další ukazuje, jak s měnící se technikou se proměňovaly dokumentaristické možnosti, jiná vede od popisného zachycování k pocitovému glosování...“¹⁰⁶

V následujících letech se Pavel Scheufler zaměřil na okrajovější geografické i tematické oblasti z dějin fotografie – Krkonoše, Šumavu, České Švýcarsko a Sudety. Sudetům se věnoval při spolupráci se Zdenkem Mateciucem, který inicioval zpracování pozůstalosti fotoamatéra Gustava Ulricha (1860–1932), jehož negativy byly objeveny v roce 2000 v Odrách. Ze snímků vznikla výstava i dvojjazyčná česko-německá publikace ***Altvaterland. Gustav Ulrich – fotograf z Rejhotic před 100 lety***, na jejímž vydání se podílelo nakladatelství KANT a Gerlich Odry. Kniha poprvé prezentuje život a fotografické dílo autora především na záběrech domova a přátel v údolí Desné, příběh pátrání po autorovi navíc doplňují i autentické vzpomínky členů rodiny.

Motiv decentralizace se objevuje i v dalších počinech, jimiž byly tři trojjazyčné knihy vydané v nakladatelství Baset a zaměřené na Krkonoše, Šumavu a České Švýcarsko. Vedle Prahy a lázeňských měst byly totiž tyto regiony oblíbenými turistickými destinacemi a fotografové 19. století jim věnovali značnou pozornost. Edice si neklade za cíl postihnout danou problematiku v naprosté komplexnosti, naopak je jakousi hozenou rukavicí pro další a hlubší bádání. Nicméně své poslání šířit povědomí o historii a zvycích v těchto lokalitách splnila dostatečně. ***Krkonoše na nejstarších fotografiích*** (*Krkonoše in the Oldest Photographs, Das Riesengebirge auf den ältesten Photographien*) mapují fotografickou práci českých, slezských a německých autorů, mezi něž patřili i profesionálové jako Jindřich Eckert, František Krátký či Jan Langhans, snaží se však zaměřit i na vývoj v jejich přístupu a širší kontext. Již v úvodu se Pavel Scheufler totiž vymezuje oproti dříve vydaným pracím *Album ze starých Krkonoš* (1982) či *Album starých pohlednic Krkonoš* (1999) věnujícím se hlavně amatérským a krajinářským snímkům. Scheufler do své práce tedy nezařadil jen místopisnou fotografii pohlednicového charakteru, ale i záběry s dokumentárním a sociálním přesahem. Paralelní český, anglický a německý komentář informuje o dobových fotografiích rozdělených do třech základních okruhů – místa, práce, volný čas.

¹⁰⁶

Scheufler, Pavel: *Galerie c. k. fotografů*. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 7.

„Po obvykle popisných záběrech starších autorů, soustředěných na známé lokality, naznačují Eckertovy práce ve fotografii Krkonoš novou zkušenost: přibližují krásy anonymního místa. Můžeme tedy říci, že Eckert byl prvním fotografem-krajinářem v Krkonoších.“¹⁰⁷

Ignác Kranzfelder: skupina u Černého jezera na Šumavě, vizitka, 1872

Naprosto identickou koncepci a řazení následují i ostatní díly edice. **Šumava na nejstarších fotografiích** (*Šumava in the Oldest Photographs*, *Der Böhmerwald auf den ältesten Photographien*) mapuje fotografické působení jak českých, tak německých autorů v tomto pohoří. Tajemné přírodní krásy Šumavy (především Černé jezero), ale i nové průmyslové zásahy do krajiny (např. stavba Schwarzenberského plavebního kanálu) lákaly například Františka Fridricha, Františka Krátkého, Ignáce Kranzfelder, Josefa Seidela a další. Z textů i podrobných komentářů lze vycítit i zaujetí tímto regionem samotného Pavla Scheuflera, k němuž se přiznává již v úvodu knihy a doufá, že svůj obdiv a entuziasmus přenesení i na čtenáře.

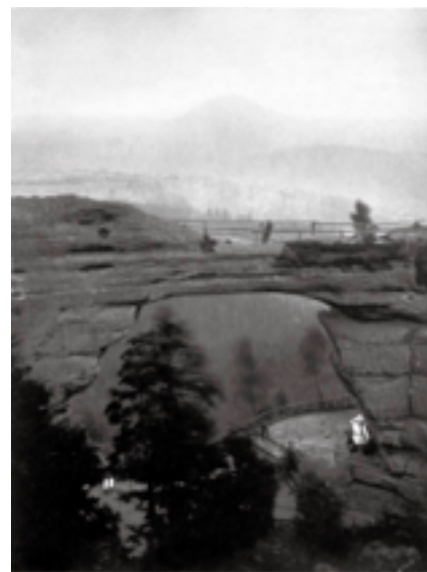
„Na rozdíl od většiny dřívějších fotografů, kteří snímali hlavně statické motivy bez stafáže, Krátký své snímky programově oživoval lidskými postavami ... František Krátký vlastně jako první zachytil obyvatele Šumavy ve všedních, každodenních situacích. Nechtěl však fotografovat žánry, lidskými postavami pouze dotvářel charakteristiku prostředí, které dokumentoval.“¹⁰⁸

¹⁰⁷ Scheufler, Pavel: *Krkonoše na nejstarších fotografiích. Krkonoše in the Oldest Photographs. Das Riesengebirge auf den ältesten Photographien*. Praha: Baset, 2002, s. 7.

¹⁰⁸ Scheufler, Pavel: *Šumava na nejstarších fotografiích. Šumava in the Oldest Photographs. Der Böhmerwald auf den ältesten Photographien*. Praha: Baset, 2003, s. 9.

František Krátký, pramen Vltavy, kolem 1882

Hermann Krone: Pravčická brána, 1853

České Švýcarsko na nejstarších fotografiích (*Bohemian Switzerland in the Oldest Photographs, Böhmische Schweiz auf ältesten Fotografien*) seznamuje veřejnost kromě jiných tvůrců i se snímky německého fotografa Hermanna Krone z Drážďan, který tento region opakovaně zvětčoval téměř padesát let, a to již od roku 1853. České Švýcarsko je tak místem, kde vznikly jedny z nejstarších krajinářských snímků v naší zemi. Scheufler na knize spolupracoval s Petrem Jozou, nicméně zmiňuje, že jejich možnosti byly velmi omezené z důvodu nedostatku dochovaných materiálů. Scheufler navíc nebyl spokojen ani s vizuální podobou celé knihovny.

„Edice Šumava, Krkonoše a České Švýcarsko na nejstarších fotografiích byla tak hrozně vytištěná, že jsem to sám ukončil. Oni chtěli, aby to bylo levné, aby si to lidi kupovali, ale je to na úkor kvality. Je to hrozně vytištěné. Mělo to velký úspěch a bylo plánované, že toho vyjde spousta, ale já jsem to sám stopnul. Navíc tato práce byla vždy časově velmi náročná a jako všechny knihy naprosto nelukrativní.“¹⁰⁹

Hermann Krone: Jetřichovické skály, 1880

Naprosto odlišným typem publikace, který dokazuje Scheuflerův široký záběr napříč žánry, je jeho spolupráce z roku 2003 s jeho tehdejší ženou Kateřinou. **Markéta fotí digitálně** je první popularizační knihou tohoto druhu určenou především dětem i naprostým začátečníkům, kteří se seznamují s digitální fotografií. V deseti kapitolách je pomocí praktických rad srozumitelně vysvětlena nejen digitální technologie, ale i tvůrčí fotografické postupy a žánry. Jednotícím prvkem a hlavní zásadou je princip fotografování jako hry a terapie.¹¹⁰

František Krátký: Odvádění chmele, kolem 1895

Po několika letech se Pavel Scheufler opět zaměřil na propagování života a práce jednotlivých pozapomenutých autorů a v letech 2004–2006 zásadně přispěl k historiografii fotografie třemi monografiemi o Františku Krátkém, Janu Langhansovi a Josefu Binkovi. První z nich – **František Krátký. Český fotograf před 100 lety** – do jisté míry křísí a vykresluje obraz tohoto pozapomenutého profesionála z Kolína z přelomu 19. a 20. století, tedy z období velkých změn. Scheufler prezentuje Františka Krátkého jako fotografa kosmopolitního, přinášejícího zpravodajství z tehdejšího českého i evropského světa. Krátkého zajímala různorodá místa, a to především jejich atmosféra a lidé, jejich genius loci, který byl často ještě prostorově umocněn pomocí stereofotografie, jež se stala pro Krátkého typickým vyjadřovacím prostředkem. Ve své době byl

¹¹⁰ Tuto filozofii „relaxace fotografováním“ mimojiné Scheufler a jeho současná žena Lenka uplatňují i při své výuce ve Večerní FotoŠkole v Centru FotoŠkoda.

nejvýznamnějším českým fotografem, ale i vydavatelem pohlednicových a stereoskopických snímků, které distribuoval buď ve formě stereofotografií, nebo stereodiapozitivů, jež následně koloroval.¹¹¹ Krátkého ateliér sám sebe dokonce inzeroval jako „velkovýrobu stereoskopických obrazů“, neboť se nezaměřoval jen na svou vlastní produkci, ale i na šíření snímků ostatních tvůrců z Čech i ze zahraničí (např. Enrique Stanko Vráze), což demonstruje Krátkého snahu předávat poznání z celého světa.¹¹² Scheufler kromě obsáhlého textu o autorově životě a detailního rozboru vztahu Krátkého k fenoménu stereofotografie zmiňuje i tiskařské aktivity ateliéru Krátký či autorovy vlastní malířské práce, nicméně tyto kapitoly nechává otevřené pro další bádání. V obrazové části knihy pak můžeme obdivovat celou škálu záběrů z tehdejšího každodenního života z nejrozličnějších koutů naší země i z ciziny, a vydat se tak na cesty po Evropě na přelomu dvou odlišných epoch. Zastoupeno je celkem 161 fotografií měst i vesnic, hradů a zámků, hor, řek českých i cizokrajné Itálie a Ruska. Malebnost i zvláštní atmosféra záběrů by však vynikla mnohem více, kdyby nakladatelství Baset reprodukce vytisklo kvalitněji.

„V tomto případě šlo o fotografa nadaného vlasteneckým zaujetím, entuziastu, který prostřednictvím fotografií chtěl pomáhat při výchově dětí i dospělých obrazem, o fotografa, jehož odkaz prakticky zapadl a jehož dílo zná jen pár antikvářů ... Ve své době byl Krátký jako fotograf vskutku na špici české fotografie a bez jeho snímků by poznání české krajiny a venkova devadesátých let 19. století bylo mělké a chudší.“¹¹³

František Krátký: výběr příspěvků na stavbu chrámu, Rusko, 1896

¹¹¹ Krátký dokonce vydával číselné seznamy svých záběrů, takže je snadné jeho tvorbu mapovat, např. *Seznam stereoskopických obrazů z Čech, Moravy, Slovenska, Vysokých Tater, Krakova, Budapešti* z roku 1893. Viz Scheufler, Pavel; et al.: *Pražský hrad ve fotografii / 1856–1900. Prague Castle in Photographs / 1856–1900*. Praha: KANT, Správa Pražského hradu, 2005, s. 12.

¹¹² Scheufler, Pavel: *František Krátký. Český fotograf před 100 lety*. Praha: Baset, 2004, s. 25–31.

¹¹³ Tamtéž, s. 21.

V další monografii s názvem **Jan Langhans** Scheufler navazuje na svou předešlou, sedm let starou práci *Stará Praha Jana Langhanse*, popsanou výše. Hlavním důvodem pokračovat v mapování díla tohoto portrétního velikána byl až téměř neuveřitelný příběh nalezení značné části fotografova archivu¹¹⁴ při rekonstrukci Langhansova domu ve Vodičkově ulici v roce 1998. Knížka vyšla jako 20. svazek v edici Fototorst v roce 2005 a obsahuje anglický i český text o autorovi, jak je pro tuto řadu příznačné. Zajímavým doplněním je však krátká pasáž „Můj pradědeček Jan Langhans“ z pera Langhansovy pravnučky Zuzany Meissnerové. Místo na tematiku Prahy se tedy díky tomuto nálezu „Galerie osobností“, nejvýznamnější části Langhansova díla, Scheufler tentokrát kurátorsky zaměřil hlavně na portrétní tvorbu Jana Langhanse. Ve výsledné selekci slavných osob (mezi nimiž figurují jména jako Antonín Dvořák, Ema Destinová, Jan Kubelík, Jaroslav Vrchlický, Alfons Mucha, Vojtěch Hynais, Alois Jirásek či František Křížík a T. G. Masaryk, ale i tehdejší anglický král Edward VII.), můžeme v průřezu několika let sledovat proměny v přístupu k portrétování od použití malovaných pozadí a rekvizit až k čistému zobrazení s důrazem na psychologii portrétovaného.

„Osud ateliéru Langhans připomíná, že jednou z nejstrašnějších věcí, ke kterým v této zemi došlo, bylo systematické vykořeňování lidí z míst, kde vyrostli a k nimž měli vztah, ničení historické paměti. Fotografie se svým autentickým svědectvím může dobře napomáhat obnově paměti, poznávání sebe sama, nalézání kontinuity. Také o tom vypovídá příběh o znovunalezeném archivu Jana Langhanse.“¹¹⁵

Langhansův ateliér pro skupiny v Praze, kolem 1900

¹¹⁴ Nalezeny byly stovky krabiček se skleněnými negativy převážně formátu 18 × 24 cm, obsahujících portréty slavných osobností, nejstarší z nich z roku 1889, přičemž jedna třetina záběrů byla pořízena před rokem 1918. Scheufler tento objev nazval „fotografickou událostí roku“. Viz Scheufler, Pavel: *Stará Praha Jana Langhanse*. Praha: Baset, 1998, s. 158.

¹¹⁵ Scheufler, Pavel: *Jan Langhans*. Praha: Torst, 2005, edice Fototorst, s. 27.

V edici Fototorst vyšla i zatím poslední monografická práce Pavla Scheuflera **Josef Binko** z roku 2006 jako svazek 24. Kromě zastoupení na výstavě a v katalogu *Český piktorialismus 1895–1928* a medailonu v encyklopedii *Galerie c. k. fotografů* se tak jedná o první představení životního příběhu a díla tohoto fotoamatéra z Krucemburku a tvůrce ušlechtilých fotografických tisků z éry monarchie.¹¹⁶ Scheufler při sestavování publikace vycházel především z archivu negativů v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze a z cyklu bromolejotisků a gumotisků v Národním technickém muzeu (kde je mimo jiné Josef Binko zastoupen i svou temnou komorou ve stálé expozici fotografické techniky). Kvalitně vytištěná obrazová část tedy představuje Binkovy portréty a místopisné snímky z cest po Praze, Dalmácii a Německu, ale i krajinářské fotografie. Právě záběry z Binkova rodného kraje Českomoravské vrchoviny, zhotovené na ušlechtilých tiscích, patří díky svým uměleckým kvalitám s nádechem snovosti a nostalgie k tomu nejlepšimu, co se po autorovi dochovalo.

„Josef Binko byl typem fotografa, který měl potřebu v klidu komponovat, záběr promýšlet, že jen málokdy fotografoval spontánně, rychle, „od boku“, i když to jeho fotografické vybavení dovoľovalo. Nebyla to zřejmě věc mentality, ale spíše názoru na fotografii. Pro Binka bylo vyvolání filmů a následné upravování na ušlechtilých tiscích velmi podstatnou věcí, neboť se zároveň jednalo o formu jakéhosi druhého prožitku záběru. Podstatný byl pro něj prožitek motivu, nikoliv potřeba něco zaznamenat.“¹¹⁷

Josef Binko: Cesta do Škrdlovic, bromolejotisk, 1910

¹¹⁶ Chápáno jako první představení v naší moderní době, jelikož Binko sám své práce publikoval už v roce 1911, např. ve *Photographische Rundschau und Mitteilungen* a v ročence *Die Photographische Kunst im Jahre*. Viz <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/fotografave,b,binko-josef,73.html>.

¹¹⁷ Scheufler, Pavel: *Josef Binko*. Praha: Torst, 2006, edice Fototorst, s. 40.

V letech 2005–2007 se Scheufler opět věnoval Pražské tematice a spolupodílel se na třech výstavách a k nim vydaným publikacím, které chronologicky mapují tři období fotografování Pražského hradu. Pilotní část výstavy a knižní edice **Pražský hrad ve fotografii / 1856–1900** (*Prague Castle in Photographs / 1856–1900*) se zaměřila na první snímky tohoto sídla českých panovníků. Příběh knihy otevírá nejstarší dochovaný snímek panoramatu Hradčan od vídeňského fotografa Andrease Grolla a vyprávění je symbolicky zakončeno moderním reportážním záběrem automobilu před dvorem od Rudolfa Brunera-Dvořáka. Přes sto fotografií od autorů, jako byli Wilhelm Rupp, Jan Maloch, Jindřich Lachmann, František Fridrich, Jindřich Eckert či František Krátký, je systematicky uspořádáno od celkových pohledů na Pražský hrad přes jednotlivá nádvoří až po interiéry chrámu a ostatních částí hradu. Český i anglický text pak doplňuje čtenářovo vzdělání nejen o konkrétních místech, ale i o původu fotografie a širším kontextu jejího vzniku. Celkový ohlas knižnice byl kladný, nicméně kvalita reprodukcí fotografií v tištěné podobě výrazně pokulhávala v porovnání s výstavou.

Příběh historie Pražského hradu na fotografiích logicky pokračoval v dalších letech dvěma výstavami a publikacemi **Pražský hrad ve fotografii / 1900–1939** (*Prague Castle in Photographs / 1900–1939*) a **Pražský hrad ve fotografii / 1939–1989** (*Prague Castle in Photographs / 1939–1989*). Tentokrát byly do výběru zařazeny například i snímky Zlaté uličky, již se fotografové 19. století vyhýbali, ale rovněž i portréty osobností spojených s Pražským hradem ve 20. století. Stejně tak je zajímavé pozorovat změny nejen ve vzhledu samotného hradu, ale i ve stylu zachycování architektury a především proměny ve fotografické technologii, uměleckých směrech i myšlení o fotografii. Zastoupeny jsou například snímky autochromové, piktorialistické, reportážní, avantgardní, fotožurnalistické i turistické. Mezi umělecky nejpůsobivější patří záběry Jaroslava Brunera-Dvořáka, Františka Drtikola a mistrovské fotografie ze série Svatý Vít od Josefa Sudka, z těch současnějších autorů pak autentické momentky Karla Cudlína.

„Proměny Pražského hradu a jeho života ... hovoří prostřednictvím fotografií výmluvně o osudech celé země, která v tomto období několikrát změnila politické uspořádání. Pohledy do tváří osobností, jež se trvaleji zapsaly do dějin někdejšího sídla českých králů, ukazují nejen proměnu vnějších znaků, které je doprovázejí, nýbrž i proměnu samé fotografie.“¹¹⁸

¹¹⁸ Scheufler, Pavel: *Pražský hrad ve fotografii / 1939–1989. Prague Castle in Photographs / 1939–1989*. Praha: KANT, Správa Pražského hradu, 2007, s. 17.

V roce 2007 Pavel Scheufler společně s kolegou historikem Janem Hozákem představili v rámci 100. výročí založení Národního technického muzea v Praze publikaci ***Tvář průmyslové doby / Svědectví fotografie***, v níž shromáždili fotografie s tematikou industrializace z let 1860–1920 z archivu NTM v Praze i ze soukromých sbírek. Kniha doprovázela i stejnojmennou výstavu, a snažila se tak vykreslit portrét doby průmyslové revoluce v celé její šíři. Autoři ve výběru 113 fotografií vyprávějí příběh proměny české země v tomto období, a to na ukázkách různých druhů záběrů ze všech oblastí tehdejšího světa (krajina, města, stavba nových objektů a infrastruktury, technické vynálezy a stroje, životní styl, pracovní prostředí, volný čas) od uznávaných fotografů, jako byli František Fridrich, Jindřich Eckert, Rudolf Bruner-Dvořák, František Drtikol, Otto Bielfeldt či Carl Pietzner. Které jiné médium by mohlo podat svědectví o této době výstižněji než fotografie, která se v ní zrodila a je s ní neodmyslitelně spjata?

„Dokumentace průmyslového rozmachu a techniky byla jedním z podstatných úkolů fotografie 19. století. Fotografie formou této dokumentace prováděla i jakousi sebereflexi o účelnosti a potřebnosti sebe sama v novém technickém věku. Přesvědčivě se snažila doložit, že také její rozvoj prospěje technickému pokroku...“¹¹⁹

V roce 2009, k dvacátému výročí sametové revoluce, Scheufler plánoval vydat knížku *Obrazová encyklopedie normalizace* se slovníkovými hesly pojmů a ilustrativními fotografiemi. Rozsáhlý a ambiciózní projekt, na němž se podíleli i další spoluautoři a výběrem řada oslovených fotografů a jehož příprava zabrala mnoho energie a času, však nakonec nebyl realizován.

¹¹⁹ Scheufler, Pavel; Hozák, Jan: *Tvář průmyslové doby / Svědectví fotografie*. Praha: ČVUT – Výzkumné centrum průmyslového dědictví a Národní technické muzeum, 2007, s. 27.

Mnohokrát Pavel Scheufler sestavil k výstavám, které připravoval, i kvalitní vícestránkový katalog či doprovodnou publikaci, nicméně ne vždy vznikne tak ojedinělé dílo, které by bylo reprezentativním objektem samo o sobě. U Scheuflerovy spolupráce z roku 2010 s italským nakladatelstvím Alba Pratalia ve Veroně se to však podařilo. Publikace **František Krátký – L'Italia a colori: Il viaggio di un fotografo boemo nel 1897** naprosto skvělou formou prezentuje soubor stereofotografií Františka Krátkého z jeho cesty po Itálii v roce 1897. Základem knihy jsou kolorované snímky, které jsou profesionálně vytištěny na kvalitním papíře, což dává vyniknout barevnému ladění i neobyčejné atmosféře, kterou Krátký dokázal mistrně zachytit na svých cestách. Jednotlivé záběry jako by téměř připomínaly výjevy z pečlivě zkonstruovaných scén dobového filmu, nicméně jedná se o autentické dokumentární momentky. Ze stránek na nás tedy místo iluze dýchá autenticita doby a prostředí Itálie konce 19. století, kterým je však těžké uvěřit. Jako bychom byli svědky úplně jiného, cizího světa, přestože je starý pouhých 120 let.

„Kolorované diapozitivy jsou vzácně dochovanou fotografickou památkou před rozšířením vynálezu barevné fotografie. Jde vlastně o malé miniatury s fotografickou věrností, neboť základem pro ruční kolorování byl černobílý diapozitiv (většinou formátu 8,5 × 8,5 cm). U Františka Krátkého, který byl velkým propagátorem stereofotografie, se navíc kolorovaly dvojice snímků.“¹²⁰

František Krátký: Florencie a Bologna, 1897

V posledních čtyřech letech (2013–2016) se Pavel Scheufler věnoval mapování regionu města Mariánské Lázně a sestavil tři výstavy a k nim obsáhlé katalogy s touto tematikou, vše ve spolupráci s Jaromírem Bartošem a Městským muzeem Mariánské Lázně. První dvě expozice/publikace – **Mariánské Lázně Františka Fridricha** a **Mariánské Lázně J. F. Langhanse** – se logicky zaměřují na tvorbu těchto dvou velkých autorů 19. století v tomto lázeňském městě. Obě knihy obsahují jak studii o životě a práci fotografů, tak obrazovou přílohu a seznam vybrané literatury a pramenů, u Františka Fridricha pak i katalog všech známých fotografií Mariánských Lázní a soupis motivů na jednotlivých snímcích.

Zatím závěrečná výstava/katalog z trilogie o Marienbadu se věnuje nejen známým jménům z fotografické praxe, ale všem, kdo navštívili a zaznamenali lázeňské město svým fotoaparátem. **Hosté Mariánských Lázní s kamerou 1870–1940** prezentují celkem 174 černobílých i barevných fotografií spolu s medailony 19 českých, rakouských i německých autorů. Závěrečný díl mariánskolázeňského cyklu zároveň shrnuje prvních sto let fotografování a proměn tohoto regionu ve studii od Pavla Scheuflera.

„Fridrichův námětový rejstřík byl v české fotografii té doby zcela ojedinělý. První v Čechách fotografoval akty a sport, jako jediný vymýšlel fotografické gratulace i variace na různá přísloví. První fotografoval sníh ... Usiloval o přirozenost, nearanžovanost, byť to bylo při malé citlivosti tehdejších fotomateriálů obtížné.“¹²¹

František Fridrich:
Ferdinandův pramen, 1875

¹²¹ Scheufler, Pavel; Bartoš, Jaromír: *Mariánské Lázně Františka Fridricha*. Mariánské Lázně: Městské muzeum Mariánské Lázně, 2013, s. 6.

Pro završení této kapitoly a základního souhrnu Scheuflerovy nejzásadnější dosavadní publikační činnosti je potřeba zmínit jeho zatím nejambicióznější dílo, symbolicky završující mnoholetou práci: ***Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918***. Tuto encyklopedii o 468 stranách vydalo na konci roku 2013 Nakladatelství AMU a představilo tak žánrově bohatou galerii 625 barevně vytištěných fotografií získaných od mnoha institucí, ale i ze Sbírky Scheufler. Kniha obsahuje 143 medailonů fotografů z éry Rakouska-Uherska, zahrnující profesionály i amatéry z Čech i zahraničí, včetně fotografujících umělců, podnikatelů, cestovatelů, vědců, aristokratů i žen. Scheufler tak navazuje na svou předchozí práci *Galerie c. k. fotografů* z roku 2001 a rozšiřuje ji o nově zpracovaná jména. Koncepce knihy se navíc odlišuje tím, že se jedná o abecedně řazený lexikon autorů¹²², nikoli o chronologické vyprávění na pozadí jednotlivých osudů, jak tomu bylo u *Galerie c. k. fotografů*. Obrazové zastoupení konkrétních tvůrců je rovněž o dost bohatší, často obsahující zcela odlišné snímky, u těch identických je pak o to více vidět rozdíl v kvalitě tisku. Fotografie jsou mnohem lépe digitalizovány a zrekonstruovány, nezřídka kdy mají i naprosto jiné zabarvení (především u reprodukcí daguerrotypií). Většina osobností je rovněž představena i vlastním portrétem, pokud existuje, ať už ve formě autoportrétu či podobizny od jiného kolegy. Scheufler se navíc snažil u proslulejších či již monograficky zastoupených autorů vyhnout se pouze notoricky známým záběrům a zařadit do jejich galerie i méně slavná díla (například u Josefa Binka, Vladimíra Jindřicha Bufky, Františka Drtikola a dalších). U faktografie je Pavel Scheufler jako vždy precizní a poskytuje vyčerpávající přehled souborných výstav a literatury, ale také například soupis všech dostupných odkazů k pracím jednotlivých tvůrců (například ucelené soubory šířené fotografem, reprodukce v dobových publikacích a periodikách, knihy a články napsané samotným autorem i o něm, výstavy s fotografovými snímky, filmová díla o tvůrci atd.). Scheuflerův rozmanitý atlas tedy do širšího povědomí uvádí nejen nová jména, ale také

neotřelá díla a zajímavé faktografické poznatky. Z práce je znát nejen Scheuflerův entuziasmus a snaha překonat sám sebe, ale především chuť propagovat tuto opomíjenou oblast fotografické historie za každou cenu, a to prostřednictvím pestré palety příběhů osob, které žily před více než sto lety. Jak už je pro Scheuflera typické, nesoustředí se tolik na výčet dat, jako na narativ konkrétního osudu v širším historickém a společensko-kulturním kontextu.

¹²² Pouze u rodinných fotoateliérů bylo zvoleno chronologické řazení, aby vynikl historický kontext, vývoj ateliéru a posloupnost i příběh rodu.

„Byl bych rád, kdyby kniha dokázala, že inspirující česko-německo-židovské prostředí českých zemí sklonku epochy monarchie přineslo pozoruhodné fotografické výsledky, na nichž mnohdy mohla stavět fotografie meziválečné doby. Ta je všeobecně známá a uznávaná, na rozdíl od většiny děl z období před vznikem samostatné republiky. Kniha by tak měla být i poklonou fotografkám a fotografům, které peripetie vývoje v našem středoevropském prostoru odsunuly do zapomnutí.“¹²³

Jaroslav Bruner-Dvořák, snímek bratra Rudolfa v salonu rodinné fotografické firmy, kolem 1910

Josef Pírka: zákoutí s fotoaparátem a koňským zadkem, Pardubice, kolem 1900

¹²³ Pavel Scheufler, tisková zpráva Nakladatelství AMU k vydání knihy *Osobnosti fotografie v českých zemích* do roku 1918, prosinec 2013.

Z uvedené kapitoly jasně vyplývá, jak významně Scheufler přispěl k samému počátku vyprávění o dějinách fotografie i to, jak obohatil jeho vedlejší epizody. Ve svém psaní se Scheufler více než hlubokou analýzou zabývá deskriptivním, faktografickým popisem s akcentem na běh času a kauzalitu dění. Stejnou pozornost jako širokému dobovému kontextu věnuje i mikro částem velkých dějin, neboť i ony mají vlastní příběh a ten, kdo ho předává, nemusí být nutně interpretem, ale spíše objevitelem a vypravěčem. Scheufler se spoléhá na to, že atraktivní je už samotné vyprávění i jeho recepce v myšlení a emocích čtenáře. Pojmenování jednotlivých děl i jejich podkapitol je pak deskriptivní více než esejistické či dokonce lyrické, vyhýbá se nadinterpretaci a soustředí se na fakticitu. Scheuflerův přístup k dějinám je pozitivistický a objektivizační: přestože zná více úhlů pohledu, z nichž některý preferuje, snaží se je podchytit všechny rovnoměrně a látku nezkrusovat. Jeho styl psaní je věcný, informačně nabitý, ale na druhou stranu entuziastický. V některých více popularizačních textech je pak schopen reagovat na proměny dobového diskurzu a rétoriky a více se tak přiblížit publiku. Mnohdy tak lze vycítit až okouzlení uměleckým dílem nesoucím příznaky doby. Scheufler svým stylem většinou nazapadá do klasické akademické historiografie, víc než hustý poznámkový aparát a citační index je pro něj důležitá slovní ilustrace konkrétní fotografie a obrazová příloha, což ovšem může být dáno i tím, že se nezřídka pohybuje v neprobádané oblasti a objevuje věci, které doposud nejsou odborně zpracované a nelze se tak vedle pramenů odkazovat k primární literatuře. Scheuflerův text se tak mnohdy stává prvotní rukověti k tématu. Scheuflerův odborný zájem nevšedně navazuje na vlastní sběratelskou činnost. Právě v tomto spojení se projevuje osobní entuziasmus a vztah k objektu zájmu, stejně jako touha po jeho uspořádání a veřejné prezentaci. Objevitelská odysea je s až takřka archeologickou urputností dovršena a ze soukromého bádání se stává vědecky verifikovaný fakt předložený široké obci zájemců.

„Fotografie ze zdánlivě zašlých časů jsou ve skutečnosti zcela současnými. Jen se je musíme učit ‚číst‘ a vnímat současným okem, rozumem i citem. Informace o jejich tehdejších tvůrcích nám pak toto potěšení ještě znásobí.“¹²⁴

Rudolf Bruner-Dvořák: Manévry a František Josef I., 1909

Kurátorská činnost Pavla Scheuflera

Dějiny umění jsou tvořeny miliony děl, jejichž význam vynikne teprve jejich pojmovým uchopením, emočním a racionalizačním zpracováním, konceptualizací. Stejně jako Ernst Gombrich vypráví svůj „příběh umění“, je i každá výstava narativním zpracováním určitého úseku tohoto rozsáhlého děje. Kurátor přebírá roli vypravěče, svého druhu tvůrce, jenž z jednotlivých artefaktů skládá dílo nové. Kdo jiný by pak měl být vypravěčem než objevitel zašlé fotografie, její restaurátor, nadšený vlastník negativu a sběratel všeho, co s ní souvisí, ten, jenž odborně rekonstruoval její historii akademickým textem? Nad završenou objevitelskou prací (sbírání, bádání, rekonstrukce, publikace) Scheufler staví další patro významu a jeho veřejné prezentace. Z neznámých postav utopených v čase se tak jeho zásluhou rodí plastické figury autorů a před námi defilují jejich díla a osudy.

Kapitola si neklade za cíl rozsáhle recenzovat a do hloubky reflektovat jednotlivé kurátorské výstupy Pavla Scheuflera, ale snaží se o co nejkomplexnější chronologický souhrn realizovaných výstav, na nichž se Scheufler podílel. Ke všem výstavám vyšel i doprovodný tiskový materiál, ať už jen ve formě letáku či katalogového listu, mnohokrát však v podobě rozsáhlé brožury nebo katalogu s texty a vyobrazenými exponáty či samostatné publikace.

Pavel Scheufler: Autoportrét s instalací výstavy „Rusko 1896–2016. Příběh Ruska očima tří českých fotografů“, 2016

Po iniciační spolupráci s Antonínem Dufkem a Jaroslavem Andělem na výstavě „**Kouzlo staré fotografie**“ v Moravské galerii v Brně v roce 1978 se Scheufler začal na kurátorství orientovat mnohem více. Svou první samostatně uspořádanou výstavou věnovanou Vilému Hornovi v Okresním vlastivědném muzeu v České Lípě (prosinec 1981 – leden 1982) pak odstartoval dlouhý seznam kurátorských aktivit v následujících mnoha letech. Postupně se tak z počátečního nadšení a hobby stalo cílené profesní zaměření. Díky výstavě „**Vilém Horn – průkopník fotografie, 1809–1891**“ byl tento autor z období počátků fotografie poprvé představen veřejnosti. Scheufler dal dohromady kolekci archiválií, daguerrotypií, miniatur i kolorovaných fotografií. V roce 1986 Scheufler navíc pokračoval v propagování Hornova odkazu při repríze výstavy opět v České Lípě, tentokrát v kontrastu s moderní tvorbou akademické malířky Herty Ondrušové-Viktorinové, Hornovy příbuzné.

Další expozice byla mnohem ambicióznější, neboť doprovázela úspěšnou publikaci *Praha 1848–1914. Čtení nad dobovými fotografiemi*. Výstava nesla název „**Fotografie v Praze 1839–1914**“ a konala se v Muzeu hlavního města Prahy v březnu až září 1986. Zahrnovala celkem 626 exponátů od daguerrotypií po ušlechtilé tisky či kolorované diapositivy. Scheufler se stejně jako při sestavování knih snažil podat co nejkomplexnější obraz vymezené doby a místa. Příběh dobového pražského života vypráví prostřednictvím místopisných a dokumentárních snímků i prací z ateliérového prostředí.

V následujícím roce Scheufler začal spolupracovat s Janem Hozákem, a to na výstavě „**Člověk a technika v české fotografii do roku 1914**“ pro Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy (listopad 1986 – březen 1987). Autoři čerpali hlavně z fondů Národního technického muzea v Praze a Sbírky Scheufler a cyklus rozdělili do několika

užších celků (práce, doprava, krajina, zábava), které propojoval motiv techniky. Výstava byla v následujících letech v lehce pozměněné podobě představena ještě v Galerii 4 v Chebu (20. 7. – 31. 8. 1988) a v Severočeském muzeu v Liberci (22. 2. – 31. 5. 1989). V roce 2007 pak byly vybrané fotografie, tentokrát pouze z fondů Národního technického muzea, použity pro obnovenou expozici i doprovodnou publikaci *Tvář průmyslové doby / Svědectví fotografie*.

S Galeríí 4 v Chebu navázal Pavel Scheufler dlouhodobou spoluprací již v roce 1987 v podobě výstavy „**Ze starých ateliérů**“ (6. 1. – 31. 1. 1987), tematicky zaměřenou na různé podoby ateliérové fotografie 19. století (portréty osobností, inscenované živé výjevy, použití pozadí, rekvizit a kostýmů atd.). Scheufler měl možnost představit značnou část

rodinné Sbírky Scheufler a v tomto záměru pokračoval i při další kurátorské činnosti. Výstava měla reprízu v menším objemu ve Studiu fotografie v Praze (3. 9. – 18. 10. 1990).

Ačkoliv se Pavel Scheufler v roce 1989 zotavoval z vážné nemoci, byl kurátorsky velmi zaneprázdněn. V lednu přichystal společně s Josefem Mouchou a Kateřinou Klaricovou rozsáhlou výstavu „**Proměny české dokumentární fotografie**“ v Galerii 4 v Chebu (6. 1. – 28. 1. 1989). Koncepce zahrnovala tři odlišné přístupy tří kurátorů, z nichž každý se zaměřil na jedno konkrétní období: Pavel Scheufler logicky na dobu 1839–1910, Kateřina Klaricová na první polovinu 20. století a Josef Moucha na dokumentární fotografii druhé poloviny 20. století. Po skončení výstava putovala do galerie Chodovská tvrz v Praze (duben 1989).

Ve stejném roce Pavel Scheufler také mapoval vývoj fotografie na Kladensku do roku 1914 („**Fotografie na Kladensku**“, Okresní kulturní středisko v Kladně). Pro výběr použil historické fotografie ze Sbírky Scheufler, a stejně tak učinil i při dalších výstavách, například „**Úsměvné fotografie našich předků**“, která se konala ve Fotochemě v Praze a na níž Scheufler prezentoval různé podoby humoru na fotografiích v 19. století. Reprízy této akce se konaly v Okresním kulturním středisku v Liberci (30. 11. – 23. 12. 1989) a v Galerii 4 v Chebu (25. 9. – 13. 10. 1990). V regionální tematice pak Scheufler pokračoval při prezentaci vývoje fotografie v západních Čechách do roku 1939, a to na výstavě „**Historie západočeské fotografie 1**“ (Galerie 4 v Chebu, 12. 12. 1989 – 6. 1. 1990), na níž spolupracoval s Annou Kocourkovou a Zbyňkem Illkem. Na závěr roku 1989 uspořádal Scheufler první představení tvorby průkopníka české reportážní a žurnalistické fotografie: „**Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf**“ (Divadlo Kruh v Plzni, 1.–29. 12. 1989).

Velkou akcí v novém desetiletí byla rozsáhlá výstava „**Fotografie v Čechách 1839–1914**“, která byla koncipována jako doplněk k publikaci *Fotografické album Čech*. Expozice pořádaná Galeríí hl. m. Prahy v zámku Troja (1. 6. – 1. 7. 1990) čítala na 501 fotografií z řady sbírek, včetně Scheuflerovy vlastní. Scheufler se opět snažil vyprávět příběh

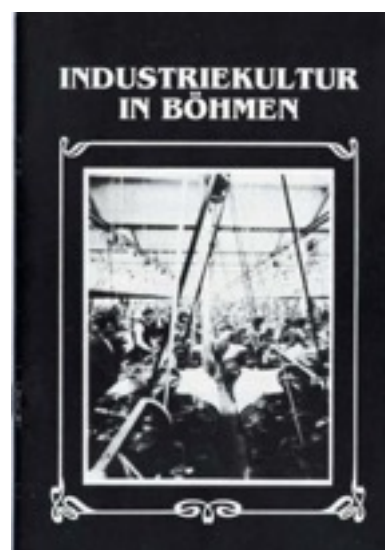

fotografie 19. století v co největší komplexnosti a žánrové různorodosti. Nicméně podle jeho slov neměl tento projekt tak veliký ohlas jako předchozí podobná výstava „Fotografie v Praze 1839–1914“, částečně i proto, že lidé v roce 1990 měli jiné starosti a uvažovali jinak.

Téma tehdejších oblíbených národních a jubilejních výstav na konci 19. století zpracoval Scheufler společně s Janem Hozákem v expozici „**Fotografovali Jubilejní výstavu 1891**“, která se konala v Národním technickém muzeu v Praze (28. 5. – 14. 7. 1991).

„Jubilejní výstava byla výrazem sebevědomí české společnosti, byla jistým milníkem a byla též první reprezentativní přehlídkou oboru fotografie u nás. Na žádné jiné akci v českých zemích se v 19. století nesešlo tolik fotografů jako na Jubilejní výstavě.“¹²⁵

Svou první zahraniční výstavu Pavel Scheufler realizoval opět za přispění Jana Hozáka v rámci svého působení v Národním technickém muzeu. „**Industriekultur in Böhmen**“ byla nejprve instalována v Centru Industriekultur v Norimberku v roce 1992 (5. 6. – 9. 8.) a prezentovala po tematických okruzích průmyslovou kulturu v českých zemích v éře Rakouska-Uherska a začátku Československa. Následně expozice putovala po dalších německých městech – Mnichově, Mannheimu, Waldkraiburgu a Oelsnitz Erzgebirgenu.

Nové pohledy na historickou fotografii zase umožnila výstava „**Praha Asociace fotografů 1992**“ v Národním technickém muzeu v Praze (7. 12. 1992 – 29. 1. 1993), na níž se staré fotografie dávaly do kontrastu se současnou prací členů Asociace fotografů.

Svou pozornost zaměřil Pavel Scheufler i na mapování Slovenska, a to při přípravě expozice „**Světelné obrazy Slovenska 1900–1925**“ v Banské Štiavnici v listopadu 1993. Vystaveny byly zvětšeniny z kolorovaných diapozitivů od českých fotografů, kteří

¹²⁵ <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/prehledy-dila/realizovane-vystavy,fotografovali-jubilejni-vystavu-1891-spoluautor-jan-hozak,25.html>

Slovensko fotografovali v prvních desetiletích 20. století (např. Jan Posselt a Karel Dvořák). Texty pojednávající o tehdejší významu promítání těchto „světelných obrazů“ za účelem veřejného vzdělávání i reprodukce fotografií byly otištěny v katalogu *Mesiace fotografie 1993*.

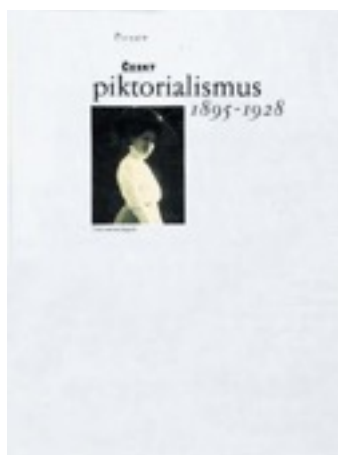
V rámci Měsíce fotografie v Bratislavě uspořádal Pavel Scheufler výstavy i v následujících dvou letech. V listopadu 1994 sestavil, opět za spoluúčasti Jana Hozáka, výběr fotografií z let 1860–1925 ze sbírky Národního technického muzea v Praze, opět s industriální tematikou. **„Průmyslová kultura střední Evropy“** se konala ve Slovenském národním muzeu v Bratislavě (26. 10. – 30. 11. 1994) jako pokračování předešlých projektů o vztahu člověka a techniky na dobových fotografiích, tentokrát však z celého regionu střední Evropy. Vybrané snímky byly spolu s textem opět zastoupeny v katalogu *Mesiace fotografie 1994*. V dalším ročníku festivalu, v listopadu 1995, se Scheufler spolu s kolegy Károlym Kincsesem, Jurajem Kodayem a Monikou Faber zaměřil na téma provázanosti čtyř zemí střední Evropy, které do roku 1918 spojovala sounáležitost k jedné monarchii Rakouska-Uherska. V Zichyho paláci v Bratislavě byl instalován mezinárodní výstavní projekt **„Bratislava–Budapest–Praha–Wien 1856–1918“**, který se soustředil na dřívější každodenní život ve městech, ale třeba i na architektonické odlišnosti v jednotlivých metropolích. Výstava byla opět součástí souborného katalogu *Mesiace fotografie 1995*.

Region severních a severozápadních Čech z doby 1860–1918 byl zase v hledáčku výstavy **„Historische Photographien aus Nord- und Nordwestböhmen“** v Archivu Sudetendeutsches v Mnichově na přelomu let 1994 a 1995 (12. 12. 1994 – 15. 1. 1995). Výstava čerpala ze Sbírky Scheufler a byla k ní smluvně plánována a vytvořena kniha od mnichovského vydavatele; ta však nakonec nevyšla.

Nejdůležitější událostí roku 1995 pro Scheuflera však byla expozice věnovaná Rudolfo Bruneru-Dvořákovi, tentokrát v reprezentativnější podobě i instituci. **„Krásné časy. Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf“** byl společný projekt Pavla Scheuflera a Jana Hozáka a zahrnoval výstavu, publikaci, soubor fotografií v elektronické podobě vydaný na Photo-CD i televizní dokumentární film. Instalace v Národním technickém muzeu v Praze (18. 9. – 26. 11. 1995) byla komplexním obrazem tvorby zakladatele momentní fotografie zpravodajského typu v naší zemi. Výstava dále putovala po ostatních městech v Česku i v zahraničí (Přelouč, Hradec Králové, Šumperk, Opava, Rijád).

Provázání projektu Elektronické muzeum fotografie, jež mělo na starosti vydávání fotografických sérií ve formátu Photo-CD, s galerijní prezentací fotografických zvětšenin se Scheuflerovi podařilo opět v říjnu 1997 u příležitosti výstavy „**Dávné krásy**“ v galerii Nový horizont – ROCK Café v Praze, jejímž spoluorganizátorem byla vydavatelská firma CD-FOTO Bler. „Dávné krásy“ mapovaly vývoj fotografického aktu a jeho různých podob v prvních sedmdesáti letech fotografie v éře monarchie. Část historických aktů ze Sbírký Scheufler, zastoupené i v tomto souboru, byla po téměř deseti letech znovu vystavena v létě 2016 v expozici „Akta erotika“ v Galerii Nadace ABF v Praze (1. 7. – 4. 9. 2016). Podobné projekty s firmou CD-FOTO Bler následovaly i v dalším roce v Pražském panoptiku: „**U břehu Vltavy**“ aneb staré pražské říční výjevy (únor–březen 1998), „**Pražské mosty**“ objektivem významných fotografů 19. století (duben–květen 1998) a „**Galerie osobností**“ aneb vývoj fotografického portréту slavných osob za Rakouska-Uherska (červen–červenec 1998).

S Janem Mlčochem z Uměleckoprůmyslového muzea v Praze Pavel Scheufler poprvé kurátorsky spolupracoval na představení díla fotografa, který jako jeden z prvních zvětšoval česká města včetně Prahy, a to již v letech 1855–1866 („**Andreas Groll. První fotograf Prahy**“, Galerie Josefa Sudka v Praze, 20. 2. – 1. 6. 1997). Jejich následující společný počin nebyl o nic méně významný. Scheufler s Mlčochem sestavili reprezentativní obraz piktorialismu a jeho proměn v tvorbě českých fotografů konce 19. století a začátku 20. století. „**Český piktorialismus 1895–1928**“ byl k vidění jak v podobě 61 vystavených fotografií v Českém centru fotografie v Praze (7. 12. 1999 – 14. 1. 2000), tak ve formě doprovodného katalogu s odbornými studiemi.

Na počátku nového milénia se Pavel Scheufler dál věnoval popularizaci historické fotografie a tematiky každodenního života v minulosti. Obrazu společnosti v českých zemích kolem přelomu století se věnovala výstava „**Fotografie před 100 lety. Tvář včerejška! aneb fotografie jako dokument soudobého životního stylu**“, která se konala v Galerii 4 v Chebu (3. 12. 1999 – 1. 1. 2000). Výstava byla koncipována jako

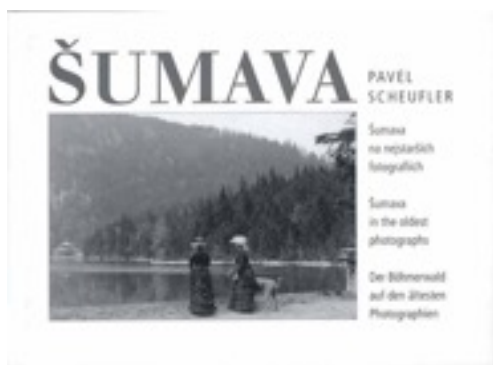
kontrast pohledů dvou nejvýznamnějších dokumentaristů tehdejší doby: Rudolfa Brunera-Dvořáka a Františka Krátkého.

V roce 2000 se Pavel Scheufler místo 19. století věnoval velmi krátké etapě ve 30. letech 20. století, a to době, kdy Scheuflerův oblíbený spisovatel Karel Čapek objevoval krásy a možnosti fotografického média. Na výstavě **Karel Čapek – Fotograf / Photographer** v Obecním domě v Praze (11. 10. – 26. 11. 2000) byl tento spisovatel představen souborem svých portrétů, zátiší, krajin i momentek ze života štěněte, který vytvořil v letech 1930–1932. Všechny vystavené fotografie byly vytištěny i v doprovodné knize se stejným názvem a rovněž byly opakovaně ke shlédnutí na reprízách výstavy: v Oblastní galerii v Liberci (13. 12. 2000 – 21. 1. 2001), v Galerii Felixe Jeneweina v Kutné Hoře (9. 2. – 25. 3. 2001), v Okresním muzeu v Jindřichově Hradci (31. 5. – 15. 7. 2001), ve Slezském zemském muzeu v Opavě (8. 3. – 5. 5. 2002), v Galerii výtvarných umění Hodonín (12. 6. – 25. 8. 2002), ale i v zahraničí, například v roce 2008 ve Valencii. V roce 2015 pak byla výstava uvedena v obnovené podobě, a to současně v Národním technickém muzeu v Praze (15. 4. – 26. 6. 2015) i v Muzeu fotografie a moderních obrazových médií v Jindřichově Hradci (18. 4. – 5. 7. 2015).

Výstava „**Světelné obrazy z Ruska: Kolorované fotografie z let 1896-1936**“, která se konala v Galerii 4 v Chebu (3. 8. – 27. 8. 2001), se zaměřila na juxtapozici tří rozdílných pohledů na Rusko prostřednictvím fotografií od Františka Krátkého z roku 1896, od českých fotoamatérů z let 1910–1921 a od ideologicky ovlivněných ruských fotografů z let třicátých. Expozice obsahovala 62 fotografií zhotovených z kolorovaných diapozitivů a doprovázel ji rozsáhlý katalog s českým, ruským, anglickým a německým textem.

Popularizaci konkrétních regionů se Pavel Scheufler začal věnovat intenzivněji, zčásti i proto, že chtěl mapovat počátky fotografování mimo tradiční centra. Nejprve se zaměřil na oblast nejvyššího českého pohoří a v roce 2002 sestavil knihu a výstavu s názvem „**Krkonoše na nejstarších fotografiích**“. Expozice měla premiéru v Národním muzeu fotografie v Jindřichově Hradci (1. 8. – 28. 8. 2002) a dále pokračovala v Krkonošském muzeu v Jilemnici (11. 4. – 15. 6. 2003) a v Českém centru v Drážďanech (7. 10. – 28. 10. 2003).

V následujících letech se pak Scheufler věnoval i oblasti Šumavy. Například v roce 2003 připravil výstavy „**Nejstarší fotografové Šumavy. Šumava, jak ji znal Karel Klostermann**“ v Muzeu Šumavy v Kašperských horách (1. 5. – 30. 10. 2003) a „**Šumava na nejstarších fotografiích**“ v Goethe Institutu v Praze (15. 9. – 28. 9. 2003), která byla

rovněž protějškem ke stejnojmenné knize a zprostředkovávala dobový pohled na česko-německou problematiku. Ostatně měla několik zvláštních uvedení a repríz v česko-německých institucích, např. v centru pohraničního nádraží Alžbětín – Bayerisch Eisenstein (leden–červen 2004) nebo v Horské synagoze v Hartmanicích v roce 2006. Fotografie z obou výše zmíněných pohoří pak porovnávala instalace v Galerii 4 v Chebu „**Šumava a Krkonoše na nejstarších fotografiích**“ (1. 4. – 30. 4. 2005).

Území Moravy a osobě Františka Krátkého zase věnovala pozornost expozice „**František Krátký – Morava na fotografiích z konce 19. století**“ v Rožnově pod Radhoštěm v hotelu Relax (říjen 2002). Krátký byl také představen jako fotograf venkova na výstavě „**František Krátký, fotograf českého venkova před 100 lety**“ v Národním muzeu fotografie v Jindřichově Hradci (20. 10. – 16. 11. 2003). Tyto Krátkého medailony byly předzvěstí připravované monografické publikace v následujícím roce.

Na balkánskou oblast a její život v letech 1904–1908 se Scheufler zaměřil při sestavování fotografického odkazu Rudolfa Brunera-Dvořáka pro Galerii Artget v Kulturním centru v Bělehradu („**Rudolf Bruner Dvořák: Putovanja na jug. Balkanom u osvit XX veka**“, 20. 11. – 30. 12. 2003). V tomto výstavním projektu pokračoval i v Čechách v následujícím roce („**Rudolf Bruner-Dvořák: Fotografie Balkánu před 100 lety**“, Milovy, Svratka, hotel Devět skal, listopad 2004).

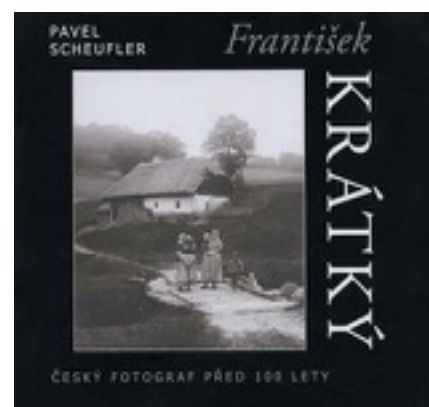
Navázání spolupráce se skupinou PPF, pro niž Scheufler vytvořil projekt Maximální fotografie v exteriérech Pražského hradu, našlo svůj první výstup v podobě prezentace válečného Londýna, a to na 27 fotografiích Ladislava Sitenského, které pořídil během svého působení u československého letectva.

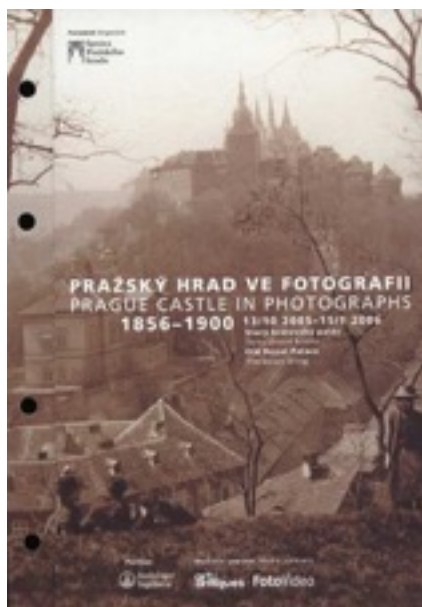
Výstava „**Ladislav Sitenský: Hrdinové z Albionu**“ se konala v létě roku 2004 v exteriérech Pražského hradu v rámci projektu Maximální fotografie, který nevšedním způsobem prezentoval práce deseti předních českých fotografů. Grafické ztvárnění Scheuflerovy koncepce vytvořilo Studio Najbrt.

Kromě regionálního zaměření se Scheufler věnoval i širším tematickým okruhům a projektům. V roce 2002 se konala výstava „**Povodeň v české historické fotografii**“ ve Výstavní síni Mánes (17. 10. – 3. 11. 2002) s reprízou v Dome umenia v rámci Měsíce fotografie v Bratislavě. Výtěžek z první výstavy byl použit jako charitativní příspěvek k odstranění následků povodní. Výstava „**Kouzlo starých ateliérů**“ v Národním muzeu fotografie v Jindřichově Hradci (24. 4. – 18. 5. 2003) zase reprezentovala proměny ateliérového portrétu v českých zemích od nejstarších daguerrotypií až po ušlechtilé tisky.

Rok 2005 byl zásadním pro popularizaci jména Františka Krátkého. V jeho rodném Kolíně Scheufler spolu s Jaroslavem Pejšou a Naděou Kovářikovou otevřel výstavu s názvem „**Fotograf František Krátký 1851–1924**“ v Regionálním muzeu v Kolíně (25. 8. – 29. 9. 2005). Krátký byl prezentován jednak stereofotografiemi, ale také různými archivními dokumenty. Expozice tak originální formou doplňovala monografii *František Krátký. Český fotograf před 100 lety*. Doprovodný program zahrnoval i Scheuflerovu přednášku o tvůrčově životě a díle.

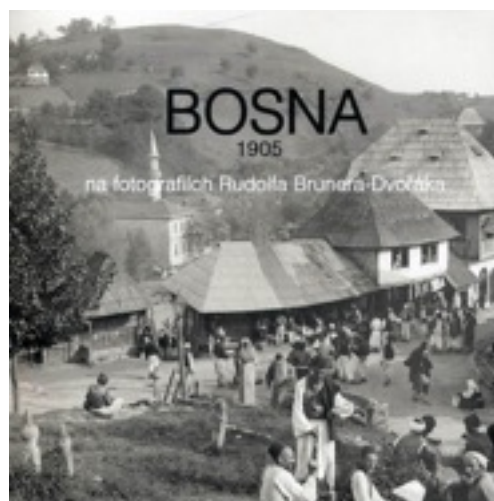

Ve stejném roce také odstartovala trilogie věnovaná fotografickým dějinám Pražského hradu, a to vždy v podobě výstavy a knižní publikace. Pilotní díl projektu, na němž se Scheufler podílel spolu s Eliškou Fučíkovou, Martinem Halatou a Klárou Halmanovou, „**Pražský hrad ve fotografii 1856–1900**“ byl ke zhlédnutí v Tereziánském křídle ve Starém královském paláci Pražského hradu (13. 10. 2005 – 15. 1. 2006). Výstava zahrnovala 111 snímků celkových pohledů i detailů interiérů od všech nejvýznamnějších fotografů 19. století, řada z nich pocházela ze Sbírky Scheufler. Expozice měla značný ohlas v médiích, stejně jako i další dvě části tohoto

projektu. Soubor „**Pražský hrad ve fotografii 1900–1939**“ byl vystaven na stejném místě od 10. 8. 2006 do 14. 1. 2007. Tentokrát Scheufler se spoluautory cyklu, Klárou Halmanovou a Michalem Šulou, shromáždil 120 různých pohledů na komplex Pražského hradu, mezi nimiž byla poprvé i Zlatá ulička, portréty osobností i záběry reportážního charakteru popisující výjimečné události. Poslední část série, „**Pražský hrad ve fotografii 1939–1989**“, se uskutečnila od října 2007 do ledna 2008 a představila Pražský hrad v období nesvobody, za druhé světové války a komunistické totality. Architektonické proměny hradu jsou tak doplněny o záběry z politických akcí. Chronologicky posledním a symbolickým snímkem je tedy fotografie Václava Havla krátce po zvolení prezidentem v prosinci 1989.

V roce 2006 Pavel Scheufler vystavoval ze své sbírky na 80 historických fotografií z Bosny, které zhotovil Rudolf Bruner-Dvořák na své cestě po Balkáně na začátku 20. století, a to ve formě skleněných stereonegativů.

„**Bosna 1905 na fotografiích Rudolfa Brunera-Dvořáka**“ byla otevřena v Pavilonu Anthropos v Brně 29. června 2006 a podpořilo ji i Velvyslanectví Bosny a Hercegoviny v Praze. Scheufler spolu s etnologem Václavem Štěpánkem roztřídil záběry do několika tematických okruhů – sídla, práce, volný čas a duchovní život. Součástí expozice byly i etnografické předměty lidové kultury Bosny konce 19. století, dokumentující tento ojedinělý svět

muslimské Bosny v habsburské monarchii. V následujícím roce výstava putovala po samotné Bosně a Hercegovině (16. 8. 2007 – 11. 1. 2008), ke zhlédnutí byla v těchto městech: Mostar, Tuzla, Sarajevo, Zenica, Banja Luka, Prijedor, Bihać. Unikátní snímky měly v Bosně značný ohlas a vedly také k Scheuflerově cestě do Bosny a dalším výzkumům česko-bosenských fotografických souvislostí.

„Vedle své vysoké umělecké kvality jsou fotografie velmi cenné z hlediska dokumentaristického. V Bosně a Hercegovině té doby má Bruner-Dvořák konkurenci pouze v jiném českém fotografovi, Františku Topičovi, jenž významnou část života strávil v Sarajevu a vytvořil nejlepší sbírku fotografií tohoto města.“¹²⁶

Rudolf Bruner-Dvořák: Bosna, medresa, 1906

V roce 2007 Scheufler pokračoval v šíření odkazu Františka Krátkého, a to výstavou „**František Krátký: Světelné obrazy Itálie, 1897**“ v Muzeu fotografie Šechtl a Voseček v Táboře (5. 3. – 31. 5. 2007). Jednalo se o 60 digitálních tisků zhotovených z kolorovaných stereodiapozitivů z Krátkého cesty po Itálii v roce 1897. Scheufler také uspořádal výstavu k příležitosti vydání monografie s názvem **Josef Binko**. Událost se konala v Binkově rodném Krucemburku v květnu až srpnu 2007.

František Krátký: Verona, mlýny na řece, 1897

¹²⁶ http://www.mzv.cz/sarajevo/cz/kultura/kultura/vystavy/bosna_1905_na_fotografiich_rudolfa.html

Ve stejném roce Scheufler rovněž navázal na předešlou spolupráci s Janem Hozákem týkající se popularizace doby průmyslové revoluce 19. století z let 1986 („Člověk a technika v české fotografii do roku 1914“ v Roztokách u Prahy), 1992 („Industriekultur in Böhmen“ v Norimberku) a 1994 („Průmyslová kultura střední Evropy“ v Bratislavě). **„Tvář průmyslové doby, svědectví fotografie“** (18. 9. – 4. 11. 2007) byl výstavní i publikační projekt Scheuflera s Hozákem v rámci 4. mezinárodního bienále Industriální stopy 2007 a 100. výročí založení Národního technického muzea v Praze. Exponáty dobových fotografických originálů byly nainstalovány v Sále architektů Staroměstské radnice. Pořadatelé projektu bylo kromě NTM i Výzkumné centrum průmyslového dědictví ČVUT v Praze a Útvar rozvoje hlavního města Prahy.

Rudolf Bruner-Dvořák: Bojové vozidlo při manévrech, 1913

Rudolf Bruner-Dvořák: František Josef I. nastupuje do vlaku, 1909

K žánru dobového aktu se Scheufler vrátil v roce 2009, kdy v rámci Měsíce fotografie v Bratislavě přichystal výstavu **„Počiatky aktu v Čechách“** v galerii Michalsky dvor (29. 10. – 29. 11. 2009). Na expozici byly představeny i dosud neznámé snímky, takže se jednalo o nový pohled na počátky aktu v českých zemích.

Fenoménem stereofotografie v širším pojetí se Scheufler zabýval v roce 2011. Výstava **„3D 19. století“**, doprovázená i přednáškou na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy, se konala v Malé galerii vědeckého obrazu MFF UK (8. 3. – 2. 5. 2011) a představila na 20 zvětšenin dobových stereofotografií, ale i následně počítačově vytvořené anaglyfy, u nichž byl pozorovatelný prostorový efekt díky speciálním brýlím. Projekt **„Západočeské lázně ve 3D“** instalovaný v Galerii 4 v Chebu (2. 9. – 1. 10. 2011) pak mapoval region českých lázní na stereofotografiích z let 1860–1910. 36 zvětšenin z historických stereonegativů ze Sbírký Scheufler opět doprovázely z nich vytvořené

anaglyfy pro poskytnutí kýženého 3D dojmu. Tematicky jsou na výstavě zastoupeny nejznámější česká lázeňská města: Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně, Lázně Kyselka a Lázně Kynžvart.

František Krátký: Mariánské Lázně - kolonáda, polovina
kolorované stereofotografie, kolem 1895

Kromě historické tematiky a 19. století se Pavel Scheufler snažil propagovat i jiné zapomenuté nebo málo známé autory. Tak tomu bylo i v případě prezentace snímků ze 40. a 50. let 20. století od umělce a fotografa Vladislava Mirvalda. Na výstavě „**Vladislav Mirvald – Fotografie**“ v kavárně Vrchlického divadla v Lounech (11. 9. – 31. 10. 2011), na níž se spolupodílel s Miroslavem Kuklou, byly vystaveny do té doby prakticky neznámé snímky, především zátiší a portréty. Současně s fotografiemi byla vystavena i Mirvaldova další umělecká díla, a to v Galerii města Loun v expozici „Vladislav Mirvald: Krajiny, kaňkáže, figury a zátiší“, jejímž kurátorem byl Tomáš Pospiszyl.

Ve vánočním čase na přelomu let 2011 a 2012 Scheufler přichystal 30 velkoformátových historických fotografií ze Sbírký Scheufler zachycujících atmosféru zimní Prahy pro instalaci s názvem „**Vánoce ve staré Praze**“ v Písecké bráně v Praze (25. 11. 2011 – 6. 2. 2012). V rámci navázání roční spolupráce se v Písecké bráně konaly ještě další dva

podobné projekty zaměřené opět na Prahu období monarchie z cyklu Praha zapomenutá: „**Praha společenská**“ (Písecká brána v Praze, květen 2012) a „**Praha sportovní**“ (Písecká brána v Praze, červenec 2012). Obě instalace obsahovaly 28 fotografií na dané téma ze Sbírký Scheufler.

Největším Scheuflerovým počinem roku 2011 však byla velkolepá výstava „**Fotografování pražské architektury 1848–1921**“ v Sále architektů na Staroměstské radnici v Praze (10. 11. 2011 – 19. 2. 2012), jež byla první částí cyklu na toto téma zorganizovaného institucí Útvar rozvoje hl. m. Prahy. Ve výběru 150 exponátů ze Sbírky Scheufler i mnoha veřejných sbírek Pavel Scheufler společně s Klárou Halmanovou zprostředkoval dobové vnímání architektury a jejího zvěčňování, včetně nejstarší doložené fotografie Prahy z roku 1848 v podobě litografie. Netradiční architektonické řešení instalace, o něž se postarali Markéta Kinterová a Jan Fabián, je rozděleno do osmi sekcí, kde každá prezentuje snímky v jiné formě (fotografie jako závěsný obraz, fotografie s prostorovým efektem, dobová fotografická alba, dokumentární a umělecké snímky, vizitky, kabinetky a pohlednice, vzdělávací fotografie a projekce). Tento novátorský pohled na dějiny fotografování Prahy zaznamenal značný mediální ohlas v tisku, rozhlasu i v televizi, a zhlédlo jej přes 16 000 návštěvníků.

„Už řadu let sem chtěl udělat výstavu, která by ukázala proměny fotografování hlavního města. Ani ne tak to, jak se měnila Praha a její stavby, ale ukázat, jak se měnilo fotografování jako takové. A hlavně ukázat měnící se vztah fotografie a společnosti. Dnes je samozřejmě fotografie klíčové médium bez kterého si nedokážeme život moderní doby představit. Chtěl jsem proto ukázat, jak k tomu došlo, že se fotografie dostala do pozice, v jaké je dnes.“¹²⁷

¹²⁷ http://prazsky.denik.cz/kultura_region/cloveka-zarazi-co-vsechno-se-v-praze-boura20111111.html

Druhý oddíl cyklu o metodách fotografování architektury v Praze byl vymezen lety 1922 a 1968, kdy vstoupily v platnost zákony, které měly za následek značné rozšíření města a velké změny ve správě území. Koncepce výstavy „**Fotografování pražské architektury 1922–1968**“, opět v Sále architektů (5. 12. 2012 – 31. 3. 2013), se nelišila od té předchozí, Scheufler i v tomto případě čerpal především z vlastní sbírky a mozaiku doplňoval fotografiemi z jiných institucí. Zastoupeni jsou jak známí autoři a umělecké fotografie, tak snímky amatérské, všechny rozdělené do žánrových skupin: dokument, oficiální záběry, pohlednicové snímky i osobní momentky.

„V této době byla již fotografie sebevědomým médiem, které mělo moc ovlivňovat myšlení lidí ... Díky větší dostupnosti techniky se změnil zejména amatérský fotograf, fotografování přestalo být záležitostí elity. Proměnilo se také vnímání fotografie architektury ve výtvarné nadsázce. Pohledy fotografů na měnící se město jsou tak konfrontovány v různých obdobích z hlediska politicko-ekonomického vývoje.“¹²⁸

Další významnou událostí roku 2012 byla výstava fotografií carského Ruska z roku 1896 s názvem „**Rusko 1896**“, pořádaná Městským muzeem Mariánské Lázně v Galerii Goethe (21. 6. – 31. 7. 2012). Zastoupeny byly stereofotografie ze Sbírký Scheufler se záběry Františka Krátkého z jeho cesty Ruskem při příležitosti korunovace cara Mikuláše II. Mezi zajímavé exponáty patřil bezpochyby snímek z tragické události na Chodynském poli u Moskvy, kdy došlo k ušlapání několika set lidí při lidové korunovační slavnosti. Dokumentární přesah Krátkého záběrů bylo možné obdivovat jak na zvětšeninách z negativů či na kolorovaných nebo černobílých stereodiapozitivech, které si divák prohlížel zvláštním kukátkem, čímž mohl vnímat prostorový efekt vybraných výjevů.

František Krátký: Tragédie na Chodynském poli, 1896

Pavel Scheufler s anaglyfickými brýlemi, 2012

¹²⁸ http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/akce_a_kampane_mhmp/vystava_fotografovani_prazske.html

V též roce Scheufler uspořádal i výstavu věnovanou fotografiím T. G. Masaryka, které zhotovil Rudolf Bruner-Dvořák a jeho bratr Jaroslav Bruner-Dvořák („**T. G. Masaryk objektivem Brunera-Dvořáka**“, červen 2012).

Od roku 2013 začal Pavel Scheufler systematicky mapovat region Mariánských Lázní. V expozici „**Mariánské Lázně Františka Fridricha 1869–1885**“ v Galerii Goethe v Městském muzeu Mariánské Lázně (29. 6. – 25. 8. 2013), na níž se podílel s ředitelem muzea Jaromírem Bartošem, se Scheufler zaměřil na přehled všech zjištěných mariánskolázeňských fotografií od Františka Fridricha, z nichž nejstarší snímek se datuje na rok 1864. K výstavě vyšla i stejnojmenná publikace a identický postup pak Scheufler uplatnil i v navazujících projektech v dalších letech. V roce 2014 to byla výstava „**Mariánské Lázně J. F. Langhanse**“ (Galerie Goethe, Městské muzeum Mariánské Lázně, 26. 6. – 3. 8. 2014), jež prezentovala historické fotografie Jana Langhanse let 1890–1916.

František Fridrich: Mariánské Lázně, presbyterium, okolo 1875

Na konci roku 2013 také Scheuflerovi vyšla v nakladatelství AMU zatím jeho nejobsáhlejší publikace mapující dějiny fotografie v době monarchie *Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918*. Právě u příležitosti představení této knihy sestavil Pavel Scheufler výstavu „**Já? Proměny identity v časech c. k.**“ pro Galerii AMU na Malostranském náměstí v Praze (17. 12. 2013 – 19. 1. 2014) s podtitulem Fotografie ze Sbírký Scheufler. Originální instalace 104 fotografií, pod níž se podepsal Jan Fabián, věnující se tematicce identity, iluze a inscenovanému portrétu, zahrnovala sedm okruhů: neherci s převleky,

herci v rolích, maškarní převleky, fotografické scény a živé obrazy, neformální týmy, inscenace zážitků a svatební fotografie.

“Já? Proměny identity v časech c. k.”, pozvánka a část instalace výstavy

Rok 2014 byl pro Scheuflera, co se týče kurátorských aktivit, velmi plodný. V Brně v Palace Hlinky Scheufler inicioval první verzi dvojvystavy „**František Krátký a Pavel Kopp – Dva pohledy na Itálii**“ s podtitulem „Sto let fotografie v záběrech dvou českých fotografů“ (5. 3. – 23. 5. 2014). Kurátorský výběr provedl Cesare Colombo z historických fotografií ze Sbírky Scheufler. Následně byla expozice v dalších podáních představena v Italském kulturním institutu v Praze (28. 5. – 20. 6. 2014), v Muzeu fotografie a moderních obrazových médií v Jindřichově Hradci (červen 2015), ale i v Českém centru v Miláně (22. 1. – 20. 2. 2015), kde o ní referovaly i dva největší italské deníky – *La Repubblica* a *Corriere della Sera*.

Zcela jiného rázu byla práce na koncepci výstavy s názvem „**Sinus 2 π**“, která představila tvorbu Miroslava Kukly v Galerii města Louny ve Vrchlického divadle v dubnu 2014.

Nicméně hned vzápětí se Scheufler vrátil k historické tematice při mapování události sarajevského atentátu v roce 1914. Expozice v Krkonošském muzeu v Jilemnici s názvem „**Po stopách Sarajeva 1914**“ v květnu 2014 nabídla podrobný rozbor tehdejšího kritického dne a odstartovala tak řadu dalších projektů zorganizovaných ke 100. výročí smrti arcivévody Františka Ferdinanda d'Este a začátku 1. světové války. Mezi ně patřila i výstava „**Císařské manévry**“ v Muzeu fotografie a moderních obrazových médií v Jindřichově Hradci (13. 4. – 31. 12. 2014), kterou Scheufler sestavil ze skleněných negativů z vlastní sbírky. Na 45 exponátech, jejichž autorem byl převážně Rudolf Bruner-Dvořák, proslulý coby momentní fotograf Ferdinanda d'Este, byly k vidění jak snímky oficiálních vojenských akcí, tak záběry ze zázemí manévrů a každodenních chvil obyčejných vojáků, z nichž je mnohdy cítit až lehce ironický pohled autora. Reprízu expozice v následujícím roce pořádalo Městské kulturní centrum Beroun v galerii Holandského domu v Berouně (7. 9. – 30. 9. 2015).

Další vzpomínkovou akcí na Františka Ferdinanda d'Este byla výstava „**Dvorní fotograf**“ v Muzeu umění a designu v Šímově síni v Benešově v květnu 2014, která opět prezentovala tvorbu Rudolfa Brunera-Dvořáka z prostředí císařského dvora. Poslední akcí věnovanou této tematice byla expozice „**Kaiser Franz Josef und Franz Ferdinand**“ („Císař František Josef a František Ferdinand“) v Kulturforum Sudetendeutsches Haus v Mnichově (12. 6. – 25. 7. 2014), na níž bylo vystaveno 52 fotografií hlavně od Rudolfa Brunera-Dvořáka. Tato podoba výstavy byla v dalším roce reprízovaná v galerii Obecního domu v Opavě (červen 2015).

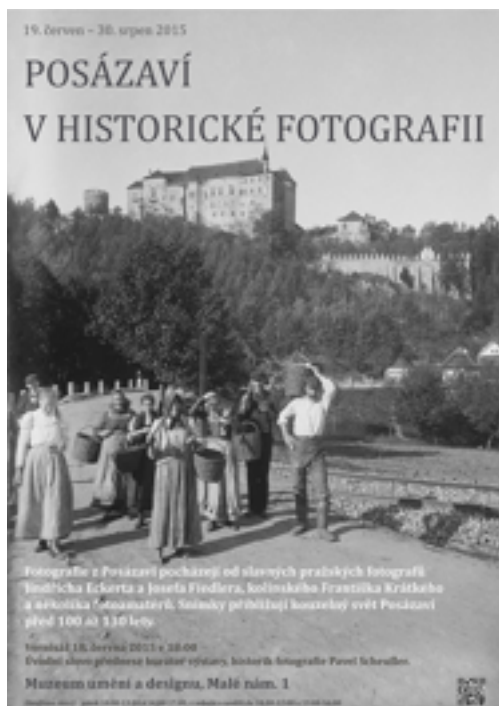
Jaroslav Bruner-Dvořák: František Ferdinand d'Este v Sarajevu, 28. června 1914

Rudolf Bruner-Dvořák: odpočinek během manévrů u Veszprému, 1908

Posledním kurátorským počinem Pavla Scheuflera z roku 2014 byla výstava historických snímků ze Sbírky Scheufler s názvem „**Jak se lidé bavili. Fotografie z let 1860–1914**“ v Galerii 4 v Chebu (7. 11. – 2. 12. 2014). Záměrem tohoto projektu bylo ukázat různé podoby trávení volného času v 19. století a zároveň poukázat na to, jak se s rozvojem fotografické techniky měnily přístupy a možnosti zachycování bezprostředních momentů. Jak je pro Scheuflera zvykem, koncepčně rozčlenil soubor do několika oblastí: zábava u fotografa, zábava s přáteli, zábava v rodině, podívané, sport a rekreace.

“S pokrokem fototechniky ke konci 19. století se rozvinuly možnosti zachycovat v exteriéru nearanžované živé akce, čehož se s nadšením chopili mnozí fotoamatéři. Vytváření žertovných scén zejména na výletech bývalo oblíbenou zábavou milovníků fotografie. Samotné fotografování se stávalo hrou. Vznikaly tak upomínkové snímky, které jsou ze současného pohledu zajímavým dokumentem soudobého životního stylu.”¹²⁹

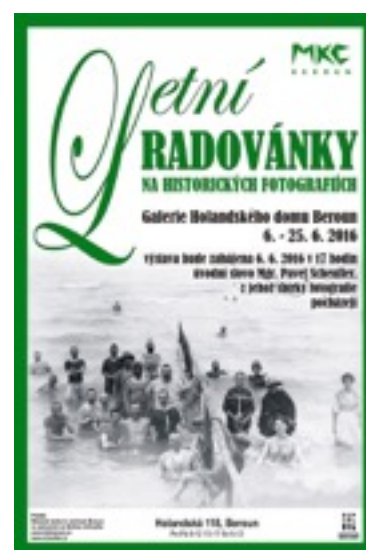

V roce 2015 se Pavel Scheufler kromě repríz předešlých výstavních projektů věnoval opět mapování různých regionů. V červnu byla v Muzeu fotografie a moderních obrazových médií v Jindřichově Hradci otevřena expozice s názvem „**Jihočeské hrady a zámky objektivem 19. století**“, na níž bylo k vidění 45 fotografií ze Sbírky Scheufler. Ve stejném období byla zahájena také výstava „**Posázaví v historické fotografii**“ v Muzeu umění a designu v Šímově síni v Benešově (18. 6. – 30. 8. 2015), na níž jsou zastoupeni autoři jako Josef Fiedler, František Krátký a Rudolf Bruner-Dvořák. Po skončení expozice se snímky staly součástí sbírek Muzea umění a designu v Benešově.

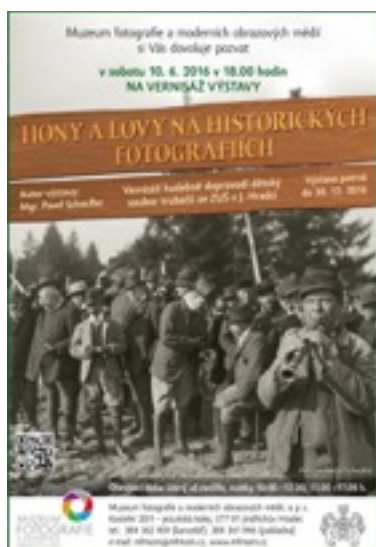

K mariánskolázeňskému regionu se Scheufler zase vrátil při sestavování výstavy (opět společně s Jaromírem Bartošem), která svou pozornost zaměřila na lázeňské návštěvníky, fotograficky dokumentující jejich pobyt. **„Hosté Mariánských Lázní s kamerou 1870–1940“** byli představeni v Městském muzeu Mariánské Lázně v červnu 2015 a rovněž i ve stejnojmenné doprovodné publikaci v podobě medailonů jednotlivých autorů či firem, které se fotografování Mariánských Lázní věnovaly.

Jakýmsi epilogem k výše zmíněnému lázeňskému cyklu pak byla výstava v následujícím roce s názvem **„Letní lázeňské radovánky“** v Městském muzeu Mariánské Lázně v Galerii Goethe (30. 6. – 31. 8. 2016). Dobové fotografie zachycující návštěvníky lázní při různých aktivitách se tentokrát neomezovaly pouze na Mariánské Lázně, ale zahrnuly i Karlovy Vary, Teplice či zahraniční slovenské lázně. Podobné tematice se věnovala i expozice s názvem **„Letní radovánky“** v Galerii Holandského domu v Berouně (6. 6. – 25. 6. 2016).

Ve stejném měsíci se Scheufler věnoval i tematice honů a lovů v Muzeu fotografie a moderních obrazových médií, kde zahájil výstavu **„Hony a lovy na historických fotografiích“** (10. 6. – 30. 12. 2016). Zde byly zastoupeny fotografie ze Sbírký Scheufler, ale i ze Státního oblastního archivu v Třeboni.

V rámci oslav výročí Karla IV. v květnu 2016 Pavel Scheufler rovněž uspořádal společně s Dr. Milanem Paulíkem vernisáž souboru fotografií s názvem **„Pocta fotografů Karlu IV.“** v Muzeu fotografie a moderních obrazových médií. Akce zahrnovala i ukázkou unikátních listinných dokumentů spojených s dobou Karla IV. či kolekci fotografií z natáčení filmu *Hlas pro římského krále* režiséra Václava Křístka.

Zatím nejambicióznějším počinem roku 2016 byla výstava s názvem „**Rusko 1896–2016. Příběh Ruska očima tří českých fotografů**“ v Galerii Artinbox v Praze (6. 5. – 28. 5. 2016), jejímž cílem bylo podat obraz toho, co je pro Rusko typické a neměnné a co se s postupem doby změnilo. Expozice staví do kontrastu díla tří rozdílných autorů z jiných časů a jiného zaměření – živnostenského fotografa Františka Krátkého, který Rusko dokumentoval na jaře 1896 při příležitosti korunovace cara; neznámého fotoamatéra, legionáře, který na konci 1. světové války v letech 1918–1919 zachycoval všední život Rusů podél transsibiřské magistrály; a současné české fotografky Dany Kyndrové, která Rusko mapuje už čtyřicet let ve svém cyklu Rusové...jejich ikony a touhy. Výslednou podobu Ruska můžeme z nabídnuté mozaiky jen tušit, nicméně výstava v druhém plánu nabízí i příběh fotografie a jejích proměn jako dokumentačního média.

Dvě strany pozvánky k výstavě “Rusko 1896-2016. Příběh Ruska očima tří českých fotografů.” s fotografiemi Františka Krátkého, neznámého legionáře a Dany Kyndrové.

Z této kapitoly vyplývá nejen to, jak velký přínos má Scheuflerova kurátorská aktivita pro historii fotografie, ale také jeho pracovní nasazení a entuziasmus šířit povědomí o dávných časech i samotném médiu fotografie a jeho roli. Můžeme usoudit, že tvůrčí kurátorství je v podání Pavla Scheuflera vrcholnou etapou péče o fotografii. Její veřejná adjustace poutá pozornost, rozehrává významy i diváckou fantazii a propaguje nejen jeden obor, ale i dějiny v celé jejich barvitosti. Scheuflerova práce je příkladem a metodickou inspirací pro popularizační výstavní a muzejnické konání, které má ambici zaujmout a vystoupit ze zaběhlých břehů předvádění uměleckých děl.

Pavel Scheufler při zahájení výstavy "Já? Proměny identity v časech c. k.", 17. prosince 2013.

Autorská tvorba Pavla Scheuflera

Není příliš obvyklé, aby historik umění maloval, historik architektury stavěl domy, historik filmu natáčel dramata. V dějinách fotografie však najdeme několik případů, kdy se historiografie protíná s tvorbou. Snad je důvodem relativně snadná technická realizace či svůdnost technologie nabízející různé druhy interpretace reality. V případě Pavla Scheuflera nacházíme hned několik druhů motivace k vlastní tvorbě, které jen dávají vyniknout osobní vazbě ke zkoumané materii a neposedné touze objevovat. Jakoby v příběhu fotografie bylo nutné prohlédnout každou finisu a zápletku, empaticky se vžít do jeho aktérů a detektivně vypátrat všechny důkazy. Scheufler dokonce zmiňuje, že tvůrčí vášeň je primární hnací silou, jež byla investována do všech jeho odborných činností a vlastní tvorbou definitivně vyvěrá na povrch. Jinde ovšem vidí autorskou tvorbu jako průzkum procesu zrodu artefaktu, jenž mu umožňuje chápat jiné tvůrce a jejich dílo. Posléze ovšem s odzbrojující upřímností popisuje kreativní aktivitu jako psychologickou auto-terapii, nabízející prostou radost a úžasem.

„Zajímá mne šíření osvěty o fotografii, zkoumání jazyka a vlivu fotografie. A také blahodárné terapeutické účinky fotografování.“¹³⁰

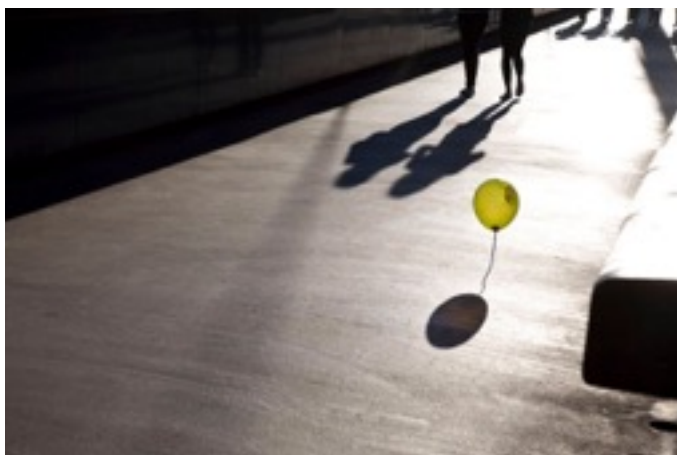
Tato kapitola představí základní průřez vlastní fotografickou tvorbou Pavla Scheuflera se zaměřením na nejzajímavější příklady. Nicméně je potřeba zmínit také to, že i ve vlastní autorské činnosti se Scheuflerova aktivita přelévá mimo obor fotografie a i tentokrát jde o vyprávění příběhů, a to v podobě povídek a básní. Ani v této oblasti však Scheuflerova volná tvorba nemá velké ambice stát se umělecky uznávaným dílem a slouží především pro vlastní rozvoj a pobavení. Za zmínku stojí například Scheuflerova sbírka básní z let 1996–1998 s názvem *Brouzdař*, kterou vydal Zdeněk Susa ve Středoklukách v roce 2001. Soubor minipovídek z let 2008–2015 s názvem *Lulární povídky*, který původně psal manželce

¹³⁰ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem pro Reportér Magazín: <http://reportermagazin.cz/digitalni-klasik/>

jako reakce na události příslušného roku a věnoval vždy jako dárek k Vánocům, hodlá Scheufler ve výběru připravit k vydání. Příběhy jsou zajímavé například tím, že nabízejí různé varianty zakončení, které si čtenář může zvolit sám. Některé z minipříběhů uvedl Scheufler i v podobě autorských čtení (například „Apendix“, „Píková kultura“, „Zpověď nesmrtelného“, „Astrálka“).

„Věnuji se historii fotografie. Nepovažuji se za fotografa, i když si svůj život bez fotografování neumím představit.“¹³¹

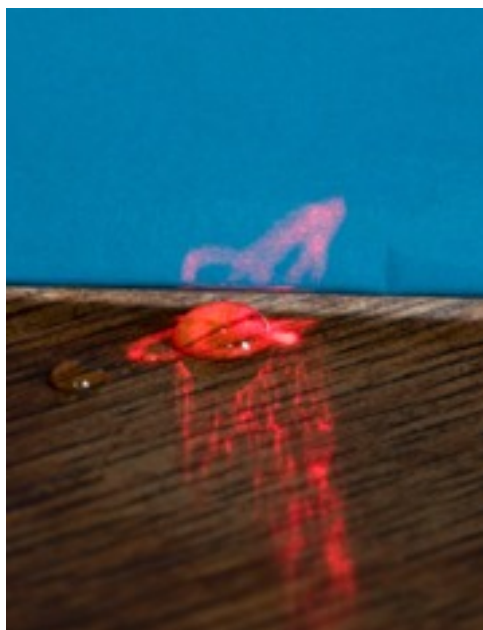

Pavel Scheufler: Tampere, Finsko

Pro Scheuflerovu volnou fotografickou tvorbu je hlavním a nejčastějším rysem princip hry, uvolněnost, hravost, svoboda projevu. S až klukovským zaujetím se nejvíce těší z objevování konkrétního přístroje či zkoušení si nového žánru. Tuto průzkumnickou misi následuje konzistentně a úporně až do té doby, než zcela vyčerpá všechny možnosti a danou oblast pro sebe uspokojivě neprozkoumá. Nicméně většinou nemá ambice vytvářet širší soubory s jednotnou poetikou, své projekty neskládá v celistvé dílo v jednom stylu. Jakmile se mu podaří to, co zamýšlel, jde dál pátrat s novým technickým přístrojem či tvůrčím postupem. Do jisté míry si tak protiřečí jeho preciznost a houževnatost při badatelské, archivářské, publicistické i kurátorské práci s jeho bezstarostností při tvorbě fotografické. Jinými slovy, přestože je poeta doctus, tedy básník poučený, vyjadřuje se jako poeta natus, básník přirozený, který podléhá náladám a jde cestou intuice. Oprošťuje se od rozsáhlých znalostí dějin fotografie a zkouší být na druhé straně – bezprostředním tvůrcem. Pokud už má před sebou nějaký vzor nebo trend, nebojí se ho vyzkoušet či otevřeně citovat s lehkostí nezatíženou zbytečnými předsudky.

¹³¹ Pavel Scheufler k výstavě pro www.wwg.cz z října 2006. <http://www.wwg.cz/vystavy-cz-autoru/scheufler-pavel>

Nad konceptem či afektovaností tedy u Pavla Scheuflera vítězí spontaneita a impulzivita. Scheuflerovo fotografické portfolio je tak jakousi mozaikou různých stylů a žánrů, jakýmsi lexikonem toho, co vše lze s fotografií dělat.

Pavel Scheufler: Hra s kapkami medu

„Od začátku jsem dělal různé fotografické experimenty, fotil jsem na diáky, zkoušel jsem různé historické postupy. Ale bylo to spíš takové hraní, jen koníček, protože jsem studoval a pracoval ... Já si to vždycky tak zkouším a chci tomu přijít na kloub, testuji. A pak jdu dál, když mě to omrzí. Vždycky jsem měl Canon, akorát teď mě nadchlo Sony, je to menší a ta optika je super. Po dětství s dědečkovým fot'ákem následovala Practica Super TL, pak Canon A-1 a AE-1, ty mi ukradli, takže jsem pak používal Pentax. Občas jsem pak fotil na vypůjčený větší formát, běžně na 6 × 9 cm, léta jsem měl vlastní Mamiyu Super Press 23. A teď mám konečně vlastní skvělou komoru na 18 × 24 cm...“¹³²

Přesto však vedle klasické uživatelské fotografie krajin, lidí, fauny a flory či momentek z cest a deníkových pocitových záběrů, na nichž si Scheufler zkouší nejrůznější technické inovace (infrafotografie, Lytro, Impossible-Polaroid, Ricoh, fotící 360° panorama, ale třeba i pinhole kameru 18 × 24 cm), můžeme v Scheuflerově tvůrčí historii nalézt i etapy, kdy se věnoval jedné tematice či souboru uceleněji.

Například v 70. letech systematicky fotografoval pražskou předměstskou architekturu při tehdejším mapování přilehlých obcí a měnících se míst pro Muzeum hlavního města Prahy a Archiv hlavního města Prahy. V současnosti má Scheufler rozpracovaných několik fotografických cyklů, například Turisté v Praze, Návštěvníci lázní, Majitelé penzionů či Svět pohledem jezevčíka.

¹³² Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 11. 7. 2016.

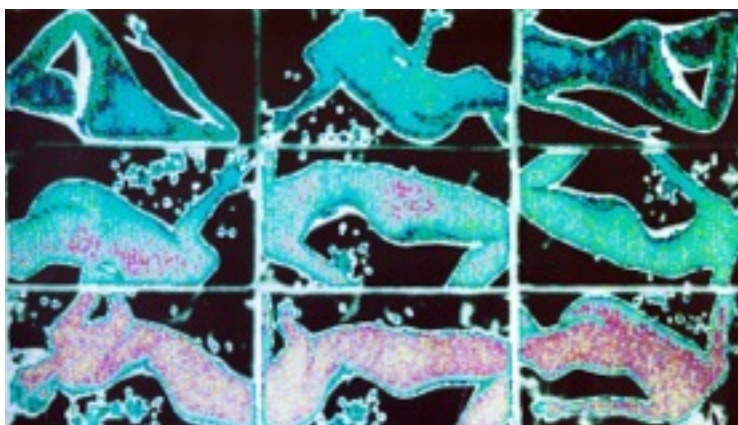
Na svých cestách v průběhu let Scheufler rovněž fotografuje pouliční výjevy, lidi, situace, či nalezená zátiší, např. dveře různých zemí a národů. Své nadšení pro street fotografii sám popisuje následovně:

„Obecně tíhnu k zachycování věcí s tajemnou, řekl bych surrealistickou nadsázkou. Nemám řidičák, hodně času trávím v dopravních prostředcích. Tak si tam poměrně často fotím. Ten cyklus jsem pojmenoval Potkaní lidé, ve smyslu ‚Lidé, které jsem potkal‘... Jsem přesvědčený, že malé, každodenní dějiny jsou zajímavější než ty velké. Že život hodný fotografování se odehrává na ulicích...“¹³³

Pavel Scheufler: Infrafotografie Pinholí

Co se týče tvorby celistvějších cyklů, je nutné zmínit především jeho experimentování s digitální technologií, díky němuž už v 80. letech vytvářel jako jeden z prvních počítačem manipulované fotografie. Spolupracoval přitom se svou tehdejší ženou Kateřinou, která byla umělecky nadaná a věnovala se kresbě a malbě. Fotografie tak připomínají často spíše abstraktní obrazy plné sytých kontrastních barev a rastrů. V dnešní době by se dalo říci, že se jedná o obyčejný filtr Photoshopu, z kontextu vzniku snímků však vyplývá, že šlo o průkopnickou práci.

Pavel Scheufler: Hra v lese, digitalizace
čb. série aktů z r. 1973, barevný tisk,
kolem 1989

¹³³ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem pro Reportér Magazín <http://reportermagazin.cz/digitalni-klasik/>

Svůj příběh digitální cesty Pavel Scheufler sám popsal těmito slovy:

„V září 1986 uveřejnil v časopise Československá fotografie Ing. Stanislav Saic z ÚTIA článek ‚Digitální zpracování obrazu‘. Zásahy do fotografií mě již léta zajímaly a v digitalizaci fotografií jako principu zakonzervování daného stavu historických snímků do nul a jedniček jsem viděl budoucnost. Legendární Mavicu jsem měl možnost si fyzicky ošahat. Ing. Saice jsem oslovil a s povolením ústavu jsem trávil dlouhé hodiny na sálovém počítači Pericolor. Ten dával možnost vizualizovat data na diapozitivní film, z něhož jsem nechával dělat cibachromy. V roce 1994 mi přišly do ruky první digitální fotoaparáty, mimo jiné Apple QuickTake 150, roku 1996 pak digitální zrcadlovka Canon-Kodak, která je dnes v muzeu českého Canonu.“¹³⁴

Pavel Scheufler, Kateřina Scheuflerová: Z cyklu Svítání, 1989

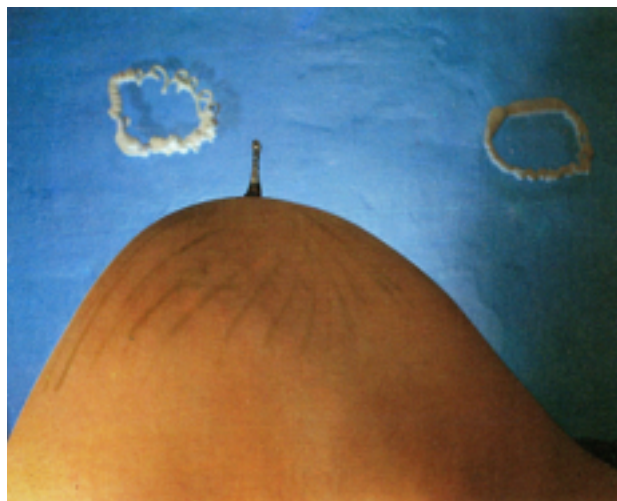
Scheufler se ženou Kateřinou společně experimentovali nejen s digitálními zásahy fotografií, ale i s propojováním fotografie s malbou, kresbou, koláží, ale i s videoartem. Z jejich společných snímků můžeme vyčíst nejsilnější směřování k abstrakci, inscenované fotografii, a hlavně k figurálním motivům a aktu. Z jednotlivých záběrů lze vycítit radost z tvoření a zkoušení si nových forem vyjádření, které ze samotného fotografování dělalo svým způsobem jakýsi umělecký happening. Ve videoartu pak mohl Scheufler skloubit svůj zájem o umění i techniku, což pohyblivý obraz ve videoformátu umožňoval. Jako videoartista vedený ve Svazu českých výtvarných umělců se Scheufler na konci 80. let také věnoval dokumentování neoficiálních a bytových výstav na VHS kameru s názvem National. Stejně tak se věnoval i osobním tématům, například natočil krátký experimentální film *Den Kačenky*, což byl časosběr od ranního probuzení až po spánek dcery.

Pavel Scheufler: Dcera Kateřina, ferrotypie, 1987

¹³⁴ Předmluva k plánované výstavě Scheuflerovy tvorby: “Pavel Scheufler: 30 let s digitální fotografií”

„Ten videoart byl dost důležitý a myslím, že to ani nebylo vůbec špatné, naopak zajímavé a svým způsobem průkopnické. A byl v tom ten art. Například jsem dělal variace na Kosmogonii na hudbu Krzysztofa Pendereckého. Na ženu jsem naplácal pěnu na holení a udělal jsem na ní takové hory a jezdil jsem nad ní kamerou, takže to byl částečně happening, art, video a zároveň krajina a spojené s hudbou.“¹³⁵

Pavel Scheufler, Kateřina Scheuflerová:
Ráda bych se jednou dívala z petřínské rozhledny, 1989

Společná tvorba Pavla a Kateřiny Scheuflerových byla představena i na několika výstavách. V roce 1988 zveřejnili svá díla v Malé galerii spořitelny v Kladně a v březnu 1990 v galerii Karolina v Praze. Významným obdobím pak byl podzim roku 1989. V srpnu a září se Scheuflerovi prezentovali dvěma fotografickými cykly ve výstavní síni Svazu českých fotografů v Praze (29. 8. – 17. 9. 1989). První soubor byl instalován formou juxtapozice aktů od známých autorů a jejich parafrází, které Scheufler se ženou pozměnili s jistou dávkou humoru a ironie.¹³⁶ Podle doprovodných popisků k fotografiím šlo o „záznam fotografických zábav historika, stojícího tu v pokoře, tu s úsměvem nad odkazem dějin fotografie“.¹³⁷ Druhý soubor pak obsahoval sérii barevných, experimentálních fotografií. K události bylo vydáno portfolio a pohlednice s vystavenými fotografiemi.

Pavel Scheufler, Kateřina Scheuflerová: Ostrov, 1989

¹³⁵ Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 11. 7. 2016.

¹³⁶ Viz Scheufler, Pavel; Birgus, Vladimír: *Fotografie v českých zemích 1839 - 1999. Chronologie*. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 138.

¹³⁷ Katalog výstavy, vydalo SČF, srpen 1989.

V listopadu 1989 se uskutečnila výstava s názvem „Kateřina Scheuflerová: fotografie z let 1986–1989“ ve výstavní síni Okresního kulturního střediska v Kladně.¹³⁸ Ačkoli nesla akce pouze jméno Scheuflerovy ženy, jednalo se o společnou práci na cyklech digitálně upravovaných fotografií, v nichž byly zahrnuty i fotografie vytvořené historickými technikami (ferrotypie), parafráze na různá témata (Golem, Venuše), inscenovaná zátiší s figurálními motivy (tzv. „tělová zátiší“) vytvářející až surrealistické fantaskní světy či tzv. „polyptychy“ – soubory, kde se sousední fotografie vzájemně obohacují a kde je celek z několika snímků podstatnější než jeho jednotlivé části. Snímky se opět vyznačují pocitovostí a hravostí či lehkou nadsázkou a ironií, typickou pro společnou tvorbu Scheuflerových. Expozici originálně doplňovaly i rekvizity a nástroje použité pro vznik fotografií: nákresy, šperky, které Kateřina dle slov Pavla velmi dovedně vytvářela, či objekty z přírodních i průmyslových materiálů. V rámci projektu vyšel i katalog s textem prof. Jána Šmoka, jenž je zároveň zajímavým ohlédnutím do doby počátků digitální fotografie, jež byla vnímána jako něco revolučního a nového.

„Výstava, prezentující přes sto zvětšenin na cibachromu, je jakýmsi ohlédnutím a patrně i tečkou za tvorbou posledních tří let. Představuje totiž v menší míře i tendence, které dnes již ustoupily do pozadí – to znamená zejména rukodělné zásahy do barevných pozitivů tužkou, perem, štětcem i rydlem. Tyto zásahy nyní částečně nahradil počítač, jehož první využití se objevuje v roce 1988. Počítač dává nejen možnost iluze různých fotografických a kresebných technik, ale rozložením a novou skladbou barevného obrazu odkrývá pro naše vnímání zcela nové možnosti...“¹³⁹

Japonská zahrada, 1986

Rajský strom, 1988

¹³⁸ Viz Scheufler, Pavel; Birgus, Vladimír: *Fotografie v českých zemích 1839 - 1999. Chronologie*. Praha: Grada Publishing, 1999, s. 139.

¹³⁹ Ján Šmok, z katalogu výstavy, vydalo OKS Kladno, listopad 1989.

Co se týče autorských výstav Scheuflerových fotografií v poslední době, nejvíce Scheufler prezentuje své snímky na svých vlastních internetových stránkách (www.scheufler.cz), ale i jiných webech (např. virtuální galerie www.wwg.cz),¹⁴⁰ čímž se přibližuje více blogové kultuře než kamenným institucím. Zveřejňuje zde své záznamy z cest, workshopů i deníkové pocitové momentky, jež nazývá fotografické zápisky. V těchto vizuálních básních se především snaží zakonzervovat emoci, vzpomínku, atmosféru a všechna další data v jediném fotografovaném momentu. Tento přístup k fotografování pro Scheuflera představuje jistý druh terapie a relaxace.

„Fotografování si jakoby zaznamenávám své pocity, které si pak zpětně vyvolávám, fotografování mne vzrušuje, baví mne v něm experimentovat a hledat. Můj přístup k fotografování je tedy veskrze egoistický a není v něm nic objevného. Nechci a neumím dělat fotografické umění ani fotit na objednávku. Ale samozřejmě mě potěší, když má fotografie někoho osloví.“¹⁴¹

Pavel Scheufler, Kateřina Scheuflerová: Z cyklu Abeceda II, 1989

Kromě virtuálních výstav byl Scheufler několikrát představen i na skupinových či samostatných expozicích v Centru FotoŠkoda. Například v roce 2005 zde vystavil sérii svých pocitových snímků, v prosinci 2006 pak sestavil zajímavý soubor krajin focených při úplňku. Série “Úplňkové krajinky” však byla motivována spíše technicky než emotivně a demonstrovala Scheuflerovu zálibu v experimentování s digitální technologií. Zatím posledním Scheuflerovým výstavním počinem pak bylo zastoupení nejen historickými fotografiemi z rodinné sbírky, ale i vlastními, nejnovějšími snímky na výstavě „Akta erotika“

¹⁴⁰ Tento internetový projekt však několikrát uspořádal i “reálné” skupinové výstavy, na nichž byl zastoupen také Pavel Scheufler se svou nynější ženou Lenkou, např. v listopadu 2012 v Centru FotoŠkoda.

¹⁴¹ Pavel Scheufler k výstavě pro www.wwg.cz z října 2006.

v Galerii Nadace ABF v Praze (1. 7. – 4. 9. 2016). Cyklus s názvem „Xeva a Yadam“ s podtitulem „Variace na věčné téma, digitální sexptych, 2016“ odkazuje k biblické tematice vyhnání z ráje v šesti kapitolách (1. Xeva s hlavou v oblacích hledá cestu do ráje, 2. Yadam hledá Xevu, 3. Xeva našla strom poznání, 4. Viděla, přišla, zvítězila, 5. Odcházení Xevy, 6. Odcházení Yadama). Podle Scheuflerových slov se jedná nejen o nový druh zpracování aktu, záběry totiž pořizoval 360° panoramatickým fotoaparátem, ale také o velmi osobní cyklus a jakési symbolické bilancování za svým životním příběhem.

„Začínající stáří je totiž kruté. I tím, že okolí těm stárnoucím naznačuje, že vlastně překáží. Pocit, že jsem měl smysl, mě vlastně nějak neobohacuje, chci mít radost ze sebe teď, nemít pocit nadbytečnosti...“¹⁴²

Pavel Scheufler: Odcházení Xevy, digitální sexptych, 2016

Pavel Scheufler svůj vztah k fotografii rozvinul skutečně do všech důsledků. Historik a teoretik, sběratel a znalec, jenž neváhá prověřit své vlastní tvůrčí schopnosti a nechává se inspirovat spontánními nápady a náladami, sžívá se s technikou a nechá se vést jejími možnostmi, ověřuje své hypotézy konkrétní uměleckou činností a její výsledky bez zábran prezentuje. Svou tvorbou inspiruje a dává na vědomí, že poučenost nemusí být překážkou pro aktivní a intuitivní rozvoj vlastní kreativity. Jelikož se nyní Scheufler nachází na určitém rozcestí svého života, ve stavu značného pracovního vyčerpání, až vyhoření, touží se v budoucnosti více věnovat právě této tvůrčí stránce života, fotografovat, psát povídky a básně, tvořit a rozvíjet se dál.

„S odstupem vím, co bylo špatně, co se mohlo udělat mnohem líp, co se nedotáhlo, co se vůbec nerealizovalo ... jsem zkrátka posedlý tvořivostí. Chtěl bych ale zvolnit, věnovat se konečně sám sobě. Chci především mnohem více sám fotit! ... protože mám stále pocit, že vlastně nejsem se sebou moc spokojený, že jsem spoustu věcí zvrátil a nestihl...“¹⁴³

¹⁴² Z rozhovoru s Pavlem Scheuflerem, 6. 8. 2016.

¹⁴³ Tamtéž.

Závěr

Tato diplomová práce pracovala s metodou i motivem vyprávění, s metaforou dějin, života, i osobního přístupu k tvorbě a odborné činnosti coby příběhu. V Scheuflerově případě jsme sledovali několik linií jedné life story a snažili se dekodovat společné rysy, postupy a motivace. Coby nejčastější spouštěcí mechanismus a prvotní energie se ukázala být touha po objevování zasutých reliktních historie, stejně jako nejnovějších metod postupů a mechanismů. Touha propojená s tvůrčí energií, která nachází výraz rovněž v autorské tvorbě.

Dalším aspektem, jenž drží příběh života a tvorby pohromadě a udržuje jeho stálou intenzitu, je vášeň pro řád, pečlivost a sběratelská náruživost, díky nimž vznikla úchvatná kolekce ranné fotografie, z níž vyrůstají odborné monografie, encyklopedická díla, či jinak tematizované texty.

Třetím, neméně podstatným rysem objektu našeho zájmu a zároveň vypravěčem, je schopnost komunikace s širokou diváckou obcí, sdílení výsledků vlastní práce či kreativní činnosti a inspirativní popularizace celého oboru.

Díky Pavlu Scheuflerovi má česká odborná i laická veřejnost k dispozici komplex díla a činností, které informují, esteticky obohacují i vzdělávají zároveň. Ze zaprášených regálů, pozůstalostí a depozitářů se dávno zapomenuté artefakty a jejich příběhy dostávají až na místo nejcennější - do galerií, výstavních síní, katalogů a na stránky knih. Bez nadsázky lze konstatovat, že Pavel Scheufler zachránil a vzkřísil podstatnou část národního dědictví z období ranné fotografie a díky své odborné a kurátorské kompetenci je představil světu ve formě poutavých příběhů, které by jinak zůstaly zcela zapomenuty.

Tato diplomová práce nepojednává o uzavřeném díle či kariéře Pavla Scheuflera. Předmět našeho zájmu je stále aktivní a vzhledem k jeho entuziasmu můžeme předpokládat, že portfolio svého přispění k tuzemské historiografii ještě výrazně obohatí.

Literatura a prameny

- Balajka, Petr; et al.: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. ASCO, Praha 1993.
- Birgus, Vladimír; Mlčoch, Jan: *Česká fotografie 20. století*. KANT, Praha 2010.
- Birgus, Vladimír; Mlčoch, Jan: *Česká fotografie 20. století – Průvodce*. KANT, Praha 2005.
- Bufka, Vladimír Jindřich: *O fotografii v barvách pomocí desky autochromové*. Praha: E. Weinfurter, 1910.
- Čerňanský, Martin; Procházka, Lubomír: *Vesnice a osady na území Velké Prahy s památkami slohové a lidové architektury*. Praha: Hlavní město Praha - odbor památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy, 2015.
- Dufek, Antonín: *Černobílá fotografie*. Odeon, Praha 1987.
- Erbenová, Kristýna. *Paul Fierlinger: exilová melancholie*. Olomouc, 2015. diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta.
- Horová, Anděla (ed.): *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*. N–Ž, Praha: Academia, 1995.
- Jestřáb, Otakar; et al.: *Praha historická*. Praha: Pražský svět, 2005.
- Jiráček, Milič; et al.: *Technické základy fotografie*. Praha: Komora fotografických živností, 2002.
- Markl, Antonín: *Fotografie nynější doby na základě vědy a zkušenosti založená*. Praha: Alois Kreidl, 1863.
- Mrázková, Daniela: *Co je fotografie: 150 let fotografie*. Praha: Videopress, 1989.
- Novák, Vladimír: *Fotografie ve vědě a praxi*. Praha: J. Otto, 1908.
- Petrák, Jaroslav: *Žeň světla a stínu*. Praha: B. Kočí, 1910.
- Petrbok, Václav (ed.): *Sex a tabu v české kultuře 19. století*. Praha: Academia, 1999.
- Šafařík, Vojtěch: „O fotografii na suchých deskách“. Zvláštní otisk *Chemických listů*, Praha 1876.

Časopisy

- časopis *Moment* (speciál): 25. výročí založení Centra FotoŠkoda, Praha: Centrum FotoŠkoda, květen 2016.
- *Československá fotografie*
- *Advanced Foto Video*
- *Foto Video*

Audiovizuální a multimediální zdroje

- *Zlomky z dějin počítání*. Praha: AutoCont – Studio DADA, 1995.
- *Franz Kafka žil v Praze*. Praha: Avantgarde Factory, 2000.
- *Hovory o fotografii*, Český rozhlas České Budějovice.
- *Česká fotka*, Česká televize, 2016.
- *Dopisy od Karla Čapka*, Česká televize, 2015.
- *Zátiší: O jedné z nejstarších fotografií světa*, Česká televize, 1997.
- *Příběh české a slovenské fotografie*, Česká televize, 1997.

Internetové zdroje

- www.scheufler.cz
- <http://sechtl-vosecek.ucw.cz/expozice8.html>
- http://prazsky.denik.cz/kultura_region/cloveka-zarazi-co-vsechno-se-v-praze-boura20111111.html
- <http://www.afuk.cz/vystava-fotografii-stare-prahy-od-svedectvi-k-umeni/>
- <http://www.radio.cz/cz/rubrika/kultura/vystava-ukazuje-promeny-prahy-behem-ctyr-desetileti>
- <http://prehravac.rozhlas.cz/audio/3626334>
- <http://www.artinbox.cz/?p=3606>
- <http://www.fotografovani.cz/novinky/pavel-scheufler-fotografii-mam-prilis-rad-nez-abych-se-ji-zivil-152612cz>
- <http://reportermagazin.cz/digitalni-klasik>
- <http://reportermagazin.cz/author/pavel-scheufler/>

- <http://zpravy.idnes.cz/sto-pohledu-na-cesko.aspx>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Vladim%C3%ADr_Scheufler
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Jiř%C3%AD_Scheufler
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Skopec
- <http://www.ntm.cz/muzeum/historie-muzea>
- <http://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?org=421&id=4809&l=cz>
- <http://www.daguerre.org>
- <http://www.mfmom.cz/muzeum.html>
- <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-instituce/cinnosti/veda-a-vyzkum/7848-historicky-fotograficky-material-identifikace-dokumentace-interpretace-prezentace-aplikace-pece-a-ochrana-v-kontextu-zakladnich-typu-pametovych-instituci>
- <http://www.aktaerotika.eu>
- <http://www.wwg.cz/vystavy-cz-autoru/scheufler-pavel>
- http://www.mzv.cz/sarajevo/cz/kultura/kultura/vystavy/bosna_1905_na_fotografiich_rudolfa.html
- http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/akce_a_kampane_mhmp/vystava_fotografovani_prazske.html
- <http://www.galerie4.cz/vystava/jak-se-lide-bavili>

Přehled díla Pavla Scheuflera - publikace

Přehled publikací Pavla Scheuflera, seřazený chronologicky sestupně.

2015

- Scheufler, Pavel; Bartoš, Jaromír: *Hosté Mariánských Lázní s kamerou 1870-1940*. Mariánské Lázně: Městské muzeum Mariánské Lázně, 2015, 198 s.

2014

- Scheufler, Pavel; Bartoš, Jaromír: *Mariánské Lázně J. F. Langhanse*. Mariánské Lázně: Městské muzeum Mariánské Lázně, 2014, 110 s.
- Scheufler, Pavel; et al.: *Po stopách Sarajeva 1914* (kat. výst.). Vrchlabí: Správa KRNAP, 2014.

2013

- Scheufler, Pavel; Bartoš, Jaromír: *Mariánské Lázně Františka Fridricha*. Mariánské Lázně: Městské muzeum Mariánské Lázně, 2013, 76 s.
- Scheufler, Pavel: *Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918*. Praha: Nakladatelství AMU, 2013, 468 s.

2010

- Scheufler, Pavel: *František Krátký - L'Italia a colori. Il viaggio di un fotografo boemo nel 1897*. Verona: Alba Pratalia, 2010, 96 s.

2008

- Scheufler, Pavel: *Karel Čapek Fotógrafo / Fotógrafo*. Valencia: MuVIM a UPM v Praze, 2008, 136 s.

2007

- Scheufler, Pavel: *Pražský hrad ve fotografii / 1939 - 1989. Prague Castle in Photographs / 1939 - 1989*. Praha: KANT, Správa Pražského hradu, 2007, 176 s.

- Scheufler, Pavel; Hozák, Jan: *Tvář průmyslové doby / Svědectví fotografie*. Praha: ČVUT - Výzkumné centrum průmyslového dědictví a Národní technické muzeum, 2007.

2006

- Scheufler, Pavel; et al.: *Pražský hrad ve fotografii / 1900-1939. Prague Castle in Photographs / 1900-1939*. Praha: KANT, Správa Pražského hradu, 2006, 180 s.
- Jirásko, Luděk; Scheufler, Pavel; et al.: *Jindřichohradecká jezuitská kolej: Národní muzeum fotografie*. Jindřichův Hradec : Národní muzeum fotografie, 2006, 79 s.
- Scheufler, Pavel: *Josef Binko*. Praha: Torst, 2006, edice Fototorst, 142 s.
- Scheufler, Pavel; Joza, Petr: *České Švýcarsko na nejstarších fotografiích. Bohemian Switzerland in the oldest photographs. Böhmishe Schweiz auf ältesten Fotografien*. Praha: Baset, 2006, 176 s.
- Scheufler, Pavel; Štěpánek, Václav: *Bosna 1905 na fotografiích Rudolfa Brunera-Dvořáka* (kat. výst.). Brno: Moravské zemské muzeum, 2006, 12 s.

2005

- Scheufler, Pavel; et al.: *Pražský hrad ve fotografii / 1856-1900. Prague Castle in Photographs / 1856-1900*. Praha: KANT, Správa Pražského hradu, 2005, 144 s.
- Scheufler, Pavel: *Jan Langhans*. Praha: Torst, 2005, edice Fototorst, 134 s.
- Scheufler, Pavel; Jungwiert, Karel: *Stalingrad 1942 - 1943. Yesterday and today, Včera i segodnja, Damals und heute, Tehdy a dnes*. Praha: Kant, 2005, 152 s.

2004

- Scheufler, Pavel: *Praha 1848 - 1914. Hledání ztraceného města*. Praha: Baset, 2004, 312 s.
- Scheufler, Pavel: *František Krátký. Český fotograf před 100 lety*. Praha: Baset, 2004, 192 s.

2003

- Scheufler, Pavel: *Šumava na nejstarších fotografiích. Šumava in the oldest photographs. Der Böhmerwald auf den ältesten Photographien*. Praha: Baset, 2003, 168 s.
- Scheufler, Pavel; Scheuflerová, Kateřina: *Markéta fotí digitálně*. Praha: Atemi Foto Group, 2003, 136 s.

2002

- Scheufler, Pavel; Mateiciuc, Zdenek: *Altvaterland. Gustav Ulrich - fotograf z Rejhotic před 100 lety / ein Photograph aus Reutenhau vor 100 Jahren*. Praha - Odry: KANT a Gerlich Odry, 2002, 156 s.
- Scheufler, Pavel: *Krkonoše na nejstarších fotografiích. Krkonoše in the oldest photographs. Das Riesengebirge auf den ältesten Photographien*. Praha: Baset, 2002, 156 s.

2001

- Scheufler, Pavel: *Galerie c. k. fotografů*. Praha: Grada Publishing, 2001, 248 s.
- Scheufler, Pavel: *Světelné obrazy z Ruska. Kolorované fotografie z let 1896-1936* (kat. výst.). Cheb: Galerie 4, 2001, 80 s.

2000

- Scheufler, Pavel: *Pražský svět. World of Prague*. Praha: Pražský svět vydavatelství, 2000, 448 s.
- Scheufler, Pavel: *Karel Čapek - fotograf / Photographer*. Praha: Obecní dům, 2000, 176 s.
- Scheufler, Pavel: *Teze k dějinám fotografie do roku 1914*. Praha: Katedra fotografie FAMU, 2000, 80 s.
- Scheufler, Pavel: *Fotografie před 100 lety. "Tvář včerejška" aneb fotografie jako dokument soudobého životního stylu* (kat. výst.). Cheb: Galerie 4, 2000, 32 s.

1999

- Scheufler, Pavel; Birgus, Vladimír: *Fotografie v českých zemích 1839 - 1999. Chronologie*. Praha: Grada Publishing, 1999, 224 s.
- Scheufler, Pavel; Mlčoch, Jan: *Český piktorialismus 1895 - 1928* (kat. výst.). Praha: České centrum fotografie, 1999, 39 s.
- Scheufler, Pavel; et al.: *Letem českým světem 1898-1998: obraz proměny českých zemí v odstupu století*. Lomnice nad Popelkou: Bárta, Studio JB, 1999, 667 s.

1998

- Scheufler, Pavel: *Das alte Prag des Jan Lanhans*. Praha: Baset, 1998.

- Scheufler, Pavel: *Old Prague from Jan Langhans*. Praha: Baset, 1998.
- Scheufler, Pavel: *Stará Praha Jana Langhanse*. Praha: Baset, 1998, 158 s.
- Scheufler, Pavel (ed.): *Ochrana fotografických sbírek*. Lomnice nad Popelkou: České foto a Studio JB, 1998.

1997

- Scheufler, Pavel: *Stará Praha Jindřicha Eckerta*. Praha: Forma, 1997, 160 s.

1996

- Pay, Pavel: *Příběhy lásky v dějinách*. Praha: Nakladatelství Petrklíč, 1996, 136 s.
- Scheufler, Pavel; Hozák, Jan: *Krásné časy. Rudolf Bruner-Dvořák* (kat. výst.). Opava: Slezské zemské muzeum, Kabinet fotografie, 14. 5. - 10. 6. 1996.

1995

- Scheufler, Pavel: *Stará Praha Františka Fridricha*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1995, 157 s.
- Scheufler, Pavel; Hozák, Jan: *Krásné časy. Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf*. Praha: Grafoprint Neubert, 1995, 187 s.
- Scheufler, Pavel: *Historische Photographien aus Nord- und Nordwestböhmen* (kat. výst.). München: Sudetendeutsches Archiv, 1995, 16 s.

1994

- Scheufler, Pavel: *Jaroslav Feyfar*. České Budějovice: FOTO MIDA, 1994, 144 s.

1993

- Scheufler, Pavel: *Historické fotografické techniky*. Praha: IPOS ARTAMA, 1993, 62 s.
- Scheufler, Pavel: *Karel Šmirous. Autochromy z let 1908-1955*. Praha: Národní technické muzeum, 1993, 171 s.
- Scheufler, Pavel; et al.: *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: ASCO, 1993.
- Scheufler, Pavel: *Světelné obrazy Slovenska* (kat. výst.). Bratislava: Měsíc fotografie, Fotofo, 1993.

1992

- Scheufler, Pavel; Hozák, Jan: *Industriekultur in Böhmen* (kat. výst.). Nürnberg: Centrum Industriekultur, 1992, 20 s.
- Benedikt, Pavel: *Čtení o pivu: knížka o pití a výrobě piva v Čechách*. Praha: Magnet-Press, 1992, 62 s.
- Pay, Pavel: *Prodejná láska: Historie nejstaršího řemesla v deseti kapitolách*. Praha: Zeras, 1992, 48 s.

1991

- Scheufler, Pavel: *Přehled vývoje fotografie v Praze v letech 1839-1918. II. 1889-1918*. Praha: Učební texty FAMU, SPN, 1991, 106 s.

1990

- Scheufler, Pavel; Spielmann, Peter: *Karel Čapek. Fotografie* (kat. výst.). Heidelberg: Braus, 1990, 125 s.
- Scheufler, Pavel; Procházka, Vladimír: *Praha. Praga*. Ferrara: Spazio Libri Editori, 1990, 154 s.
- Scheufler, Pavel: *Fotografie v Čechách 1839 -1914* (kat. výst.). Praha: Galerie hl. m. Prahy, 1990, 42 s.

1989

- Scheufler, Pavel: *Fotografické album Čech 1839 - 1914*. Praha: Odeon, 1989, 464 s.
- Scheufler, Pavel: *Jižní Čechy objektivem tří generací. Ignác Schächtl, Josef Šechtli, Marie a Josef Šechtlovi*. České Budějovice: Jihočeské nakladatelství, 1989, 228 s.
- Scheufler, Pavel: *Pražské fotografické ateliéry 1839 - 1918. II. 1889-1918*. Praha: Muzeum hl. m. Prahy, 1989, 136 s.
- Scheufler, Pavel; et al.: *Historie západočeské fotografie 1* (kat. výst.). Cheb: Galerie 4, 1989, 44 s.
- Scheufler, Pavel: *Fotografie na Kladensku* (kat. výst.). Kladno: Okresní kulturní středisko, 1989, 10 s.
- Scheufler, Pavel; Moucha, Josef; Klaricová Kateřina: *Proměny české dokumentární fotografie* (kat. výst.). Cheb: Galerie 4, 1989, 52 s.

- Scheufler, Pavel; et al.: *Karel Čapek fotografuje...* Praha: Vydavatelství Novinář, 1989, 163 s.

1987

- Scheufler, Pavel: *Pražské fotografické ateliéry 1839-1918. I. 1839-1889.* Praha: Muzeum hl. m. Prahy, 1987, 148 s.
- Scheufler, Pavel: *Přehled vývoje fotografie v Praze v letech 1839-1918. I. 1839-1889.* Praha: Učební texty FAMU, SPN, 1987, 104 s.
- Scheufler, Pavel: *Ze starých ateliérů* (kat. výst.). Cheb: Galerie 4, 1987, 22 s.

1986

- Scheufler, Pavel: *Praha 1848-1914. Čtení nad dobovými fotografiemi.* 2.vydání. Praha: Panorama, 1986, 296 s.
- Scheufler, Pavel: *Fotografie v Praze 1839 - 1914* (kat. výst.). Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 1986, 40 s.
- Scheufler, Pavel; Hozák, Jan: *Člověk a technika v české fotografii do roku 1914* (kat.výst.). Roztoky u Prahy: Středočeské muzeum, 1986, 20 s.

1985

- Scheufler, Pavel: *Jindřich Eckert.* Praha: Odeon, 1985, 132 s.

1984

- Scheufler, Pavel: *Praha 1848-1914. Čtení nad dobovými fotografiemi.* Praha: Panorama, 1984, 293 s.

1982

- Scheufler, Pavel: *Pilsner Urquell 1842-1982. Čtení o pivu k výročí světové značky.* Plzeň: Rapid Praha, 1982.120 s.
- Scheufler, Pavel; et al.: *Česká společnost 1848-1918.* Praha: Svoboda, 1982, 690 s.

1981

- Scheufler, Pavel: *Vilém Horn - průkopník fotografie. 1809 - 1891* (kat. výst.). Česká Lípa: Okresní vlastivědné muzeum v České Lípě, 1981, 24 s.

1978

- Scheufler, Pavel; Dufek, Antonín; Anděl, Jaroslav: *Kouzlo staré fotografie* (kat. výst.). Moravská galerie v Brně, 1978.

Přehled díla Pavla Scheuflera - články

Přehled publikovaných článků, textů a studií Pavla Scheuflera, seřazený chronologicky sestupně.

2016

- Scheufler, Pavel: "Popisování reversů a aversů na fotografiích." *ZPP* 2016/76, č. 1, s. 123.

2015

- Scheufler, Pavel: „Metodika Digitální a digitalizované fotografie.“ *ZPP* 2015/75, č. 4, s. 396.
- Scheufler, Pavel: „Fotografové a Národopisná výstava československá.“ In: *Odkaz Národopisné výstavy československé 1895 v oblasti etnografie, muzejnictví a památkové péče*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2015.

2013

- Scheufler, Pavel; Součková, Taťána: "Divadlo a světlo." In: Petrasová, Taťána; Machalíková, Pavla: *Člověk a stroj v české kultuře 19. století. Sborník příspěvků z 32. ročníku symposia k problematice 19. století. Plzeň, 23.–25. února 2012* / Praha: Academia, 2013 s. 221-229.
- Scheufler, Pavel: "Stereofotografie v Království českém." In: Petrasová, Taťána; Machalíková, Pavla: *Člověk a stroj v české kultuře 19. století sborník příspěvků z 32. ročníku symposia k problematice 19. století: Plzeň, 23.–25. února 2012* / Praha: Academia, 2013 s. 90-102.

2012

- Scheufler, Pavel: *Foto Video*, Roč. 16 2012. ("Fotografujeme neostře." č. 3, s. 46-53; "Móda s Alešem Fremutem." č. 6, s. 42-49; "Fotografujeme hmyz: Ladislav Snovický." č. 9, s. 64-69; "Fotografování pražské architektury: 1922-1968." č. 12, s. 32-39)

2011

- Scheufler, Pavel: "Fotografování pražské architektury: 1848-1921." *Foto Video* Roč. 15, 2011, č. 12, s. 42-43.

2010

- Scheufler, Pavel: "Vybrané české mýty a symboly epochy c. k. monarchie z pohledu fotografů." In: Sekyrová, Milada et al.: *Pěšák s noblesou. Pocta P.T. PhDr. Janu Hozákovi*. Praha: NTM, 2010, s. 45-53.
- Scheufler, Pavel: *Foto Video*, Roč. 14, 2010. ("Fotografujeme hokej." č. 1, s. 58-67; "Fotografujeme v zoo: Vladislav T. Jiroušek." č. 5, s. 54-63; "Unikátní nález!: nejstarší portrétní fotografie v České republice." č. 8, s. 48-49; "Kreslení světlem: Vladimír Kozlík." č. 8, s. 60-69; "Fotografujeme rockové festivaly: Petr Popovič." č. 9, s. 56-45; "Fotografování ulice: Vladimír Birgus." č. 10, s. 56-65; "Fotografujeme na severu: Jindřich Böhm." č. 11, s. 54-63; "Móda jako příběh: Roman Dietrich." č. 12, s. 58-67.)

2009

- Scheufler, Pavel: "Petra Trnková: Technický obraz na malířských štaflích : česko-němečtí fotoamatéři a umělecká fotografie, 1890-1914." *Umění*, Roč. 57, č.5 (2009) ,s. 496-498.
- Scheufler, Pavel: *Foto Video*, Roč. 13, 2009. ("Fotografování interiérů." č. 1, s. 56-67; "Fotografujeme workshop módy." č. 12, s. 64-73; "Technika na fotografování módy: Nora Stříbrná." č. 3, s.68-69)

2008

- Scheufler, Pavel: "Fotografujeme akty: Pavel Benedikt, Pavel Mára." *Foto Video*, Roč. 12, č.1 (2008) , s. 52-63

2007

- Scheufler, Pavel: "Fotografování Pražského hradu v letech 1939-1989." *Foto Video*, č. 9 (2007), s.28-34.
- Scheufler, Pavel: *Foto Video*, 2007. ("Fototechnika na pískovce." č. 5, s.58-6; "Portrét osobnosti: Petr Jedinák." č. 4, s.56-67; "Technika pro fotografování fantaskního a magického: Jiří Stach." č. 9, s.60-63)

2006

- Scheufler, Pavel: "Roman Sejkot: Eye's land." *Ateliér*, Roč. 19, č. 2 (19. 1. 2006), s. 7.

2005

- Scheufler, Pavel: Cyklus "Praxe". *FotoVideo*, č. 1 - 10. (Podzemní fotografie, č. I-II, s. 62-71; Městská ulice, č. III, s. 58-67; Fotografujeme akty, č. IV; Fotografujeme v ZOO, č. V, s. 62-71; Reportáže z ciziny na kole (a pěšky), č. VI, s.58-67; Fotografujeme na plážích, č. VII-VIII; Fotografujeme děti, č. IX, s. 64-73; Fotografujeme hory, č. X, s. 60-59; Fotografujeme déšť, č. XI; Fotografujeme autoportréty, č. XII, s.64-73.)
- Scheufler, Pavel: "Černobílé krajiny Ladislava Sitenského." *Foto Video*, č.6], červenec-srpen (2005), s.28-31.
- Scheufler, Pavel: "Fotografie Pražského hradu v letech 1856-1900." *Foto Video*, č. 11, listopad (2005), s. 20-27.
- Scheufler, Pavel: "Maximální fotografie." *Ateliér*, Roč. 18, č. 19 (22. 9. 2005), s.7.

2004

- Scheufler, Pavel: Cyklus "Fotografická praxe". *FotoVideo*, č. 1 - 10. (Figura v ateliéru, č. 1-2; Fotografujeme portrét, č. 3, s. 56 - 65; Fotograf mezi jamkami, č.4, s.62 - 71; Fotogenická voda, č. 5, s. 54 - 63; Fotografujeme v subtropích, č. 6, s. 58 - 67; Fotografické výpravy do světa ticha, č. 7 - 8, s. 58; "Fotogenická voda." *Foto Video*, č. 5, s. 54-63.)
- Scheufler, Pavel: Seriál "První fotografové Krkonoš". *Krkonoše-Jizerské hory*, Roč. 37, č. 1 - 12 / 2004. (1. První fotografové Krkonoš; 2. Adolphe Braun a Hermann Krone; 3. Robert Halm; 4. První fotografové v Trutnově; 5. Jindřich Eckert; 6. F. Pietschmann a první fotografové publikací; 7. František Krátký; 9. Barevné tištěné snímky - Photoglob Zürich; "Jaroslav Feyfar.", č.11, s. 46-47; "Krkonošští fotografové z Berlína a Neue Photographische Gesellschaft." č.7, s. 44-45; "První fotoamatéři v Krkonoších a velcí anonymové." č. 12, s. 46-47; "Rudolf Bruner-Dvořák." č.10, s. 46-47.
- Scheufler, Pavel: "Idea muzea fotografie v českých zemích." *Ateliér*, Roč. 17, č. 11 (27.5.2004), s. 2.
- Scheufler, Pavel: "Fenomén Langhans." *Ateliér*, Roč. 17, č. 8, (15. 4. 2004), s. 7.
- Scheufler, Pavel: "Příběh Národního muzea fotografie." *Ateliér*, Roč. 17, č. 24 (2. 12. 2004), s. 7.

2003

- Scheufler, Pavel: "Krkonoše na nejstarších fotografiích." In: Navrátil, Ivo (ed.): *Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědný sborník*, Roč.16 (2003), s.338-339.
- Scheufler, Pavel: "Počátky české sportovní fotografie." In: Koliš, Jiří; Ninger, Michal: *Český sport 1862-1914*. Kladno: Nezávislý novinář (IV), 2003. 303 s.
- Scheufler, Pavel: "Jak se starat o fotografie." *Art & Antiques*. Roč.33, č. 10 (2003), s. 22-23.
- Scheufler, Pavel: "Akt v přírodě." *Foto Video*, č. 6 (2003) ,s. 82-83.
- Scheufler, Pavel: "Omezená tonalita." *Foto Video*, č. 7-8 (2003), s. 80-81.

2002

- Scheufler, Pavel: "Účel fotodokumentace lidové architektury v prvních osmi desetiletích fotografie." In: *Lidové stavitelství na starých fotografiích. Sborník referátů ze semináře. Okresní muzeum ve Vysokém Mýtě 30.-31.10. 2001*. Vysoké Mýto: Okresní muzeum ve Vysokém Mýtě, 2002 s. 13-20.
- Scheufler, Pavel: Cyklus "Pražský hrad na fotografiích". *Pražský hrad / Prague Castle. Programový čtvrtletník / Programme Quarterly*. (č. 1 Pražský hrad očima fotoamatérů kolem roku 1900, s. 16 - 19; č. 2 Pražský hrad kamerou Josefa Binka, s. 14 - 17; č. 3 Pražský hrad na fotografiích Vladimíra Jindřicha Bufky, s. 15 - 18; č. 4 Jaroslav Bruner-Dvořák a fotografování na Pražském hradě, s. 16 - 20.)
- Scheufler, Pavel: "Florus Ignác Stašek, autor snímku „Řez stvolem rostliny“." *Vesmír: přírodovědecký časopis AV ČR*. Roč. 81, č.4 (2002) , s. 208-209.
- Scheufler, Pavel: "Zlatý fond Interkamery Národního technického muzea: stereoskopické přístroje sklopné a vzpěrové." *Foto Video*, Č.10 (2002), s. 58.
- Scheufler, Pavel: "Zlatý fond Interkamery Národního technického muzea: stereoskopické stativní přístroje." *Foto Video*, Č.9 (2002), s. 56.

2001

- Scheufler, Pavel: "Fotografie jako obrazový pramen proměn přírodního prostředí v českých zemích - východiska prvních sedmdesáti let dějin fotografie." In: *Tvář naší země - krajina domova*. Lomnice nad Popelkou: Jaroslav Bárta, Studio JB, 2001 s. 202-206.
- Scheufler, Pavel: "Fotografie v Táboře a dynastie Šechtlů." In: Augusta, Pavel; Klínková, Hana: *Kniha o městě Tábor*. Tábor: Mlipo Media, 2001, s. 71-72.
- Scheufler, Pavel: "Počátky aktu u českých fotoamatérů." *Foto Video*, Č.[4], květen (2001), s.42-44.

- Scheufler, Pavel: "Gumotisky klasicky i digitálně." *Foto Video*, červen (2001), s.56-57.

2000

- Scheufler, Pavel: "Český člověk Jaroslav Barta. Fotograf a nakladatel." *Umění a řemesla. Čtvrtletník pro kulturu prostředí*. Praha: Sdružení Umění a řemesla 42, č. 4, (2000,) s. 46-53.
- Scheufler, Pavel: "Pohled ke kořenům. Česká dokumentární fotografie před 100 lety." *Umění a řemesla. Čtvrtletník pro kulturu prostředí*. Praha: Sdružení Umění a řemesla 42, č. 4, (2000,) s. 54-56.
- Scheufler, Pavel: *Foto Video*, 2000. ("Alberto Vojtěch Frič." FV 1/2000; "Jak na to? Ze zničeného nové - O počítačové retuši." FV 1/2000.; "Jak fotografuje sklo Jan Stárek." FV 1/2000; "Představujeme fotosbírký. Státní ústřední archiv v Praze." FV 1/2000; "Digitální fotografie na přelomu tisíciletí." FV 2/2000; "Jak fotografovat Karlštejn." FV 2/2000; "Představujeme fotosbírký. Okresní muzeum v Kladně." FV 2/2000; "Hokej Jiřího Koliše." FV 2/2000; "Český piktorialismus." FV 2/2000; "Fotograf z dob monarchie: cestovatel Enrique Stanko Vráz" 4/2000; "První český krajinářský fotograf Jindřich Eckert." 7/2000; "Nahaté krajiny: montáže Jana Neuberta." 7/2000; "Sbírka Svazu českých fotografů: představujeme fotosbírký." 7/2000.)

1999

- Scheufler, Pavel: "Fotografie v muzeu a digitální média." *Umění a řemesla. Čtvrtletník pro kulturu prostředí*. roč. 41, 1999, č.1, s. 51 - 57.
- Scheufler, Pavel: *Foto Video*, 1999. ("Daguerrotypie aneb 160. let fotografie." FV 1/1999; "Digitální fotografie před Interkamerou." FV 1/1999; "Úprava starých fotografií a Photoshop." FV 1/1999; "O expozici Interkamera s jejím kurátorem." FV 1/1999; "Mediální smog." FV 1/1999; "Miroslav Stingl - etnograf, cestovatel, spisovatel, fotograf, filmař (rozhovor)." FV1/1999; "František Krátký." FV č.2/1999; "Multimédia." FV 2/1999; "O muzeu fotografie v Zásnukách." FV 2/1999; "Náš svět. Nad knihou a výstavou." FV 2 /1999; "O čumilech a fotografech." FV 2/1999; "Jaroslav Vydra, Čech, Australan, psycholog, fotograf (rozhovor)." FV 2/1999; "Digitální versus klasická fotografie." FV 3/1999; "Elektronická výuka jazyků." FV 3 /1999; "Kateřina Scheuflerová. Mezi počítačovou a klasickou fotografií." FV 3 /1999; "Kolorování fotografií." FV 3 /1999; "Mýty a symboly v české fotografii (Mýtus Řípu)." FV 3 /1999; "Můj svět. Zpráva o projektu." FV 3 /1999; "Historické fotografie českých měst v knihách." FV 3/1999; "160 let fotografie." FV 4/1999; "Dokumentarista Karel Cudlín." FV 4/1999; "Moritz Klempfner - první velký manipulátor v české fotografii." FV 4/1999; "KPT 5 - brána do jiných světů." FV 419/1999; "Mýty a symboly v české fotografii - Sv. Václav na fotografiích." FV 4/99; "Mýty a symboly - Jan Žižka." FV 5/99; "IS objektivy CANON." FV 5/1999; "Letní škola fotografie (rozhovor)." FV 5/1999; "Jaroslav Petrák." FV 5/1999; "Jak už nefotografovat

akty." FV 6/1999; "Josef Binko." FV 6/1999; "Jak na to." FV 6/1999; "Pavel Kopp a Itálie." FV 6/1999; "Představujeme fotosbírký. Prácheňské muzeum v Písku." FV 6/1999)

- Scheufler, Pavel: "Éra vizitek - zlatá šedesátá léta." *Photo Life*, roč. II., 1999. č. 8, s. 90-91.
- Scheufler, Pavel: "Počátky fotografie aktu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku." In: Petrbock, Václav: *Sex a tabu v české kultuře 19. století*. Praha: Academia, 1999, s. 208-212.
- Scheufler, Pavel: "Fotografie v muzeu a digitální média." *Umění a řemesla. Čtvrtletník pro kulturu prostředí*. 41, č. 1, (1999,) s. 51-57.
- Scheufler, Pavel: "Pití, restaurace, hospody a vinárny ve fotografii minulého století." *Antique*, Roč. 6, č.3 (1999), s. 36-37.

1998

- Scheufler, Pavel: Seriál "Galerie c. k. fotografů." *Antique*, roč. V, č. 1- 12. (Carl Pietzner, č. 1, s. 36-37; Jan Tomáš, č. 2, s. 28-29; Josef Böttinger, č. 4, s. 28-29; František Duras, č. 5, s. 28-29; Zikmund Reach, č. 6, s. 28-29; Bratři Adlerové, č.7-8, s. 68-69; Moritz Klempfner, č. 9, s. 28-29; Moritz Ludwig Winter, č. 10, s. 28-29; Jan Posselt, č. 11, s. 28-29; Josef Seidel, č. 12, s. 29-29)
- Scheufler, Pavel: "S Pavlem Scheuflerem o Elektronickém muzeu fotografie." *Antique*, Roč. 5, č. 2, s.2-3.
- Scheufler, Pavel: "Automobily v historické fotografii." *Antique*, roč. V, č. 6, s. 30-31.
- Scheufler, Pavel: Foto Video, 1998. ("Centrum fotografie - historie hledání." FV 1/1998; "Dusan Stulik - vědec a fotograf (rozhovor).;" FV 1/1998; "Stan pro českého člověka (recenze)." FV 2/1998; "Humor ve fotografii?" FV 2/1998; "Hasselblad - 50 let." FV 2/1998; "S mýdlem na fotky." FV 2/1998; "Encyklopedie fotografů na CD-ROM." FV 3/1998; "Kriminalistická fotografie." FV 3/1998; "Painter 5.0." FV 3/1998; "Digitální fotopřístroje od A do Ž." FV 4/1998; "Expression." FV 4/1998; "Jak Jan Kříženecký před 100 lety filmoval a fotografoval." FV 4/1998; "Spartacus - computer, televizor a radiopřijímač v jednom." FV 4/1998; "Experimenty Pavla Jasanského." FV 5/1998; "Letem českým světem." FV 5/1998; "Robert Mapplethorpe na CD-ROM." FV 5/1998; "První české ženy fotografky." FV 5/1998; "Filtry ve fotografii a videu." FV 6/1998; "Jak v Česku pečovat o fotografie." FV 6/1998; "Jan Langhans." FV 6/1998; "Nelly Rasmussenová - etnografka, cestovatelka, spisovatelka, fotografka (rozhovor)." FV 6/1998)
- Scheufler, Pavel: "Pokusy o přímé pozitivy a fotografické přístroje." *Photo Life*, roč. I., 1998, č. 5, s. 96-97.

- Scheufler, Pavel: "Počátky daguerrotypie v českých zemích." *Listy o fotografii: Acta photographica Universitatis Silesianae Opaviensis*. Sv.2 (1998), s. 53-58.

1997

- Scheufler, Pavel: Seriál "Galerie c. k. fotografů." *Antique*, roč. IV, 1997 č. 1- 12. ("J. V. Sládek." č. 12, s. 30-31.)
- Scheufler, Pavel: *Foto Video*, 1997. ("Digitální fotografie - světla a stíny." FV 4/1997; "Ochrana fotografií ve Švýcarsku." FV 4/1997; "S režisérem Josefem Harvanem o seriálu k dějinám české a slovenské fotografie." FV 5/1997; "Bryce 2." FV 6/1997; "Elektronické museum fotografie." FV 6/1997, "Fotografie jako lžiumění - a „pravda fotografie“." FV 6/1997; "Rozhovor s Janem Mlčochem, kurátorem sbírky fotografií Uměleckoprůmyslového muzea v Praze." FV 6/1997)
- Scheufler, Pavel: "Létání balónem." *Ahoj*, 1997, č. 3, s. 13.
- Scheufler, Pavel: "Die Anfänge der modernen Fotografie in den böhmischen Ländern." *Stifter Jahrbuch. Neue Folge*. 11, (1997,) s. 41-53.

1996

- Scheufler, Pavel: "Práce v ateliérech c. k. fotografů." *High Life*, II, č. 5, s. 130-133.
- Scheufler, Pavel: "Divadelní fotografie v Království českém." *Dotyk: revue pro vztah umění a byznysu*, březen, 1996, s. 48 -49.
- Scheufler, Pavel: "Fotograf a fonograf." *Dotyk: revue pro vztah umění a byznysu*, podzim, 1996, s. 27.
- Scheufler, Pavel: "Fenomén multimediálních kotoučků." *Dotyk: revue pro vztah umění a byznysu*, 1996, s. 32-34.
- Scheufler, Pavel: "QuickTake a digitální fotoaparáty se standardním rozlišením." *PC World - MacWorld*, č. 8, s. 27 - 29.
- Scheufler, Pavel: *Foto Video*, 1996. ("Digitální kamery Fuji." FV 2/1996, s. 25.; "Digitální kamery Kodak." FV 2/1996, s. 29 – 27; "Základní informativní přehled digitálních fotoaparátů." FV 2/1996, s. 28-30)
- Scheufler, Pavel: Seriál "Galerie c.k. fotografů." *Antique*, roč. III, 1996, č. 2 - 9. (Wilhelm Horn, 2/1996, s. 30-31; "Jan Maloch." 3/1996, s. 20-21; "Antonín Markl." 4/1996, s. 30-31; "František Fridrich." 5/1996, s. 20-21; "Josef Pírka." 7-8/1996, s. 58-59; "Vojtěch Kramer." 9/1996, s. 30-31; "Ivan Černý: Tulák po archívech." 1/1996, s. 32 - 33; "Muzeum fotografie - sen, nebo skutečnost?" 5/1996, s. 10-11)

1995

- Scheufler, Pavel: „Photographie.“ In: *Böhmen im 19. Jahrhundert. Vom Klassizismus zur Moderne*. München – Berlin – Frankfurt a. M.: Propyläen Verlag, 1995 s. 371–381.
- Scheufler, Pavel: “Rentgenogramy Jindřicha Eckerta.” *Československý časopis pro fyziku*, roč. VL, 1995, č.1, s. 51.
- Scheufler, Pavel: “Dávné akty.” *Dotyk: revue pro vztah umění a byznysu*, č. 10, s. 26 - 27.
- Scheufler, Pavel: “Dítě a hračka ve starých albech.” *Dotyk: revue pro vztah umění a byznysu*, č.12, s. 24 - 25.
- Scheufler, Pavel: “Krásné časy Rudolfa Brunera-Dvořáka.” *Dotyk: revue pro vztah umění a byznysu*, říjen 1995, s. 7-10.
- Scheufler, Pavel: “Momentní fotografie v Království českém a fotograf Rudolf Bruner-Dvořák.” *High Life*, č. 3, s. 77-81.
- Scheufler, Pavel: “Mokrý proces v dějinách fotografie.” *High Life*, č. 4, s. 84 - 88.
- Scheufler, Pavel: *PC World - MacWorld*, 1995. (“Dvacáté století na fotografiích.” č. 1, s. 144; “Londýnská národní galerie.” č. 2, s. 160; “Multimediální filozofie.” č. 3, s. 142; “Časopisy na CD-ROM.” č. 5, s.147; “The Residents podruhé na CD-ROM!” č. 6, s. 142; “3 D Atlas.” č. 9, s. 143; “Výtvarné umění na CD-ROM.” č.10, s. 163.)
- Scheufler, Pavel: Seriál “Čechy krásné na starých fotografiích.” *Rectus Reality*, č. 1-12 (Karlštejn, Karlovy Vary, Hora Říp, Karlovo náměstí, Jilemnice, Teplice, Plzeň, Trosky, Tábor).
- Scheufler, Pavel: *AV Revue*, 1995. (“INVEX '95 a jeho multimedia.” listopad 95, s. 5-7; “Měsíc fotografie na Slovensku.” prosinec 95, s.6-9; “Počátky rentgenové fotografie v českých zemích.” prosinec 95, s. 52-53; “Multimediální Vánoce.” prosinec 95, s. 63; “Ivan Tatiček.” říjen 95, s.14 - 20; “Pavel Jasanský.” listopad 95, s. 22 - 27; “Jasoň Šilhan.” prosinec 95, s. 22 - 27.)
- Scheufler, Pavel: “Photographie.” In: *Böhmen im 19. Jahrhundert. Vom Klassizismus zur Moderne*. München - Berlin - Frankfurt a. M.: Propyläen Verlag, 1995, s. 371-381.

1994

- Scheufler, Pavel: „Mythen und Symbole in der tschechischen Photographie. Bohemia. Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder.“ In: *A Journal of History and Civilisation in East Central Europe*. 35, č. 2, (1994,) s. 300–351.
- Scheufler, Pavel: “Z dějin panoramatické fotografie v českých zemích.” *Revue fotografie*, č. 1, s. 61 - 63.

- Scheufler, Pavel: "Setkání historiků a teoretiků fotografie." *Revue fotografie*, 1994, č. 1, s. 35.
- Scheufler, Pavel: "Mapy vzpomínek Jima Swicka." *Revue fotografie*, č. 1, s. 30 - 31.
- Scheufler, Pavel: "Přirůstky oddělení historie fotografie a filmu Národního technického muzea v oblasti fotografického obrazu." *Zpravodaj. Komora fotografů*, 1994, č. 1, s. 8 - 9.
- Scheufler, Pavel: "Fotograf Jan Maloch." *Kladenské noviny*, 1994, 19. 1., s. 5.
- Scheufler, Pavel: "Fotograf František Duras." *Kladenské noviny*, 1994, 13. 4., s. 5.
- Scheufler, Pavel: "Malíř, fotograf a národopisec Ferdinand Velc." *Kladenské noviny*, 1994, červenec.
- Scheufler, Pavel: "Oslava devadesátin docenta Jana Schlemmera." *Zpravodaj. Komora fotografů*, 1994, č. 2, s. 6 - 8.
- Scheufler, Pavel: "Zpráva o projektu Muzea fotografie a kinematografie v Táboře." *Zpravodaj KF*, č. 2, s. 8 -10.
- Scheufler, Pavel: "Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf přelomu věků." *Revue Fotografie*, č. 2, s. 60 - 64.
- Scheufler, Pavel: "Počátky fotografického tisku v českých zemích." *Revue Fotografie*, č. 2, s. 56-57.
- Scheufler, Pavel: "Tajný svět Petera Gabriela." *PC World - MacWorld*, č. 11, s. 145.
- Scheufler, Pavel: "Mythen und Symbole in der tschechischen Photographie." *Bohemia*, Bd. 35, Heft 4, s. 300 - 351.
- Scheufler, Pavel: "Originál ve fotografii?" *Umění a řemesla*, č.4, s. 8 -14.
- Scheufler, Pavel: *Antique*, 1994. ("I. Fotografie krajiny." č.1, s. 22-23; "II. Portrét muže a nejvýznamnější portrétní fotografové počátků fotografie." č. 2, s.18 - 20; "III. Portrét ženy a nejvýznamnější portrétní fotografové konce 19. století." č.3, s.18-20; "IV. Umělecká fotografie 19. století." č. 4, s.22-23; "V. Fotografický akt v 19. století." č. 5, s.18-19; "VI. Akt v letech 1900 - 1930." č. 6, s.18-19; "VII. Fotografické záznamy událostí před I. světovou válkou." č. 7, s.18-19; "VIII. Fotografický dokument rozmachu průmyslu." č. 8, s.18-19; "IX. Snímky městského života." č. 9, s.18-19; "X. Etnografický dokument a snímky života na venkově." č. 10, s.18-19; "XI. Sociální pohledy." č. 11-12, s. 26 - 27.)
- Scheufler, Pavel: "Čechy krásné na starých fotografiích (1). Cheb." *Rectus Reality*, č. 3, s. 20 - 21.
- Scheufler, Pavel: "Čechy krásné na starých fotografiích (2). Karlovy Vary." *Rectus Reality*, č.4, s. 16 - 17.
- Scheufler, Pavel: "Pohled do dějin sdružování fotografů v českých zemích." In: *Česká fotografie 1989 -1994. Výstavní síň Mánes Praha 1994*. Praha: Asociace fotografů, 1994.

- Scheufler, Pavel; Scheuflerová, Kateřina: "QuickTake a umění." *PC World - MacWorld*, č. 10, s. 170 - 172.

1993

- Scheufler, Pavel: "Z historie fotoateliérů v Čechách." *Revue fotografie*, 1993, č. 1, s. 58-63.
- Scheufler, Pavel: "Fotografové na cestách po Království českém." *Revue fotografie*, 2/1993, s. 60-64.
- Scheufler, Pavel: "Fotografické zápisky českého námořníka z roku 1908." *Revue fotografie*, 4/1993, s. 61-63.

1992

- Scheufler, Pavel: "Příběh fotografa." *Lidové noviny*, (11. 12. 1992).
- Scheufler, Pavel: "Video jako umění?" *Videorevue*, roč. I., č. 1, s. 29.

1991

- Scheufler, Pavel: "O účtě k fotografii." *Literární noviny*, č. 9 (28. 2. 1991), s. 6.
- Scheufler, Pavel: "O Františku Kollárovi a exilové fotografii." *Literární noviny*, č.17, (25. 4. 1991), s.6.
- Scheufler, Pavel: "Útěk a čekání." *Literární noviny*, č.18 (2. 5. 1991), s. 6.
- Scheufler, Pavel: "Úsměv ve fotografii 19. století. Poznámky k humoru na fotografiích." In: *Proudý české umělecké tvorby 19. století. Smích v umění*. Praha: Ústav pro hudební vědu ČSAV - ÚTDU ČSAV - ČHF - Čs. věd. spol. pro estetiku, 1991, s. 178-188.

1990

- Scheufler, Pavel: "Čo je fotografia." *Výtvarný život*, č. 2, s. 22 -26.
- Scheufler, Pavel: *Revue fotografie*, 1990. ("Jan Posselt." č. 1, s. 82 - 84; "První fotografie v Kolíně." č. 2, s. 80 - 84; "Počátky fotografie na Kladensku." č. 3, s. 80 - 83; "Prvá desetiletí fotografie na Plzeňsku a Josef Böttinger." č. 4, s. 72 -75; "Výstavy k dějinám české a slovenské fotografie." č. 4, s. 76 -79; "Drobné zamyšlení nad knihami o Františku Drtikolovi." *Revue fotografie*, č. 4, s. 80 -81;
- Scheufler, Pavel: "Úsměvné fotografie našich předků." *Slovo k historii - Magazín*, 1990, s. 59 - 62.

- Scheufler, Pavel: "Wilhelm Horn - průkopník fotografie." *Slovo k historii - Magazín*, 1990, s. 74 -76.

1989

- Scheufler, Pavel: "Proměny fotografie pohybu." *Stadión*, 1989, č. 3, s. 4 - 5.
- Scheufler, Pavel: "Fotografie v Čechách a na Slovensku 1839 -1889." *Revue fotografie*, 1989, č. 1, s. 3 -11.
- Scheufler, Pavel: "150 let fotografie." *Panorama*, č. 4, s.12.
- Scheufler, Pavel: "Nad fotografiemi Karla Čapka." In: *Karel Čapek fotografuje...* Praha: Novinář, 1989.

1987

- Scheufler, Pavel; Hozák, Jan: "Člověk a technika na starých fotografiích." *Technický magazín*, 1987, č. 11, s. 34 - 39.
- Scheufler, Pavel: "Fotografie absolventů FAMU." *Kavárna*, 1987, č. 1, s. 28 - 29.
- Scheufler, Pavel: *Revue fotografie*, 1987. ("Wilhelm Horn." č. 2; "Jan Maloch." č. 3, s. 82 - 84; "František Fridrich." č. 4, s. 80 - 83.)

1986

- Scheufler, Pavel: „Wilhelm Horn und seine Nachfolger. Die sechziger Jahre des 19. Jahrhunderts in der tschechischen Fotografie.“ In: *Fotografie* (Leipzig), č. 7 (1986), s. 268–273.
- Scheufler, Pavel: Seriál "Fotografie v české společnosti 19. století." *Československá fotografie*, 1986, č.1 - 12. ("Daguerrotypie jako nový obraz světa." č. 1, s.18 - 19; "Kreslicí stroj a malíři." č. 2, s. 66 - 67; "Světlo a stín daguerrotypické živnosti." č.3, s.114 - 115; "Zrození fotografické vizitky." č. 4, s.162 - 163; "Fotografie, vlastenectví, osvěta." č. 5, s. 210 - 211; "Svět ve stereoskopickém kukátku." č. 6, s. 258 - 259; "Obrazárna typů a galérie osobností." č. 7, s. 306 - 307; "Místopisná a krajinářská fotografie." č. 8, s. 350 - 351; "Aranžované scény a živé obrazy." č. 9, s. 398 -399; "Fotografování mimo ateliér." č. 10, s. 448 - 449; "Amatérský fotograf." č.11, s. 496 -497; "Fotografie a velké národní výstavy devadesátých let." č.12, s. 544 - 545; "Světelné obrazy z počátku dvacátého století." č.1, s. 83 - 84; "Fotografická sbírka Muzea hlavního města Prahy a fotografie jako dokument v regionálních muzeích." č.1, s. 66 - 73; "Vzpomínka na Jaroslava Feyfara." č. 3.; "Josef Bekl." č. 4.)
- Scheufler, Pavel: "Jubilea osobností dějin české fotografie." *Dobré světlo*, č. 1, s.13.

- Scheufler, Pavel: "Wilhelm Horn und seine Nachfolger. Die sechziger Jahre des 19. Jahrhunderts in der tschechischen Fotografie." *Fotografie* (Leipzig), č. 7, s. 268 - 273.
- Scheufler, Pavel: "František Fridrich." *Programový měsíčník MMP*, duben, 1986.
- Scheufler, Pavel: "Jindřich Eckert." *Programový měsíčník MMP*, květen, 1986.
- Scheufler, Pavel: "Rudolf Bruner-Dvořák." *Programový měsíčník MMP*, červen, 1986.

1985

- Scheufler, Pavel: "Počátky sportovní fotografie v Čechách." *Československá fotografie*, č. 6, s. 246 - 247.
- Scheufler, Pavel: "Jindřich Eckert a fotografie české krajiny." *Československá fotografie*, č. 8, s. 349 - 350.
- Scheufler, Pavel: "Jindřich Eckert (1833-1905)." *Revue fotografie*, č. 3, s. 62.
- Scheufler, Pavel: "Prague - la photographie en Bohême 1839-1919." *Photographie* (Paříž), č. 7, s. 97-99.
- Scheufler, Pavel: "Reachovy fotografie z Prahy." *Československá fotografie*, č. 12, s. 534 - 535.
- Scheufler, Pavel: "Nad fotografiemi Karla Čapka." *Revue fotografie*, č. 4, s. 30-37.
- Scheufler, Pavel: "Jaroslav Bouček a česká fotografie." *Revue fotografie*, č. 4, s. 46 - 49.
- Scheufler, Pavel: "Fotografie starého Podskalí." *Sborník k založení spolku Vltavan*. Praha: Dopravní podnik hl. m. Prahy, 1985.

1984

- Scheufler, Pavel: "Jindřich Eckert známý - neznámý." *Sborník ze setkání pracovníků ve fotografické chemii ve Žďáru nad Sázavou*. Praha: ČSVTS, 1984.
- Scheufler, Pavel: "Vzpomínání. O J. Eckertovi." *Signál*, 1984, č. 51.

1983

- Scheufler, Pavel: "Fotografie jako dokument pražského života." *Sborník ze symposia Město v české kultuře 19. století v Plzni roku 1982*. Národní galerie, Praha 1983, s. 255.

1982

- Scheufler, Pavel: "Historický význam Koberovy fotografické obrazárny." *Československá fotografie*, 1981, č. 8, s. 349.

1981

- Scheufler, Pavel: "Dávné záběry." *Večerní Praha* (8. 7. 1982). Seriál. I. - X.

1979

- Scheufler, Pavel: "Vilém Horn." *Československá fotografie*, 1979, č. 7, s. 301.

1977

- Scheufler, Pavel: "Zásobování v Praze v letech 1. světové války" In: *Etnografie dělnictva* 9. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1977, s. 143 - 197.

1976

- Scheufler, Pavel: "Muzeum hl. města Prahy v r. 1973." In: *Pražský sborník historický*. Praha: Orbis 10, 1976, s. 223-224.

1975

- Scheufler, Pavel: "Z činnosti Muzea hl. města Prahy v druhé polovině r. 1971 a v r. 1972." In: *Pražský sborník historický*. Praha: Orbis 9, 1975, s. 228-230.

Přehled díla Pavla Scheuflera - výstavy

Přehled výstav, které Pavel Scheufler realizoval, seřazený chronologicky sestupně.

2016

- Rusko 1896-2016. Příběh Ruska očima tří českých fotografů. Galerie Artinbox, Praha, 6. 5. - 28. 5.
- Pocta fotografů Karlu IV. Muzeum fotografie a moderních obrazových médií v Jindřichově Hradci, 29. 5. – 30. 12.
- Hony a lovy na historických fotografiích. Muzeum fotografie a moderních obrazových médií v Jindřichově Hradci, 11. 6. – 30. 12.
- Letní radovánky. Galerie Holandského domu, Městské kulturní centrum Beroun, 6. 6. - 25. 6.
- Letní lázeňské radovánky. Galerie Goethe, Městské muzeum Mariánské Lázně, 30. 6. - 31. 8. 2016.

2015

- František Krátký a Pavel Kopp - Dva pohledy na Itálii. České centrum v Miláně, 22. 1. - 20. 2.
- Karel Čapek fotograf. Národní technické muzeum, Praha, 15. 4. - 26. 7.
- Hosté Mariánských Lázní s kamerou. Městské muzeum Mariánské Lázně, 23. 6. - 2. 8.
- Císař František Josef I. a František Ferdinand d`Este. Galerie Obecního domu v Opavě, 3. - 28. 6..
- Jihočeské hrady a zámky objektivem 19. století. Muzeum fotografie a moderních obrazových médií v Jindřichově Hradci, 13. 6. – 30. 12..
- Posázaví v historické fotografii. Muzeum umění a designu v Šímově síni v Benešově, 18. 6. - 30. 8.
- Moc médií (stálá expozice). Muzeum fotografie a moderních obrazových médií v Jindřichově Hradci, od 2. 7. 2015.
- Císařské manévry a Rudolf Bruner-Dvořák. Galerie Holandského domu, Městské kulturní centrum Beroun, 7. - 30. 9.

2014

- František Krátký a Pavel Kopp - Dva pohledy na Itálii. Palace Hlinky v Brně, 5. 3. - 23. 5.
- Císařské manévry. Muzeum fotografie a moderních obrazových médií, Jindřichův Hradec, 13. 4. – 31. 12.
- Sinus 2 π. Galerie města Loun ve Vrchlického divadle, 7. 4. - 24. 6.
- František Krátký a Pavel Kopp - Dva pohledy na Itálii. Italský kulturní institutu v Praze, 28. 5. - 20. 6.
- Po stopách Sarajeva 1914. Krkonošské muzeum v Jilemnici, 23. 5. - 27. 7.
- Dvorní fotograf. Muzeum umění a designu v Šímově síni v Benešově, 23. 5. - 26. 8.
- Kaiser Franz Josef und Franz Ferdinand, Mnichov, 12. 6. - 25. 7.
- Mariánské Lázně J. F. Langhanse. Galerie Goethe v Městském muzeu Mariánské Lázně, 26. 6. - 3. 8.
- Jak se lidé bavili. Galerie 4, Cheb, 7. 11. - 2. 12.

2013

- Mariánské Lázně Františka Fridricha 1869-1885. Městské muzeum Mariánské Lázně, Galerie Goethe, 29. 6. - 25. 8.
- Já? Proměny identity v časech c.k. Galerie AMU, 17. 12. 2013 - 19. 1. 2014.

2012

- Praha společenská. Písecká brána, Praha, 3. - 22. 5.
- T. G. Masaryk objektivem Brunera-Dvořáka. Národní muzeum fotografie v Jindřichově Hradci, červen.
- Rusko 1896. Městské muzeum Mariánské Lázně, Galerie Goethe, 21. 6. - 31. 7.
- Praha sportovní. Písecká brána, Praha, 26. 6. – 29. 7.
- Galerie wwg.cz vystavuje V. Centrum FotoŠkoda, 5. 11. - 16. 11.
- Fotografování pražské architektury 1922-1968. Sál architektů na Staroměstské radnici, 5. 12. 2012 – 31. 3. 2013.
- Monarchie v Národním muzeu. Nová budova Národního muzea v Praze. 13. 12. 2012– 29. 9. 2013.

2011

- 3 D 19. století. Malá galerie vědeckého obrazu UK MFF, Praha, 8. 3. - 2. 5.
- Západočeské lázně ve 3D. Galerie 4, Cheb, 2. 9. - 1. 10.
- Vladislav Mirvald Fotografie. Vrchlického divadlo, Louny, 11. 9. - 31. 10.
- Fotografování pražské architektury, 1848-1921. Sál architektů Staroměstské radnice, Praha, 10. 11. 2011 - 19. 2. 2012
- Vánoce ve staré Praze. Písecká brána, Praha, 25. 11. 2011 - 6. 2. 2012.

2009

- Počiatky aktu v Čechách. Galéria Michalsky dvor, Bratislava, 29. 10. - 29. 11.

2008

- Tvář průmyslové doby. České centrum v Berlíně, 7. 3. - 10. 4.

2007

- František Krátký: Světelné obrazy Itálie, 1897. Muzeum fotografie Šechtl a Voseček, Tábor, 5. 3. - 31. 5.
- Josef Binko. Úřad města Krucemburk, květen - srpen.
- Tvář průmyslové doby, svědectví fotografie. Sál architektů Staroměstské radnice, Praha, září - říjen.
- Pražský hrad ve fotografii/1939-1989. Pražský hrad, Starý královský palác, Tereziánské křídlo, 28. 8. 2007 - 6. 1. 2008.

2006

- Zlatý fond Národního muzea fotografie v České národní bance. 19. 1. - 28. 4.
- Šumava na nejstarších fotografiích. Adalbert Stifter Centrum v Horní Plané, 4. 3. - 23. 4.
- Bosna 1905 na fotografiích Rudolfa Brunera-Dvořáka. Moravské zemské muzeum, Pavilon Anthropos, Brno-Pisárky, 30. 6. - 12. 11.
- Pražský hrad ve fotografii / 1900-1939. Pražský hrad, Starý královský palác, Tereziánské křídlo, 10. 8. 2006 - 14. 1. 2007.
- Úplňkové krajinky. Centrum FotoŠkoda, prosinec.

2005

- Šumava a Krkonoše na nejstarších fotografiích. Galerie 4, Cheb, 1. 4. - 30. 4.
- Fotograf František Krátký 1851 - 1924. Regionální muzeum v Kolíně, 25. 8. – 29. 9.
- Pražský hrad ve fotografii / 1856-1900. Pražský hrad, Starý královský palác, Tereziánské křídlo, 13. 10. 2005 - 15. 1. 2006.

2004

- Šumava na nejstarších fotografiích. Česko-německé centrum pohraničního nádraží Alžbětín - Bayerisch Eisenstein, leden - červen.
- Ladislav Sitenský: Hrdinové z Albionu. Maximální fotografie, PPF ve spolupráci se Správou Pražského hradu, 8. 8. - 10. 9.
- Rudolf Bruner-Dvořák: Fotografie Balkánu před 100 lety. Milovy, Svatka, hotel Devět skal, listopad.

2003

- Krkonoše na nejstarších fotografiích. Krkonošské muzeum Jilemnice, 11.4. - 15. 6. 2003.
- Kouzlo starých ateliérů. Národní muzeum fotografie, Jindřichův Hradec, 24. 4. - 18. 5.
- Nejstarší fotografové Šumavy. Šumava, jak ji znal Karel Klostermann. Muzeum Šumavy, Kašperské Hory, 1. 5. - 30. 10.
- Šumava na nejstarších fotografiích. Goethe-Institut, Praha, 15. 9. - 28. 9.
- Krkonoše na nejstarších fotografiích. České centrum v Drážďanech, 7.10. - 28. 10.
- František Krátký, fotograf českého venkova před 100 lety. Národní muzeum fotografie, minoritský klášter, Jindřichův Hradec, 20. 10. - 16. 11.
- Rudolf Bruner Dvořák: Putovanja na jug. Balkanom u osvit XX veka. Galerie Artget, Kulturní centrum Belehradu, Beograd, 20. 11. - 30. 12.

2002

- Karel Čapek - fotograf / Photographer. Slezské zemské muzeum v Opavě, 8. 3. - 5. 5.
- Karel Čapek - fotograf / Photographer. Galerii výt. umění Hodonín, 12. 6. - 25. 8.
- Krkonoše na nejstarších fotografiích. Národní muzeum fotografie, Jindřichův Hradec, 1. - 28. 8.

- František Krátký - Morava na fotografiích z konce 19. století. Rožnov pod Radhoštěm, hotel Relax, říjen.
- Povodeň v české historické fotografii. Výstavní síň Mánes, 17. 10. - 3. 11.

2001

- Karel Čapek - fotograf / Photographer. Galerie Felixe Jeneweina v Kutné Hoře, 9. 2. - 25. 3.
- Karel Čapek - fotograf / Photographer. Okresním muzeem v Jindřichově Hradci, 31. 5. - 15. 7.
- Světelné obrazy z Ruska. Kolorované fotografie z let 1896-1936. Galerie 4, Cheb, 3. 8. - 27. 8.

2000

- Karel Čapek - fotograf / Photographer. Obecní dům, Praha 11. 10. - 26. 11..
- Karel Čapek - fotograf / Photographer. Oblastní galerie v Liberci - 13. 12. 2000 - 21. 1. 2001.

1999

- Fotografie před 100 lety. "Tvář včerejška" aneb fotografie jako dokument soudobého životního stylu. Galerie 4, Cheb 3. 12. 1999 - 1. 1. 2000.
- Český piktorialismus 1895 - 1928. České centrum fotografie, Praha 7. 12. 1999 - 14. 1. 2000.

1998

- Galerie osobností. Pražské panoptikum, červen - červenec.
- Pražské mosty. Pražské panoptikum, duben - květen.
- U břehu Vltavy. Pražské panoptikum, únor - březen.

1997

- Dávné krásy. Galerie Nový horizont - ROCK Café, Praha, říjen.
- Andreas Groll. První fotograf Prahy. Galerie Josefa Sudka, UPM v Praze 20. 2. - 1. 6.

1996

- Krásné časy. Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf. Slezské zemské muzeum, Kabinet fotografie, Opava, 14. 5. - 10. 6.

1995

- Krásné časy. Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf. Národní technické muzeum v Praze, 18. 9. - 26. 11.
- Bratislava - Budapest - Praha - Wien 1856-1918. Zichyho palác, Bratislava, listopad.
- Industriekultur in Böhmen. Oelsnitz Erzgebirge, 15. 4. - 5. 6.

1994

- Historische Photographien aus Nord- und Nordwestböhmen. Sudetendeutsches Archiv. München 12. 12. 1994 - 15. 1. 1995.
- Průmyslová kultura střední Evropy. Slovenské nár. múzeum, Bratislava 26. 10. - 30. 11.

1993

- Světelné obrazy Slovenska 1900 - 1925. Rubigall, Banská Štiavnica, listopad.
- Praha Asociace fotografů 1992. Národní tech. muzeum, Praha 7. 12. 1992 - 29. 1. 1993.

1992

- Industriekultur in Böhmen. Centrum Industriekultur, Nürnberg, 5. 6. - 9. 8.

1991

- Fotografovali Jubilejní výstavu 1891. Národní technické muzeum, Praha 28. 5. - 14. 7.

1990

- Fotografie v Čechách 1839 -1914. Galerie hl. m. Prahy, zámek Trója - konírna, Praha, 1. 6. -1. 7.
- Úsměvné fotografie našich předků. Galerie 4, Cheb 25. 9. - 13. 10.
- Ze starých ateliérů. Studio fotografie, Praha, 3.9. - 18. 10.

1989

- Historie západočeské fotografie 1. Galerie 4, Cheb 12. 12. 1989 - 6. 1. 1990.
- Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf. Divadlo Kruh Domu kultury Plzeň, 1. - 29. 12.
- Úsměvné fotografie našich předků. Okresní kulturní středisko, Liberec 30. 11. - 23. 12.
- Fotografie na Kladensku. Okresní kulturní středisko, Kladno.
- Úsměvné fotografie našich předků. Fotochema, Praha.
- Žerty s akty. Výstavní síň svazu českých fotografů, Praha, září 1989.
- Proměny české dokumentární fotografie. Galerie Chodovská tvrz, Praha, duben.
- Člověk a technika v české fotografii do roku 1914. Severočeské muzeum, Liberec, 22. 2 - 31. 5.
- Proměny české dokumentární fotografie. Galerie 4, Cheb 6. 1. - 28. 1.

1988

- Člověk a technika v české fotografii do roku 1914. Galerie 4, Cheb, 20. 7. - 31. 8.

1987

- Ze starých ateliérů. Galerie 4, Cheb, 6. 1. - 31. 1.

1986

- Člověk a technika v české fotografii do roku 1914. Středočeské muzeum, Rožtoky u Prahy, listopad 1986 - březen 1987.
- Vilhelm Horn - Herta Ondrušová-Viktorinová. Okresní vlastivědné muzeum v České Lípě, Česká Lípa.
- Fotografie v Praze 1839 - 1914. Muzeum hlavního města Prahy, Praha, březen - září.

1981

- Vilém Horn - průkopník fotografie. 1809 - 1891. Okresní vlastivědné muzeum v České Lípě, Česká Lípa, prosinec 1981 - leden 1982.

1978

- 1978: Kouzlo staré fotografie, Moravská galerie v Brně, Brno.

Jmenný rejstřík

Anděl, Jaroslav	16, 74	Ferdinand d'Este, František	33, 43, 90
Bárta, Jaroslav	56	Feyfar, Jaroslav	41, 51, 54
Bartoš, Jaromír	69, 88, 92	Fiedler, Josef	91
Benedikt, Pavel	45	Frič, Alberto Vojtěch	22, 34
Bielfeldt, Otto	67	Fridrich, František	12, 29, 31, 36, 39, 52, 53, 60, 66, 67, 69, 88,
Binko, Josef	29, 40, 54, 62, 65, 83	Fučíková, Eliška	82
Birgus, Vladimír	22, 49, 55	Funke, Jaromír	25, 54
Boggiani, Guido	34	Galsworthy, John	57
Boněk, Jan	23	Groll, Andreas	78
Böttinger, Josef	23	Halata, Martin	82
Bruner-Dvořák, Rudolf	23, 26, 27, 29-33, 35, 38, 41, 43, 44, 51-54, 67, 71, 72, 75, 77, 80, 82-84, 88, 90, 91	Halmanová, Klára	82, 86
Bruner-Dvořák, Jaroslav	51, 66, 71, 88, 90	Horn, Wilhelm	16, 17, 23-25, 46, 74
Bufka, Vladimír Jindřich	42, 54	Hozák, Jan	23, 51, 67, 74, 76, 77, 84
Cudlín, Karel	66	Hrabětová, Kristina	9
Čapek, Karel	56, 57, 79	Hynais, Vojtěch	64
Destinová, Ema	64	Illek, Zbyněk	75
Dietrich, Roman	20	Jaskmanický, Jiří	32
Drtikol, František	37, 54, 66, 67, 70	Jirásek, Alois	64
Dufek, Antonín	16, 22, 33, 49, 74	Josef I., František	33, 72, 84, 90
Duras, František	23	Joza, Petr	61
Dvořák, Antonín	64	Kafka, Franz	23
Dvořák, Karel	77	Kanderál, Kasef	54
Eckert, Jindřich	12, 22, 29, 31, 35, 37, 38, 47, 52, 59, 60, 66, 67	Karadordevič, Petar I.	33
Edward VII.	64	Kincsés, Károly	77
Einhorn, Erich	25	Kinterová, Markéta	86
Faber, Monika	77	Klaricová, Kateřina	75
Fabián, Jan	86, 88	Klempfner, Moritz	23
Fárová, Anna	25	Kocourková, Anna	75

Koday, Juraj	77	Novák, Karel	54
Kohout, Eduard	57	Novák, Vladimír	42
Kopta, Josef	57	Ondrušová-Viktorinová, Herta	74
Kosta, Jiří	14	Pay, Pavel	45
Kovačević, Danica	20	Paulík, Milan	92
Kováříková, Nad'a	81	Pejša, Jaroslav	81
Kramer, Vojtěch	23	Petrák, Jaroslav	42, 54
Kranzfelder, Ignác	60	Pietzner, Carl	23, 67
Krátký, František 12, 29, 32, 34, 35, 36, 39, 52, 53, 59-63, 66, 68, 79-81, 83, 85, 87, 89, 91, 93		Pikart, Arnošt	54
Krone, Hermann	61	Pinka, Ludvík	54
Kruis, Karel	54	Pírka, Josef	23, 71
Krupka, Jaroslav	54	Pospiszyl, Tomáš	85
Křístek, Václav	92	Posselt, Jan	54, 77
Křížík, František	64	Rodin, Auguste	44, 47
Kubelík, Jan	64	Rupp, Wilhelm	66
Kukla, Miroslav	85, 89	Růžicka, Drahomír Josef	54
Kyndrová, Dana	93	Seidel, Josef	23, 60
Lachmann, Jindřich	66	Schächtl, Ignác	48
Langhans, Jan 12, 29, 31, 39, 52-54, 59, 62, 64, 69		Scheinflugová, Olga	56
Maloch, Jan	52, 66	Scheufler, Jiří	12
Markl, Antonín	42	Scheufler, Vladimír	11
Masaryk, Tomáš Garrigue	56, 64, 88	Scheuflerová, Kateřina	10, 18, 99-102
Mateiciuc, Zdenek	59	Scheuflerová, Jaroslava	11
Mikuláš II.	87	Schneeberger, Adolf	54
Mirvald, Vladislav	85	Schumpeter, J.	54
Mlčoch, Jan	54, 72, 78	Sitenský, Ladislav	22, 81
Moore, Pavla	14	Skopec, Rudolf	16, 25, 42
Mošna, Jindřich	33, 43	Srp, Jan	54
Moucha, Josef	75	Sudek, Josef	54
Mucha, Alfons	44, 64	Susa, Zdeněk	95

Šafařík, Vojtěch	42	
Šarda, Benedikt	12, 31	
Šechtl, Josef	48	
Šechtlová, Marie	48	
Šetele, Otto	54	
Škarda, Augustin	54	
Šmirous, Karel	23, 40, 50	
Šmok, Ján	101	
Štěpánek, Václav	82	
Šula, Michal	82	
Tomáš, Jan	23	
Topič, František	83	
Ulrich, Gustav	59	
Vaněk, Jindřich	54	
Vráz, Enrique Stanko	22, 63	
Vrchlický, Jaroslav	64	
Wiesenberger, Emil	54	
Winter, Moritz Ludwig	23	